

TC
ULUDAĞ ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
GÜZEL SANATLAR EĞİTİMİ ANABİLİM DALI
RESİM İŞ EĞİTİMİ BİLİM DALI

RESİM-İŞ EĞİTİMİ ÖĞRETMEN ADAYLARININ
ÖZGÜN BASKİRESİM DERSİNDE KULLANILAN
YÖNTEM VE TEKNİKLERE
DAİR GÖRÜŞ VE ÖNERİLERİNİN
MESLEKİ AÇIDAN DEĞERLENDİRİLMESİ

(YÜKSEK LİSANS TEZİ)

Meltem KARAKUYU

BURSA 2012

TC
ULUDAĞ ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
GÜZEL SANATLAR EĞİTİMİ ANABİLİM DALI
RESİM İŞ EĞİTİMİ BİLİM DALI

RESİM-İŞ EĞİTİMİ ÖĞRETMEN ADAYLARININ
ÖZGÜN BASKİRESİM DERSİNDE KULLANILAN
YÖNTEM VE TEKNİKLERE
DAİR GÖRÜŞ VE ÖNERİLERİNİN
MESLEKİ AÇIDAN DEĞERLENDİRİLMESİ

(YÜKSEK LİSANS TEZİ)

Meltem KARAKUYU

DANIŞMAN

Yard. Doç. Gonca ERİM

BURSA 2012

T. C.
ULUDAĞ ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

Güzel Sanatlar Eğitimi Anabilim Dalı, Resim-İş Eğitimi Bilim Dalı'nda 800941002 numaralı Meltem KARAKUYU'nun hazırladığı "Resim-İş Eğitimi Öğretmen Adaylarının Özgün Baskıresim Dersinde Kullanılan Yöntem ve Tekniklere Dair Görüş ve Önerilerinin Mesleki Açından Değerlendirilmesi" konulu Yüksek Lisans Tezi ile ilgili tez savunma sınavı, 28/05/2012 günü 13.00 – 15.00 saatleri arasında yapılmış, sorulan sorulara alınan cevaplar sonunda adayın tezinin başarılı olduğuna oybirliği ile karar verilmiştir.

Üye (Tez Danışmanı ve Sınav
Komisyonu Başkanı)
Yard. Doç. Gonca ERİM
Uludağ Üniversitesi

Üye
Prof. Ahmet Şinasi İŞLER
Uludağ Üniversitesi

Üye
Yard. Doç. Dr. Rüçhan ÖZKILIÇ
Uludağ Üniversitesi

29.05.2012

ÖZET

Yazar :Meltem KARAKUYU
Üniversite :Uludağ Üniversitesi
Anabilim Dalı :Güzel Sanatlar Eğitimi Anabilim Dalı
Bilim Dalı :Resim-İş Eğitimi Bilim Dalı
Tezin Niteliği :Yüksek Lisans Tezi
Sayfa Sayısı :XIII + 131
Mezuniyet Tarihi :2012
Tez Danışmanı :Yard. Doç. Gonca ERİM

RESİM-İŞ EĞİTİMİ ÖĞRETMEN ADAYLARININ ÖZGÜN BASKİRESİM DERSİNDE KULLANILAN YÖNTEM VE TEKNİKLERE DAİR GÖRÜŞ VE ÖNERİLERİNİN MESLEKİ AÇIDAN DEĞERLENDİRİLMESİ

Bu araştırma, Güzel Sanatlar Eğitimi Bölümü Resim-İş Eğitimi Anabilim Dalı öğretmen adaylarının özgün baskiresim dersinde öğrendikleri yöntem ve tekniklere dair görüş ve önerilerini içermektedir. Araştırma süresince öğretmen adaylarının özgün baskiresim dersinde öğrendikleri yöntem ve teknikleri, meslek yaşantılarına aktarabilmeleri konusundaki görüş ve önerileri belirlenmeye çalışılmıştır.

Araştırma 2010-2011 eğitim öğretim yılında, Türkiye'nin her bölgesinden toplamda 7 üniversitede yapılan anket çalışması ile gerçekleştirilmiştir. Araştırma sürecinde özgün baskiresim Anasanat Atölye ve Seçmeli Sanat Atölye öğrencilerine uygulanmak üzere 37 önerme ve 1 açık uçlu sorunun bulunduğu anket formu veri toplama aracı olarak kullanılmıştır. Elde edilen bilgiler, frekans ve % kullanılarak analiz edilmiş, hazırlanan tablolarda bu sonuçlar gösterilerek gerekli yorumlar yapılmıştır.

Araştırma bulgularına göre, Resim-İş Eğitimi öğretmen adaylarının mezun oldukları ortaöğretim kurumlarının, üniversite eğitimleri süresince aldıkları anasanat atölye veya seçmeli sanat atölye özgün baskiresim dersini seçmelerinde önemli bir etkisinin olmadığı anlaşılmaktadır. Anket formundan elde edilen bulgulardan; yüksek baskiresim yöntemlerinden linol baskiresim, ağaç baskiresim, diğer baskiresim yöntemlerinden de mono baskiresim tekniğinde öğretmen adaylarının deneyim oranının yüksek olduğu sonucuna varılmaktadır. Ayrıca öğretmen adaylarından birçoğunun bazı özgün baskiresim yöntem ve tekniklerini bilmedikleri ortaya çıkmıştır. Bununla birlikte öğretmen adayları bildikleri yöntem ve tekniklerin meslek yaşantıları için yeterli olduğu düşüncesindedirler. Öğretmen adaylarının geneli, üniversite eğitimleri süresince aldıkları özgün baskiresim derslerinin, meslek yaşantılarına aktarılacak uygulamalar içermesi gerektiğini belirtmişlerdir. Ortaya çıkan bu sonuçlara göre, araştırmanın ilgili bölümünde Resim-İş Eğitimi öğretmen adaylarına meslek yaşantıları açısından katkı sağlayacak önerilerde bulunulmuştur.

Anahtar Sözcükler

Özgün Baskiresim

Resim-İş Eğitimi Sanat Eğitimi
Seçmeli Sanat Atölye

Anasanat Atölye

ABSTRACT

Author : Meltem KARAKUYU
University : Uludağ University
Department : The Department of Fine Arts Education
Programme : Visual Arts Programme
Type of Thesis : Master Thesis
Number of Pages : XIII + 131
Graduation Date : 2012
Thesis Consultant : Assoc. Prof. Gonca ERİM

INVESTIGATIONS OF OPINIONS AND SUGGESTIONS OF TEACHER CANDIDATES AT ART EDUCATION DEPARTMENT ABOUT METHODS AND TECHNIQUES USED IN PRINTMAKING COURSES

The present study examined the opinions of Art education teacher candidates on the methods and techniques taught in printmaking lessons and their ability transfer those techniques. During the research, teacher candidates' opinions and suggestions about their ability to transfer the methods and techniques they learn in printmaking lesson to their professional lives was tried to be determined.

The research was conducted through a questionnaire administered in 7 universities in each region of Turkey during the 2010–2011 academic year. The questionnaire comprised 37 statements and 1 open-ended question. All participants were enrolled in printmaking, Main Art Studio and Elective Art Studio courses. The questionnaire results were analyzed by using frequency and percentages.

The findings show that teacher candidates' secondary school of graduation and the Main Art Studio or Elective Art Studio courses that they selected during their university studies did not have a significant effect on their decision to take the printmaking course. It is concluded that teacher candidates have a high level of experience in relief printing techniques such as linoleum- and woodcut; and other techniques such as mono type. It was also concluded that many teacher candidates did not know some printmaking methods and techniques. On the other hand, teacher candidates think that the methods and techniques that they already know will be sufficient for their professional lives. Most of the teacher candidates stated that the printmaking lessons that they take during their university education should involve applications that can be transferred to their professional lives. The relevant part of the study involves some recommendations in accordance with these results, which can contribute to professional development among art teachers.

Keywords

Printmaking

Fine Arts Education

Art Education

Main Art Studio

Selective Art Studio

ÖNSÖZ

Görsel sanatlar alanında eğitim veren yükseköğretim kurumlarının programında 1950'lerden bu yana yer alan özgün baskiresim yöntem ve teknikleri Anasanat Atölye ve Seçmeli Sanat Atölye olarak öğretilmektedir.

Sanat eğitimcisi yetiştiren kurumlarda gün geçtikçe yaygınlaşan ve önem kazanan özgün baskiresim dersi, öğretmen adaylarına meslek yaşantılarında yol gösterecek kazanımlar sağlaması açısından gereklidir. Bu nedenle, Resim-İş Eğitimi öğretmen adaylarının özgün baskiresim dersine yönelik görüşleri, bu dersin sanat eğitimcisi yetiştiren kurumlardaki öneminin vurgulanması açısından önemlidir. Bu fikirden yola çıkılarak, Resim-İş Eğitimi öğretmen adaylarının özgün baskiresim Anasanat Atölye ve Seçmeli Sanat Atölye derslerinde öğrendikleri yöntem ve tekniklere dair görüş ve önerilerinin belirlenmesi ile bu yöntem ve tekniklerin ilköğretim ve ortaöğretim görsel sanatlar dersine uyarlanabilirliğinin saptanması düşünülmektedir.

Güzel Sanatlar Eğitimi Bölümü Resim-İş Eğitimi Anabilim Dalı öğretmen adaylarının, özgün baskiresim dersinde öğrendikleri yöntem ve tekniklerin meslek yaşantılarına aktarılması ile ilgili görüş ve önerilerin değerlendirilmesinin amaçlandığı bu çalışmada, desteğini ve emeğini esirgemeyen tez danışmanım Sayın Yard. Doç. Gonca ERİM'e, çalışma sürecinde katkı ve yönlendirmelerinden dolayı Sayın Prof. Ahmet Şinasi İŞLER'e ve Sayın Yard. Doç. Dr. Rüçhan ÖZKILIÇ'a teşekkür ederim. Ayrıca anket uygulaması sırasında yardımcı olan Resim-İş Eğitimi Öğretim Üyeleri ve Öğretim Elemanlarına teşekkür ederim.

Bursa 2012

Meltem KARAKUYU

İÇİNDEKİLER

	Sayfa
TEZ ONAY SAYFASI.....	I
ÖZET.....	II
ABSTRACT.....	III
ÖNSÖZ	IV
İÇİNDEKİLER.....	V
KISALTMALAR.....	VII
TABLolar.....	VIII
ŞEKİLLER	VIII
RESİMLER	IX

BİRİNCİ BÖLÜM

1. Giriş.....	1
1.1. Özgün baskıresim sanatının tanımı ve tarihi.....	2
1.2. Türkiye’de özgün baskıresim sanatı ve Türk eğitim tarihindeki yeri.....	11
1.3. Özgün baskıresim yöntem ve teknikleri.....	28
1.4. Günümüz görsel sanatlar eğitimi ve özgün baskıresim yöntem ve tekniklerinin programdaki yeri.....	61
1.5. Problem Durumu.....	76
1.5.1. Problem.....	76
1.5.2. Alt Problemler.....	77
1.5.3. Araştırmanın amacı.....	77
1.5.4. Araştırmanın önemi.....	77
1.5.5. Varsayımlar	78
1.5.6. Sınırlılıklar	78

İKİNCİ BÖLÜM

2. Yöntem.....	78
2.1. Araştırmanın modeli.....	78
2.2. Evren ve örneklem.....	79
2.3. Veri toplama aracı.....	84

2.4. Verilerin toplanması.....	84
2.5. Verilerin çözümlenmesi ve yorumlanması.....	85

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

3. Bulgular ve Yorumlar.....	85
3.1. Anket formundan elde edilen bulgular.....	86
3.1.1. Özgün Baskıresim dersinde kullanılan yöntem ve tekniklere ilişkin bulgular.....	86
3.1.2. Özgün Baskıresim dersine yönelik görüş ve önerilere ilişkin bulgular ...	96
3.1.3. Özgün Baskıresim dersinin öğretmen adaylarına sağlayacağı mesleki katkılara ilişkin bulgular	97
3.1.4. Özgün baskıresim yöntem ve tekniklerinin öğretim kademelerinde uygulanabilirliğine ilişkin bulgular.....	101
3.1.5. Öğrencilerinin sağlığı açısından tehlike oluşturabilecek özgün baskıresim yöntem ve tekniklerine ilişkin bulgular.....	103
3.1.6. Öğretmen adaylarının uygulamayı tercih ettikleri özgün baskıresim yöntemlerine ilişkin bulgular.....	105

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

4. Sonuç ve Öneriler.....	110
4.1. Sonuç.....	110
4.2. Öneriler.....	112
KAYNAKLAR.....	115
EKLER.....	119
EK.1: İzin Belgeleri.....	120
EK.2: Anketlerin Uygulandığı Üniversitelerin Listesi.....	126
EK.3: Anket Formu.....	127
ÖZGEÇMİŞ.....	131

KISALTMALAR

M.E.B. Milli Eğitim Bakanlığı

a.g.e. Adı Geçen Eser

a.y. Aynı yer

Bkz. Bakınız

c. Cilt

f. Frekans

s. Sayfa

ss. Sayfadan sayfaya

sy. Sayı

n. Birey Sayısı

vb. Ve benzeri

TABLÖLAR

Sayfa

Tablo 1 Öğretmen adaylarının mezun oldukları ortaöğretim ve eğitim gördükleri yükseköğretim kurumlarına göre dağılımları	80
Tablo 2 Öğretmen adaylarının özgün baskiresim dersi atölye ve üniversite eğitimleri süresince özgün baskiresim dersi alınan dönemlere göre dağılımları	81
Tablo 3 Öğretmen adaylarının üniversite eğitimleri öncesinde özgün baskiresim dersi alma dönemlerine göre dağılımları	83
Tablo 4 Öğretmen adaylarının özgün baskiresim yöntem ve tekniklerine ilişkin bilgi dağılımları	87
Tablo 5 Öğretmen adaylarının özgün baskiresim dersine ilişkin görüş ve önerilerinin dağılımı	96
Tablo 6 Özgün Baskiresim dersinin öğretmen adaylarına sağlayacağı mesleki katkıların dağılımı	98
Tablo 7 Özgün baskiresim yöntem ve tekniklerinin öğretim kademelerinde uygulanabilirliğine ilişkin görüşlerin dağılımı	101
Tablo 8 Öğrencilerinin sağlığı açısından tehlike oluşturabilecek özgün baskiresim yöntem ve tekniklerin dağılımı	104
Tablo 9 Öğretmen adaylarının uygulamayı tercih ettikleri özgün baskiresim yöntemlerinin dağılımı	106

ŞEKİLLER

Sayfa

Şekil 1	98
Şekil 2	100
Şekil 3	104
Şekil 4	107
Şekil 5	107

RESİMLER

	Sayfa
Resim 1. Mısırlılara ait mühür örneği. 7-8.Yüzyıl.	4
Resim 2. Uluburun antik batığı kazılarında bulunan, bir tacire ait taş mühür ve kil üzerindeki baskısı.	5
Resim 3. Jost Amman, <i>The Wood Cutter</i> , Ağaç Baskiresim,1568	6
Resim 4. Ying Chih Wen Thu Chu, <i>Baskı atölyesi illüstrasyonu</i>	6
Resim 5. Albrecht Dürer, <i>Knight Death and the Devil</i> , Metal Gravür, 16. Yüzyıl.	7
Resim 6. Katsushika Hokusai, <i>The Great Wave Off Kanagawa</i> , <i>Renkli Ağaç Baskı</i> 1823.....	8
Resim 7. Francisco Goya, <i>The White Horse on the Slack Rope</i> , Metal Gravür,1819-23..	8
Resim 8. William Blake, <i>Job and his Daughters</i> , Metal Gravür, 1923-26.....	9
Resim 9. Honoré Daumier, <i>Mon Cher Ami</i> , Taş Baskiresim,1838.	9
Resim 10. Edouard Manet, <i>Civil War</i> , Taş Baskiresim,1871.....	10
Resim 11. Pablo Picasso, <i>Visage</i> , Taş Baskiresim, 1928.....	10
Resim 12. <i>Cihannüma</i> -1732.....	12
Resim 13. Nuh'un Gemisi.	13
Resim 14.İstanbul'un Umumi Manzarası.....	13
Resim 15. Hoca Ali Rıza, <i>İki Geometrik Nesne ve Cukur Tabak</i> , Taş Baskiresim.....	14
Resim 16. Leopold Levy, <i>Farm at Vauhalen</i> ,1912, Metal Gravür.....	16
Resim 17. Sabri Berkel, <i>Çıplak</i> ,1939,Metal Gravür.	16

Resim 18. Ferruh Başağa, Metal Gravür, 78x54cm, 2006.	17
Resim 19. Ferruh Başağa, Metal Gravür,78x54cm, 2006.	17
Resim 20. Fethi Kayaalp, Metal Gravür,1967.....	18
Resim 21. Adnan Turani, İpek Baskiresim, 70x90cm, 1999.	19
Resim 22. Mustafa Aslıer, Metal Gravür, 1991.	20
Resim 23. Bedri Rahmi Eyüboğlu, İpek Baskiresim, 70x100cm,1975.	21
Resim 24. Ergin İnan, Dost'a, İpek Baskiresim, 1987.	22
Resim 25. Mürşide İçmeli, <i>Umut Dünyası</i> , Metal Gravür, 69x99cm, 1989.....	23
Resim 26. Hayati Misman, <i>Kompozisyon</i> , Metal Gravür, 1989.....	24
Resim 27. İlhami Ercivan, <i>Kuşların Dansı</i> , Metal Gravür, 1998.....	24
Resim 28. Süleyman Saim Tekcan, <i>Atlar Serisi</i> , Metal Gravür, 26x53cm,2000.	25
Resim 29. Hasip Pektaş, CGD (Dijital Ekslibris), 2008.....	26
Resim 30. Çeşitli uçlardaki ağaç baskiresim kalıbı oyma bıçakları.	29
Resim 31. Ağaç Baskiresim kalıbı ve kalıbın basıma hazırlanması.....	30
Resim 32. Eskizin kalıp üzerine tiner ve karbon kağıdıyla aktarımı.....	30
Resim 33. Ağaç kalıbın mandalla çalışılan zemine sabitlenmesi.....	31
Resim 34. Matbaa boyasının hazırlanması ve kalıbın tahta kaşıkla basım aşaması.....	32
Resim 35. Ağaç Çeşitli uçlardaki ağaç gravür kalıbı oyma bıçakları.....	33
Resim 36. Ağaç gravür basımında kullanılan kalıp kesiti.....	33
Resim 37. <i>Medulla Historiae Anglicanae</i> , Ağaç Gravür,1712.....	34

Resim 38. Thomas Bewick, A Barn Owl , Ağaç Gravür, 1847.	34
Resim 39. Simon Brett, <i>Under the Skylight</i> , Ağaç Gravür, 1992.....	35
Resim 40. Linol Baskiresim kalıbı (Linolyum) ve kalıbın basıma hazırlanması.....	36
Resim 41. Linol baskiresim kalıbı oyma bıçakları ve kalıbın oluşturulması.	36
Resim 42. Cizek'in öğrencilerinde Ine Probst'un (14) linol baskiresim çalışması.	37
Resim 43. 1948 yılına ait Taş baskiresim kalıbı, National Museum, Budapeşte.....	38
Resim 44. 1948 yılına ait Taş baskiresim Presi, National Museum, Budapeşte.....	39
Resim 45. Cizek'in Çocuklara özel sanat sınıfında yapılan bazı taşbaskı çalışmaları....	40
Resim 46: Kate Kollwizt, <i>Rusya 'ya Yardım Edin</i> , Taş baskı kalemi ile çalışma, 1921....	40
Resim 47. Arthur Turrell, <i>Birthday Morning</i> , Tarama ucu, 20x25cm, 1858.....	41
Resim 48. Karl Otto Götz, <i>Spreng I</i> , Tuşe Mürekkebi, 1998.....	41
Resim 49. Otto Dix, <i>Kupplerin</i> , Püskürtme Tekniği, 1923.....	42
Resim 50. Picasso, <i>David ve Béthsabée</i> , Lavi ve Çelik Uç, 1947.	42
Resim 51. Çelik uçla kazıma işlemi yapılan plaka ve plakaya boya verme işlemi.....	44
Resim 52. Kalıbın boyadan temizlenmesi ve kalıbın basım işlemi.	44
Resim 53. Martin Schongauer, Metal Gravür, 1480-1490	45
Resim 54. Rembrandt, <i>The Gold-Weigher</i> , Metal Gravür, 1936.	45
Resim 55. Rembrandt, <i>Selfportrait</i> , Metal Gravür, 1936.	45
Resim 56. Auguste Rodin, <i>Victor Hugo'nun Portresi</i> , Kuru Kazıma, 1885.....	46
Resim 57. Albrecht Dürer, <i>The four witches</i> , Kazı-Oyma Gravür, 1497.....	47

Resim 58. Maurits Cornelis Escher, Eye , Mezzotin, 1946.....	48
Resim 59. Lyubomir Krastev, <i>Coils II</i> , Asitle Aşındırma, 60x101cm, 2010.	48
Resim 60. Dimo Kolibarov, Reçine ile Doku Verme, 50x65cm, 2008.....	49
Resim 61. Sydney Long, <i>The Harbour</i> , Yumuşak Yedirme, 1918.	49
Resim 62. Bridget Farmer, <i>Pied Currawong</i> , Yüksek Yedirme, 2009.....	50
Resim 63. İpek baskiresimin basım aşaması.....	52
Resim 64. İpek Baskiresim kalıbı (Gazze) ve sıyırıcı (Rakle).	52
Resim 65. Onnik Karanfilian, Dijital Baskiresim, 80x120cm, 2011.....	55
Resim 66. Kolograf baskiresim kalıbının hazırlanması.....	56
Resim 67. Eduardo Roca, <i>Longana</i> , Kolograf baskiresim, 66x38cm, 1997.	56
Resim 68. Mono baskiresim için boyanın hazırlanması.....	57
Resim 69. Mono baskiresim için hazırlanan desenin kağıda aktarılması.	57
Resim 70. 2009 Ortaöğretim görsel sanatlar (resim) dersi öğretim programının sınıflara göre alt öğrenme alanları	73

BİRİNCİ BÖLÜM

1. GİRİŞ:

Çıkış noktası insanlık tarihi kadar eski olan baskiresim kavramı Mustafa Aslıer tarafından dilimize “Özgün Baskiresim” olarak kazandırmıştır. Özgün baskiresim sanatı Grafik sanatların bir kolu olmasının yanı sıra Resim, Heykel, Grafik vb. Plastik sanatların içerisinde kendisine yer edinmiştir.

Ülkemizde sanat eğitimi alanındaki ilk hareketlenmeler, 18. yüzyılda resim derslerinin ilk önce askeri okullarda daha sonra ise sivil okulların eğitim-öğretim programlarına dahil edilmesiyle başlamıştır. Bu dönemde, sanat eğitimi kapsamında özgün baskiresim yöntem ve tekniklerini içeren ders etkinliklerine rastlanılmamaktadır. 19. yüzyıla gelindiğinde ise İsmail Hakkı Tonguç sivil ilkököl ve ortaokulların ders programlarında yer alan resim-iş derslerinde taşbaskı tekniğinin uygulandığını belirtmiştir.¹ Özgün baskiresim sanatının akademik anlamdaki ilk eğitim süreci 1882’de Ressam Osman Hamdi Bey tarafından kurulan Sanayi-i Nefise Mektebi (Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi) ile başlamış, ardından İstanbul’da güzel sanatlar alanında eğitim veren ikinci eğitim kurumu olarak 1957’de Devlet Tatbiki Güzel Sanatlar Yüksek Okulu (Marmara Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi) kurulmuştur. Ankara’da Gazi Eğitim Enstitüsü ve İzmir Buca Eğitim Enstitüsü Resim-İş Bölümlerinde Özgün baskiresim çalışmaları yine bu üniversitelerde yetişen Akademisyenler tarafından öğretilmeye başlamıştır.

Ülkemizde sanat eğitiminin başlangıcından bu yana gerek ilköğretimden ortaöğretime gerekse sanat eğitimi veren üniversitelerin ders programlarında özgün baskiresim derslerine yer verilmektedir. Özellikle sanat eğitimcisi yetiştiren kurumlarda verilen özgün baskiresim dersinin, öğretmen adaylarına meslek yaşantılarında sağlayabileceği katkılardan yola çıkarak yapılan bu araştırmada, Güzel Sanatlar Eğitimi

¹ Özsoy, Vedat,-Alakuş, Ali Osman, *Görsel Sanatlar Eğitiminde Özel Öğretim Yöntemleri*, 1. Baskı, Pegem Akademi Yayınları, Ankara, 2009, s. 62.

Bölümü Resim-İş Eğitimi Anabilim Dalı öğrencilerinin birer öğretmen adayı olarak özgün baskiresim dersine dair görüş ve önerilerinin alınıp değerlendirilmesi, derste kullanmakta oldukları yöntem ve tekniklerin ilköğretim ve ortaöğretim görsel sanatlar dersine uyarlanabilirliğinin belirlenmesi amaçlanmıştır.

1.1. Özgün Baskiresim Sanatının Tanımı ve Tarihi

Özgün baskiresim sanatı; çeşitli malzemelerin kalıp olarak kullanılabilirdiği, kalıbın yapım aşamasında sanatçının çeşitli araç-gereçler kullanarak eserini oluşturabildiği bir resim türüdür. Özgün baskiresim için kullanılan kalıbın türüne göre eserin yöntemi, seçilen kalıbın oluşturulması sırasında kullanılan araç-gereçlerin özelliklerine göre eserin tekniği belirlenmiş olur.

Özgün baskiresim eserlerinde birçok malzeme kalıp olarak kullanılabilir. Hazırlanan bu kalıpların kağıt veya kumaş gibi uygun bir yüzeye basılmasıyla baskiresim elde edilir. Tuval, kâğıt vb. yüzeyler üzerine yapılan resimlerin aksine baskiresim çoğaltılabilir. Özgün baskiresim temelinde çizim, yazım ve basım işlemlerini barındırdığı için uzun yıllar grafik sanatları içerisinde anılmıştır. Kökeni eski Yunanca ve Latince'den gelen "Grafik" sözcüğü; yazı, resim ve çizgi anlamına gelmektedir. Grafik sözcüğünün dilimize kazandırılmasından önce bu terim yerine "yazı" kelimesi kullanılmaktaydı. Bu nedenle Mustafa Aslıer "grafik sanatlar" denildiğinde; yazılmış, çizilmiş, baskı amacıyla resmedilmiş özgün resimler ve bunların çoğaltılmışları olarak anlaşıldığını belirtmektedir.²

Günümüzde ise "Grafik Sanatlar" terimi hem bilgi aktaran hem de basılı sanat eseri verilen bir sanat dalı olarak görülmektedir. Özgün baskiresim sanatı da grafik sanatındaki gibi çoğaltma esasına dayandığı için yine grafik sanatının bir uzantısı olarak sayılmaktadır.

"Özgün sanat eseri ile her zaman resim, desen ya da heykel gibi sanatçının kendi ellerinden çıkmış olan eserleri kastederiz. Kural olarak tek bir özgün eser vardır karşımızda; sanatçının kendi eserinin kopyasını yapması söz konusu değildir. (...)

² Aslıer, Mustafa, *Grafik Sanatlar*, Sandoz Bülteni, sy. 33., İstanbul, 1989, s.7.

Özgün baskiresim söz konusu olduğunda, bu durum oldukça farklıdır. Günümüzde özgün baskı ile sanatçı tarafından plaka üzerine çalışılmış baskının kastedildiği anlaşılır.”³

Özgün Baskiresim alanında eser vermiş sanatçılar tarafından yapılan tanımlara bakılacak olursa;

Atilla Atar, özgün baskiresim teriminin Türk resim sanatına kazandırılmasını; “Kalıbın hazırlanmasından basımına kadar geçen tüm aşamaların sanatçısı tarafından sanatsal amaçla kağıda ve benzeri gereç üzerine basılarak çoğaltılması yoluyla yapılan resme baskiresim denir. Belirli sayıda basılan, sanatçısı tarafından imzalanan ve kalıbı baskı bitiminde yok edilen bu resimler, yararlanılan gereç ve tekniklerle oluşturulan yaratma olayı sırasında özgünlük kazanırlar. Yeni yeni duyulan baskiresim sözcüğü ilk kez 1972 yılında Prof. Mustafa ASLIER tarafından kullanılmış, kısa sürede benimsenmiştir.” şeklinde ifade etmiştir.⁴

Prof. Mustafa Aslier, “Özgün baskiresim deyimini, ilk kez 1972 yılında tarafımdan kullanılmıştır. O tarihe kadar sanatçısı tarafından yaratma süreci içinde kalıbı yapılan ve basılan resimlere gravür ve resim sanatının bu dalına gravür sanatı denirdi. Gravür sözcüğü oyularak yapılmış kalıp ve oyulmuş anlamını taşımaktadır. Oyulmadan yapılan kalıplarla da özgün baskiresim yapılmaktadır. Taşbasma (litografi), elekbaskı (serigrafi) tekniklerinde olduğu gibi. Bu nedenle bu sanat dalını daha iyi anlatan ‘özgün baskiresim’ deyimini kullandım.” demektedir.⁵

Aslier’in 1972’de kullanmaya başladığı “özgün baskiresim” deyimini için, “Çeşitli araç ve malzeme ile doğrudan veya kalıplar yapmak yolu ile kağıda veya benzeri malzeme üzerine, sanatçısı tarafından yapılıp basılan resimlere ‘özgün baskiresim’

³ Brunner, Felix, *Gravürün El Kitabı*, Karşı Sanat Yayınları, İstanbul, 2001, s.1.

⁴ Atar, Atilla, *Sanat ve İş Teknolojisi*, Anadolu Üniversitesi Yayın No: 577, Açıköğretim Fakültesi Yayın No: 271, Eskişehir, 1993, s. 83.

⁵ Aslier, a.g.e., s. 8.

denir. Bunlar kalıbın yapılması ve basılması süreci içinde yaratılmış grafik resimlerdir.” tanımını yapmıştır.⁶

Dilimizde özgün baskıresim olarak isimlendirilen bu sanat dalı, İtalya’da *stampa*, Fransa’da *estampa*, İngiltere’de *print/printmaking*, Almaya’da *druckgraphic* sözcükleri ile tanımlanmaktadır. Baskıresim sanatının ortaya çıkış tarihi ve yeri tam olarak bilinmese de, insanoğlunun mağara duvarlarına yaptıkları resimler ve çamura bıraktıkları ayak izleri, kazı resim ve baskı kavramının ortaya çıkış noktası olarak kabul edilmektedir.

Tarih öncesi insanların mağara duvarlarına kazıma ve oyma yoluyla oluşturdukları çizgi resimlerin içleri bitkilerden elde edilen boya ile renklendirilmiştir. Prehistorik dönemde insanın kendini ifade etmek için mağara duvarlarını süsleyerek oluşturdukları bu resimler, baskıresim sanatının öncüsü niteliğindedir. Mürşide İçmeli; ilk insanların çamurda bıraktıkları ayak izleri onlara bir motifi, bir resmi çoğaltmaya yönelik fikir kaynağı oluşturmuş olabileceğini ve bu düşünceden yola çıkarak, Asur ve Hitit mühürlerinin bu anlamda ilk örnekler olarak sayılabileceğini söylemektedir.⁷

Resim 1. Mısırlılara ait mühür örneği. 7-8.Yüzyıl.

Kalıptan oyulmuş ilk rölyef örnekleri İ.Ö. 4000 yıllarında yaşamış olan Sümerlere aittir. Sümerler aynı zamanda lacivert taşı, su mermeri (kaymaktaşı) ve benzeri taşların üzerine alçak rölyef yaparak silindir şekilde mühürler oluşturmuşlardır.

⁶ Ashier, a.g.e., s. 7.

⁷ İçmeli, Mürşide, *Çağdaş Açından Türk Grafik Sanatları, Türkiye’de Sanatın Bugünü ve Yarını*, Hacettepe Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi Yayınları No:1, Ankara, 1985, s. 55.

Ticarette önemli kişilerin imzası olarak kullanılan bu mühürlerin, ıslak kil üzerinde yuvarlayarak baskısı alınır. Kil üzerine yapılan bu baskılar, özgün baskiresim sanatındaki çoğaltma esasına dayandığı için çoğaltılmış baskılar olarak kabul edilmektedir. Uluburun'da M.Ö. 14. yüzyıla ait bir ticaret gemisi batığına bulunan kalıntılardan çıkan taş mühürler, ilk mühür örnekleri arasında yer almaktadır.

Resim 2. Uluburun antik batığı kazılarında bulunan, bir tacire ait taş mühür ve kil üzerindeki baskısı.

“Sümerler ve Asurlar oyulmuş silindir mühürleri kil üzerinde döndürerek baskı tekniğine ilişkin ilk yöntemi belirlemişlerdir. Mısır ve Babiller, tahta üzerine oydukları anlamlı şekiller üzerine hafif boya sürerek bu kalıpları mühür olarak kullanmışlar ve Tahta Baskı Sanatı'nın ilk hareket noktasını oluşturmuşlardır.”⁸ Taş ve tahtadan oydukları kalıplarla kil üzerine baskı yapan Mısırlılar, M.S 6-7. yüzyıllarda ağaç kalıp kullanarak kumaş üzerine baskı yapma işlemi gerçekleştirmişlerdir. M.S.105 yılında Çin'de kâğıdın bulunmasından sonra, tahta mühürler, su içerikli boya (çini mürekkebi) ile kâğıt ve ipek üzerine basılmaya başlanmıştır. Böylece bugünkü baskiresim sanatının temelleri atılmış ve sanatta yeni bir anlatım aracı ortaya çıkarılmıştır.⁹

Tarih öncesi insanların baskiresim anlayışına yön verecek nitelikteki çalışmaları yüzyıllar sonra, Uzak Doğu ülkeleri başta olmak üzere, tüm Avrupa'yı etkisi altına almıştır. Baskiresim çalışmaları, başlangıçta bir sanat formu olmaktan çok iletişim aracı

⁸ Akalan, Güler, *Gravür*, Kale Seramik Sanat Yayınları, İstanbul, 2000, s. 2.

⁹ Akalan, a.g.e., a.y.

olarak kabul edilmiştir. Avrupa’da kağıt üretiminin Uzak Doğu’dan daha sonra başlamış olması, baskiresim tekniğinin VI. yüzyılda sadece tekstil alanında kullanılmasına sebep olmuştur. Avrupa ülkelerindeki ilk kağıt üretimi 1151’de İspanya’da başlamıştır. Kağıt üzerine basılan ilk baskiresim ise 15. yüzyıl başlarında Almanya’da ağaç baskı tekniğinde basılan oyun kartlarıdır. Bu dönemden itibaren Avrupalı sanatçılardan bir bölümü tablo resmin yanı sıra sanatsal baskiresimlere yönelmiştir.¹⁰

Resim 3. Jost Amman, *The Wood Cutter*
Ağaç Baskiresim, 1568

Resim 4. Ying Chih Wen Thu Chu,
Baskı atölyesi illüstrasyonu.

Önceleri tahta kalıplarla başlayan baskiresim çalışmaları, birkaç yüzyıl sonra metal gravür tekniğine duyulan ilgi ile çeşitlilik kazanmıştır. Tarihte bilinen ilk metal gravür baskiresim örnekleri 1446’da Almanya’da, ardından İtalya’da görülmüştür. Metal gravür çalışmalarında kullanılan bakır levhalara, sonraları çelik, çinko, alüminyum gibi metaller eklenmiştir.

16. yüzyıla gelindiğinde Lucas Granach ve Albrecht Dürer ağaç baskı tekniği ile çoğalttıkları dinsel konulu resimleri, dosyalanmış dizi resimler veya tek yaprak resimler olarak satmışlardır.¹¹ Albrecht Dürer ise Avrupa’da baskiresim sanatının öncüsü olarak görülmeye başlanmıştır. Dürer’in baskiresim çalışmaları İtalya başta olmak üzere bütün

¹⁰ <http://www.worldprintmakers.com/english/pmhist.htm> 6 Ağustos 2011

¹¹ Özsezgin - Aslıer, a.g.e., s. 128.

Avrupa ülkelerini etkilemiştir. 16. yüzyılın sonralarına doğru metal gravür tekniğine, taş baskıresim tekniği eklenmiştir. Mustafa Aslıer'e göre bu dönemde, tablo resim sanatının yanı sıra baskıresim eserlerinde toplanmasıyla 'Dosyalanmış Sanat' anlayışı oluşmaya başlamıştır.¹²

Resim 5. Albrecht Dürer, *Knight Death and the Devil*, Metal Gravür, 16. Yüzyıl

17. yüzyılın başlarında Rembrandt'ın metal gravür tekniğini kullanarak dinsel konulu resimler ve portre baskıları bulunmaktadır. Bu dönemde metal gravür tekniği, çağdaş ressamlar tarafından daha az ticari fakat; daha yaratıcı çalışmalar olarak görülmeye başlanmıştır. 17. yüzyıl sonunda ve 18. yüzyıl başında Japon baskıresim sanatçısı Katsushika Hokusai birçoğu sanat eseri sayılabilecek renkli ağaç baskıresim çalışmaları yapmıştır. Özgün baskıresim çalışmaları 18. yüzyıla kadar tam anlamıyla orijinal bir sanat eseri olarak kabul edilmemiştir. Özellikle ağaç baskıresim tekniği, Avrupa'da bir sanat dalı olmaktan çok zanaat olarak kabul edilmiş ve atölye çalışmalarının dışına çıkamamıştır. Avrupalı sanatçıların Japon ağaç baskıresim sanatını inceleme fırsatı bulmalarıyla, Avrupa'da baskıresim sanatı canlanmıştır. İtalya, 18. yüzyıl başında, Avrupalı baskıresim sanatçıların merkezi haline gelmiştir. İspanyol

¹² Özsegin - Aslıer, a.g.e., a.y.

sanatçı Francisco Goya ve İngiliz sanatçı William Blake, 18. yüzyıl baskıresim sanatının sınırlarını genişletmişlerdir.¹³

Resim 6. Katsushika Hokusai, *The Great Wave Off Kanagawa*, Renkli Ağaç Baskıresim, 1823.

Resim 7. Francisco Goya, *The White Horse on the Slack Rope*, Metal Gravür, 1819-23.

¹³ <http://www.worldprintmakers.com/english/pmhist.htm> 6 Ağustos 2011

Resim 8. William Blake, *Job and his Daughters*, Metal Gravür, 1923-26

Sanatçılar; 19. yüzyıldan itibaren, baskiresim eserlerin üzerine, teknik özelliklerini belirterek, imzalarını atmaya başlamışlardır. Bu dönem Fransa'da baskiresim sanatıyla aktif olarak, Ingres, ve Barbizon Okuluna bağlı sanatçılar ilgilenmiştir. Ayrıca Honoré Daumier dönemin politika gazetelerinde çok sayıda taşbaskı illüstrasyon çalışmasını yayımlamıştır. Aynı dönemdeki Empresyonist sanatçılar Manet ve Degas en önemli taşbaskı sanatçıları arasında yer almışlardır. 19. yüzyılın sonlarına doğru Japon renkli ağaç baskiresim tekniği, Avrupa'da etkisini göstermeye başlamıştır.

Resim 9. Honoré Daumier, *Mon Cher Ami*, Taş Baskiresim, 1838.

Resim 10. Edouard Manet, *Civil War*, Taş Baskiresim, 1871.

20. yüzyılın ilk yarısında, diğer sanat dallarında olduğu gibi, baskiresim sanatında da yeni gelişmeler meydana gelmiştir. Baskiresim sanatı; Fovizm, Kübizm, Ekspresyonizm, Soyut Sanat, Op Art, Pop Art, ve Sürrealizm gibi 20. yüzyıl akımlarının hepsinde etkisini göstermiştir. Bu yüzyılda Pablo Picasso, baskiresim alanında eser veren sanatçıların en başında gelmektedir. Sanatçının metal gravür, litografî, ağaç ve linol baskiresim teknikleri ile yaptığı 1000'in üzerinde baskiresim eseri bulunmaktadır. 20. yüzyılın sonlarına doğru baskiresim sanatı, resim sanatına eşdeğer kabul edilmeye başlanmış ve dosyalanmış sanat anlayışından sıyrılıp duvarlardaki yerini almıştır.

Resim 11. Pablo Picasso, *Visage*, Taş Baskiresim, 1928

“Mezopotamya'daki ilk mühür baskı ile başlayan Baskıresim serüveni, süreç içinde gelişip farklılaşarak, günümüzdeki Serigrafi ve Dijital Baskı noktasına kadar gelmiştir. Resimle Özgün Baskıresim sanatlarını koşut ve birbirlerini tamamlayan anlatımlar olarak kabul edecek olursak Grafik, Desen, Tuval Resim, Video vb. gibi birçok alanı da bir bütün olarak görebiliriz. Yani, sanatta iletişim aracı olarak farklı disiplinlerin denenmesi ve buna yönelik sınırlamaların olmaması günümüz sanat anlayışının en belirgin özelliğidir. Bu yönüyle Baskıresim anlayışının varlığı diğer disiplinleri de beslemektedir.”¹⁴

İnsanlık tarihi kadar eski olan baskıresim kavramı, günümüzde diğer görsel sanat dallarının yanında yerini almış ve güzel sanatlar alanında sanat eğitimcisi yetiştiren kurumların eğitim-öğretim programlarında önemli bir yere sahip olmuştur.

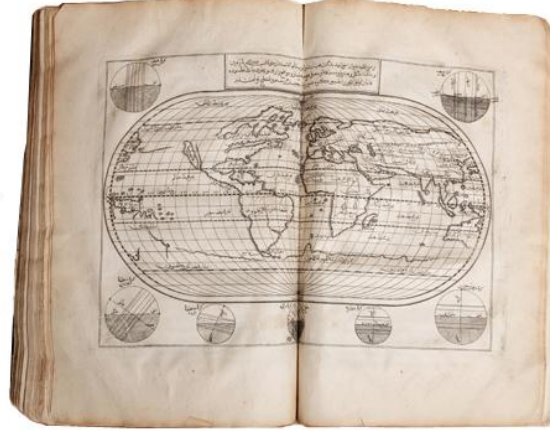
1.2. Türkiye’de özgün baskıresim sanatı ve Türk eğitim tarihindeki yeri

Türkiye’nin özgün baskıresim yöntem ve teknikleri ile tanışması Osmanlı döneminde yüksek baskıresim tekniği ile basılan ilk kitapla birlikte olmuştur. 1493 yılında Yahudi dilinde basılan bu kitabı daha sonra 1567 yılında Ermenice, 1627 yılında da Rumca kitabın basılması takip etmiştir.

1730 yılına gelindiğinde ise İbrahim Müteferrika’nın Arap alfabesi ile basmış olduğu ‘Tarihi Hindi Garbi’ kitabına rastlanmaktadır. “Bu kitapta şimşire oyulmuş kalıptan, yüksek baskı tekniği ile basılmış 13 resim ve bakır levhaya oyulmuş kalıptan, çukur baskı tekniği ile basılmış bir dünya haritası bulunmaktadır. Müteferrika “Tarihi Hindi Garbi” kitabının basımında hem yüksek baskıresim hem de çukur baskıresim tekniğinden faydalanmış ve basım için oluşturulan kalıpları kendisi yapmıştır. Kitapta yer alan 40 haritadan bazılarının altında Ahmed-ül-Kırımı, Mıgırdıç Galatavi, Tophaneli İbrahim gibi ustaların isimlerine rastlanmaktadır. Müteferrikanın 1732 yılında, Katip Çelebiye ait ‘Cihannüma’ adlı kitaptaki haritaları bakır levha üzerine çukur baskıresim

¹⁴ Ayan, Müjde, Sosyolojik Açıdan Özgün Baskıresim Sanatının Bugünkü Durumu İle İlgili Profesyonel Sanatçıların Görüşlerinin İncelenmesi, Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, (Yayımlanmış Doktora Tezi), İstanbul, 2007, s. 76.

tekniki uygulayarak bastığı bilinmektedir. Cihannüma, Mütferrika'nın hayattayken bastığı on yedi kitabın on birincisidir.

Resim 12. *Cihannüma* -1732

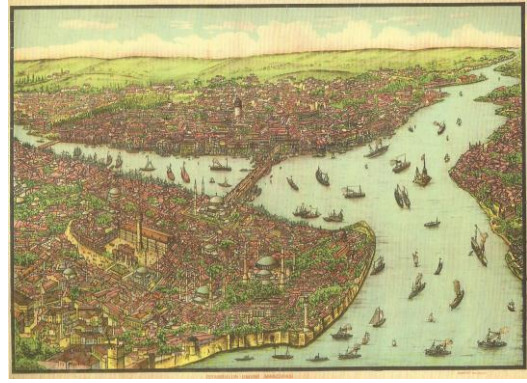
Bu dönemde taş baskiresim (Litografi) tekniği ucuz olması sebebiyle halk kitaplarının basımında kullanılmıştır. 19. yüzyılın sonlarına doğru yaygınlaşan bu baskiresim geleneği, halk hikaye ve masal kitaplarının çoğaltılıp kolaylıkla elde edilebilmesini sağlamıştır. “Özgün baskı resim sanatımızın öncüleri sayılabilecek diğer örnekler, kahve resimleri olarak bilinen Halk Baskı Resimleridir. Bu resimler genellikle kahvehane duvarlarına, bunun dışında işyerlerine, evlere de asılan, taş basma tekniği ile basılmış, renkli resimlerdi. Boyları 35x50cm, 50x70cm, 52x84cm veya 57x82cm. boyutlarında olurdu.”¹⁵ İstanbul'daki sahil kahvelerinin duvarlarına genellikle denizle ilgili taş baskiresimler asılırdı. Kahvelerde hayali gemiler, Nuh tufanı, üç ambarlı mahmudiye, Melike-i Derya, İzzetin ve Sultaniye vapurları, Osmanlı Zırhlı Firkateyni, Çanakkale Boğazı, Rumeli Hisarı vb. taş baskiresim eserlere rastlanırdı.¹⁶

¹⁵ Özsezgin - Aslıer, a.g.e., s. 155.

¹⁶ Ayvazoğlu, Beşir, *Yerli ve Evrensel Malik Aksel*, İstanbul, 2011, s.51.

Resim 13. Nuh'un Gemisi.

Resim 14. İstanbul'un Umumi Manzarası

Avrupa ve Uzak Doğu ülkelerinde çoktan bir sanat dalı olarak yerini almış ve literatüre geçmiş olan baskiresim teknikleri, ülkemizde işlevsel yönü ön planda tutularak matbaa alanında kullanılmıştır. 1800'lerde ders kitaplarının basılmasında kullanılan bu teknikler, zaman içerisinde ucuz olması sebebiyle halk kitaplarının basımında da kullanılmıştır. Matbaa alanındaki bu gelişmeler her ne kadar resimli kitapların yaygınlaşmasını sağlamış olsa da baskiresim tekniğinin bir sanat dalı olarak ülkemizde gelişip, yaygınlaşmasına yeterince destek olamamıştır.

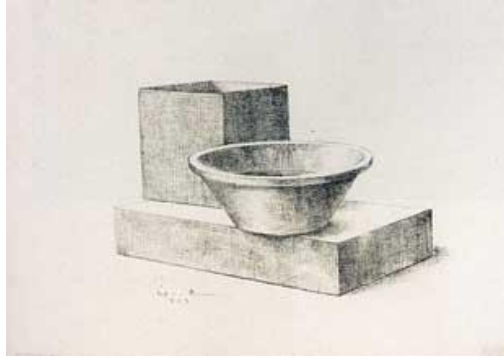
“1831 yılında Mehmet Hüsrev Paşanın emri ile Fransa'dan gelen Hanri Kayol, Fransa'dan getirdiği donatım ve malzeme ile İstanbul'da ilk Taş Basmacılığı (Litografi) atölyesini kurmuştur. Ordunun emrinde olan bu basımevinde ilk kitap olarak Hüsrev Paşanın Nuhbetütalim adlı bir askeri eğitim kitabı basılmıştır. Hüsrev Paşa, Sadrazamlıktan düşünceye kadar ordu emrindeki bu basımevinde, çeşitli resim ve şemaları da kapsayan, eğitim ve yönetim kitapları basılmıştır. Basımevi kapatılınca 1836'da, Kayol kardeşler Beyoğlu'nda kendi adlarına bir Taş Basmacılığı atölyesi açmışlardır. Sonraki yıllarda başka özel basımevleri kurulmuş, ordu emrindeki basımevleri yeniden açılmıştır. Taş basma tekniğinin resim çizip basmada sağladığı kolaylık ordu basımevlerinde değerlendirilmiştir.”¹⁷

İlk özgün baskiresim sayılabilecek çalışmalar 20. yüzyıl başında taş baskiresim tekniği ile askerler tarafından basılmış çizimlerdir. Bu dönemde ressam Hoca Ali Rıza

¹⁷ Özsezgin - Aslıer, a.g.e., s.s. 153-154.

(1864-1935) çeşitli asker okullarında öğretmenlik yapmıştır. Bazı karakalem çizimleri Askeri okulların resim derslerinde kullanılmak üzere taş baskı tekniği ile basılarak albüm haline getirilmiş ve dağıtılmıştır. Bu taşbaskı albümlerin 1902 ve askerlikten emekli olduğu 1911 yılları arasında kitapçı Karabet'in matbaasında basılmıştır.

“Hoca Ali Rıza'nın yirminci yüzyıl başında, resim dersleri verdiği okullarda kullanılmak üzere hazırladığı taşbaskı örnek resim albümleri, ‘Batı Tarzı Resim Geleneği’ nin ülkemizdeki oluşum sürecinde önemli bir eğitim ögesi olarak dikkate alınması gereken bir olgudur.”¹⁸ Ressamın farklı okulların farklı sınıfları için ayrı ayrı tasarladığı taş baskı setleri, onun eğitimci dehasını da açıkladıkları gibi, ayrıca çevresini gözlemlene alışkanlığı ve geleneği pek olmayan bir toplumun sanata eğilimli kişilerine çevrelere bakmayı ve onu resmetmeyi öğretmiştir. Bu taş baskıresimler, her ne kadar kurşunkalem ile imzalanıp numaralandırılmasalar da, Türk resim sanatının ilk ve en önemli özgün baskı serilerinden, belki de en başta geleni, birincisi olarak kabul edilebilirler.¹⁹

Resim 15. Hoca Ali Rıza, *İki Geometrik Nesne ve Cukur Tabak*, Taş Baskıresim.

“Taşbaskı atölyeleri yerlerini 1920’den sonra ofset basımevlerine bırakmıştır. Cumhuriyetin ilk yıllarında savaş kahramanlarının resimleri, yaygın halk hikâyelerinden sahneler, Yavuz ve Hamidiye zırhlılarının resimleri elle çizilmiş çinko kalıplardan ofset

¹⁸ Gürel, Haşim Nur, *Hoca Ali Rıza (1858-1930) Yüzelli Yaşında – Taşbaskılar*, Sanal Müze, <http://www.sanalmuze.org/sergiler/index06.htm> 11 Aralık 2010

¹⁹ Gürel, Haşim Nur, a.g.y., a.y.

tekniki ile renkli olarak basılmışlardır. Evlere, kahvehanelere asılan bu resimlerle de baskiresim asma geleneği başlamıştır.”²⁰

Özgün baskiresim çalışmalarının zanaat olmaktan çıkıp sanat dalı olarak incelenip ele alınması ise Güzel Sanatlar alanında eğitim veren Enstitü ve sonrasında Akademilerin ders programlarına girmesi ile başlamıştır.

Enstitü ve Fakültelerde özgün baskiresim sanatı:

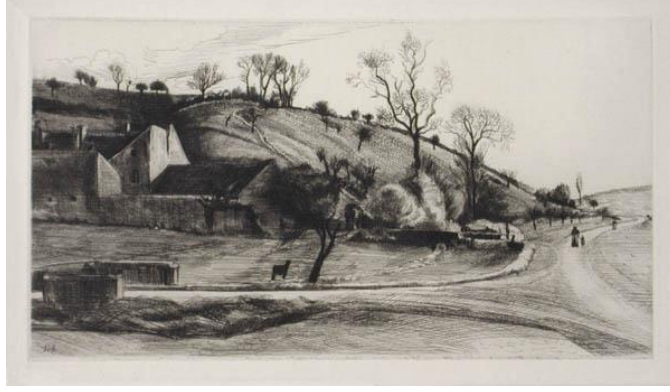
1882’de Sanat Tarihçisi, Arkeolog, Müzeci ve Ressam Osman Hamdi Bey tarafından Sanayi-i Nefise Mektebi kurulmuş ve 2 Mart 1883’te 8 kişilik öğretim kadrosu ve 21 öğrenci ile Resim, Heykel ve Mimarlık öğretimine başlamıştır. 1883 yılında öğrenime açılan Hakkaklık (Oymacılık) bölümüne öğretici olarak Fransa’dan Stanislas Arthur Napier adında bir usta getirilmiştir. Beş yıllık bir çalışma sürecinden sonra Napier’in bölümden ayrılmasıyla 1898’de yerine Nesim Efendi adında başka bir usta getirilmiştir. Okulun diğer bölümlerindeki öğretimin dört, hakkaklık bölümünün ise üç yıl olması, bu bölümün sanatçı yetiştirmekten çok kalıp oyma tekniğini öğreten bir atölye olduğunu düşündürmektedir. Bu sebeptendir ki kuruluşundan 1923 yılına kadar öğretime açık kalan bu atölyede yetişmiş sanatçıların varlığına dair kesin bir bilgi edinilmemiş ve eser niteliği taşıyan özgün baskiresimlere rastlanılmıştır. Mustafa Ashier yapılan araştırmalarda; 30 yıl öğrenim yapan hakkaklık bölümünün her yıl ortalama 10 öğrenci yetiştirdiği, fakat; bu süreç içerisinde yapılmış özgün baskiresim çalışmaları üzerinde bir sanatçı ismine ve eserine rastlanılmadığını belirtmiştir.²¹

Sanayi-i Nefise Mektebi, 1928’de “Güzel Sanatlar Akademisi” adını alarak ülkemizde, “Akademi” unvanını alan ilk yükseköğretim kurumu olmuştur. 1936 yılında yenilenme hareketlerinin başlamasıyla, Akademiye ders vermesi için, yurtdışından sanatçı öğretmenler getirilmiştir. 1937 yılında da Fransız Leopold Levy, Resim Bölümü Başkanlığı görevini üstlendikten sonra, Akademiye özgün baskiresim çalışmalarının

²⁰ Ashier, Mustafa, “*Grafik Sanatlar*” *Sandoz Bülteni*, S. 1, 1989, s. 19

²¹ Özsezgin, - Ashier, a.g.e., s. 156.

yapılacağı bir atölye oluşturulmuştur. Floransa’da gördüğü öğrenim sırasında gravür tekniği ile eserler veren Sabri Fettah Berkel, Levy’nin asistanlığına verilmiştir.

Resim 16. Leopold Levy, *Farm at Vauhalen*, 1912, Metal Gravür

Resim 17. Sabri Berkel, *Çıplak*, 1939, Metal Gravür

Güzel Sanatlar Akademisi, ülkemizde ilk kez özgün baskıresim alanında eser veren çağdaş bir sanatçı grubunun oluşmasını sağlamıştır. “Sabri Berkel, Fethi Karabaş, Ferruh Başağa, Mazhar Olgun, Aliye Berger, Nejad Melih, Mümtaz Yener, Kemal İncesu, Selim Turan, Nuri İyem, Neşet Günal, Fethi Kayaalp. Bu sanatçılardan yalnız Sabri Berkel ve Fethi Kayaalp, 1960 sonrasında da özgün baskı çalışmalarını sürdürmüşler; diğerleri Akademiye öğrencilik yıllarında yaptıkları çalışmalarından

sonra bu tekniklerle eser vermemişlerdir.”²² 1940larda özgün baskiresim alanında eser veren bu sanatçı grubunun imzaladığı tek renkli çukur baskı ve taş baskılara rastlanmaktadır. Aslier’e göre bu çalışmalar sayıca çok fazla olmasa da, adı geçen sanatçıların gençlik eserleri ve Türkiye'deki ilk bilinçli özgün baskiresim sanatı ürünleri olmaları bakımından önemlidirler.²³

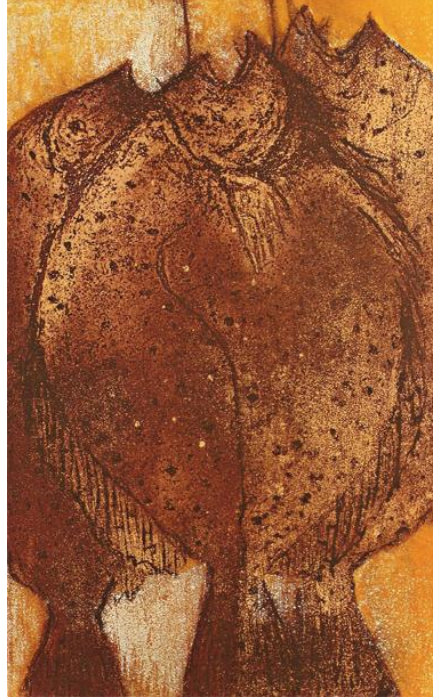
Resim 18. Ferruh Başağa, Metal Gravür, 78x54cm, 2006.

Resim 19. Ferruh Başağa, Metal Gravür, 78x54cm, 2006.

²² Özsezgin, - Aslier, a.g.e., s. 166.

²³ Özsezgin, - Aslier, a.g.e., s. 158.

Resim 20. Fethi Kayaalp, Metal Gravür,1967.

Resim bölümü öğrencilerinin ek çalışma olarak metal gravür ve çok az sayıda olsa da taş baskı çalışmaları yaptıkları bu atölye, 1948 Akademi yangınına kadar açık tutulmuştur. Yangının ardından özgün baskıresim çalışmalarına uzun bir süre ara verilmiştir.

Ankara’da 1932-1933 yıllarında, ortaöğretim kurumlarına resim öğretmeni yetiştirmek amacıyla, Gazi Eğitim Enstitüsü Resim-İş Bölümü açılmıştır. Bölümde uygulanan programda çeşitli resim ve grafik dersleri ile atölye çalışmalarına yer verilmiştir. “1936 yılında Akademiye başlatılan yenilenme eylemi, 1935- 1950 yılları arası, Gazi Eğitim Enstitüsü Resim-İş Bölümünde de görülür.”²⁴ 1936 yılında Resim Bölümüne küçük bir metal gravür baskı makinesi (presi) alınmasıyla özgün baskıresim derslerine başlanılmıştır. Bölüme alınan bu baskı makinesi ile önceleri, sadece linolyum baskıresim çalışmaları yapılmıştır.

²⁴ Özsezgin, - Ashier, a.g.e., s. 160.

“1940-1950 yılları arasında yetenekli öğrencilerin yaptıkları Linol oyma-basma resimleri, yüksek baskı tekniği ile basılmış Türk Özgün Baskiresimlerinin öncüleri sayabiliriz. O yıllarda linolyum bulmak kolay olduğundan yüksek baskı için tahta kullanılmamış olmasını anlıyoruz. Öğrencilere boya, fırça gibi bol bol linolyum levhalar verildiğini biliyoruz. O dönemin öğrencilerinden, sonraları özgün baskiresimleriyle tanınmış, şu isimleri sayabiliriz: Ferit Apa, Adnan Turani, Mustafa Aslier, Nevide Gökaydın, Nevzat Akoral, Muammer Bakır.”²⁵ Enstitüde Şinasi Barut’un öğretmenliğiyle başlayan linol baskiresim çalışmaları 1960’lı yıllara kadar devam ettirilmiştir. Bu dönemde yüksek baskiresim çalışmalarının yanı sıra mono baskiresim tekniğinde yer verilmiştir.

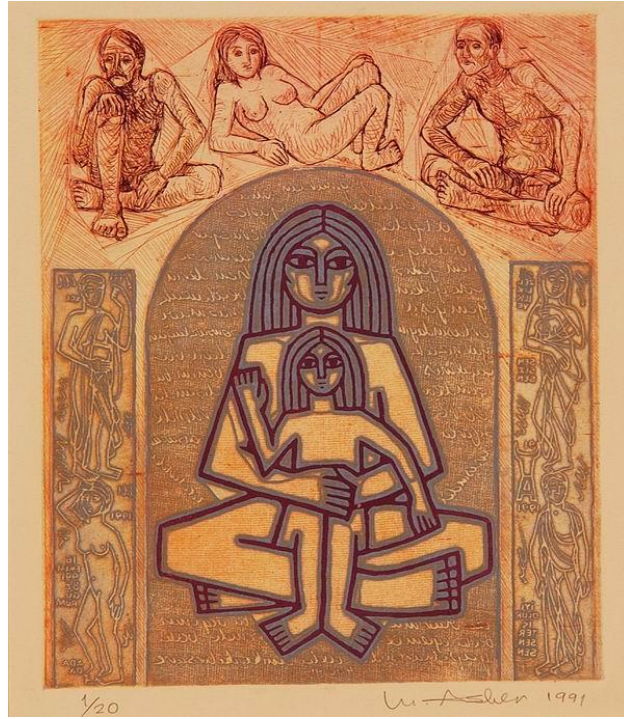
Resim 21. Adnan Turani, İpek Baskiresim, 70x90cm, 1999.

Özgün Baskiresim dersinin kurumların programlarında gerekli yeri alması 1958-1960’lı yıllara denk gelmektedir. Bu yıllarda Devlet Tatbiki Güzel Sanatlar Yüksek Okulu (Marmara Üniversitesi) bünyesinde yer alan Grafik Sanatlar Bölümü içinde, oldukça iyi donatılmış, bir baskiresim atölyesi oluşturulmuştur. Bu atölye, özgün baskiresim alanında çalışmalar yapan sanatçıların ve kurumların dikkatini çekmiştir.²⁶

²⁵ Aslier, Mustafa, *Türk Özgün Baskiresim Sanatında Tahta Oyma-Basmanın Yeri, Türkiye’de ve Almanya’da Ağaç Baskı Sanatı*, H.Ü.G.S.F Yayınları, Ankara, 1987, s.2

²⁶ Aslier, Mustafa, a.g.e., s. 4.

Bugünkü adı Marmara Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi olan Devlet Tatbiki Güzel Sanatlar Yüksek Okulunun 1957 yılında öğretime açılmasıyla ilk kez, ağaç baskıresim tekniğinin bütün olanaklarıyla Fakültelerde öğretime alındığı görülmektedir. Güzel sanatlar alanında İstanbul'da eğitim veren 3. yüksek öğretim kurumu niteliğindeki bu okulda, Türkiye ve Almanya'dan seçilen sanatçı öğretmenlerle, sanat eğitimine başlanmıştır. Mustafa Aslıer, Almanya'daki Grafik öğrenimi sırasında aldığı özgün baskıresim bilgi ve donanımı sebebiyle, 1958 yılında Devlet Tatbiki Güzel Sanatlar Yüksek Okulunda özgün baskıresim dersleri vermek üzere göreve başlatılmıştır. İlk iki yıl ağaç baskıresime ağırlık verilen bölüme, metal gravür ve taşbaskı presi de eklenmiştir. Daha sonraları bu atölye özgün baskıresim alanında çalışmalar yapan sanatçılara açılmıştır. Bedri Rahmi Eyüboğlu, Aliye Berger, Cihat Burak gibi sanatçılar atölyede bulunun baskı preslerinden faydalanmışlardır.

Resim 22. Mustafa Aslıer, Metal Gravür, 1991.

Resim 23. Bedri Rahmi Eyüboğlu, İpek Baskıresim, 70x100cm,1975.

1948 İstanbul Devlet Güzel Sanatlar Akademisi yangında zarar gören atölye ve baskıresim presleri 1960 yılında tamir edilmiş ve Özgün Baskıresim Atölyesi Fethi Kayaalp'in, Prof. Sabri Berkel'in yardımcılığına atanmasıyla tekrar faaliyete geçirilmiştir. 1960 larda Devlet Güzel Sanatlar Akademisi atölyelerinde yapılan özgün baskıresim çalışmalarında genellikle metal gravür ve litografi teknikleri kullanılmıştır. Bu atölyede yapılan çalışmalar 1960 sonrası Baskıresim alanında verilen eserlerin patlama noktasını oluşturmuştur.

1960 sonrası Akademi çevresinde pentür resim çalışmalarının yanı sıra özgün baskıresim alanında eser veren sanatçılar; Nurullah Berk, Bedri Rahmi Eyüboğlu, Özer Kabaş, Devrim Erbil, Ali Teoman Germaner, Süleyman Saim Tekcan, Alaattin Aksoy. Asım İşler, Şükrü Aysan, Utku Varlık, Tomur Atagök, Gül Derman ve Tülin Serpen olarak sıralanabilir.

“1960 yılından sonra Devlet Tatbiki Güzel Sanatlar Yüksek Okulunda (Marmara Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi) Mustafa Aslier'in yönettiği atölye çevresinde de ikinci bir sanatçılar grubunun oluştuğunu görüyoruz. Bu atölyede öğrenci veya konuk

olarak çalışmaya başlayan genç sanatçılar sonraki sanat yaşamlarında, kurum içinde ve kurum dışında, bu dalda eserler vererek ülkemiz sanatçıları arasına katılmışlardır: Erol Deneç, Uğur Üstünkaya, Mustafa Pilevneli, bu kurumdan yetişen ilk kuşak sanatçılardır. Ergin İnan, Sabiha Erengönül, Mehmet Uyanık, İsmail Türemen, Fevzi Karakoç, Muammer Durmuş, Sinan Baykurt, Kadri Özayten, Filiz Özayten, Mahmut Celayir, Demet Hamzaoğlu, Avni Koyun, İsmail Çoban ikinci kuşağın isimleridir.”²⁷ Ashier atölye çerçevesinde yetiştirdiği bu genç sanatçılara, “ İkinci Sanatçılar Grubu” olarak isimlendirmiştir.²⁸

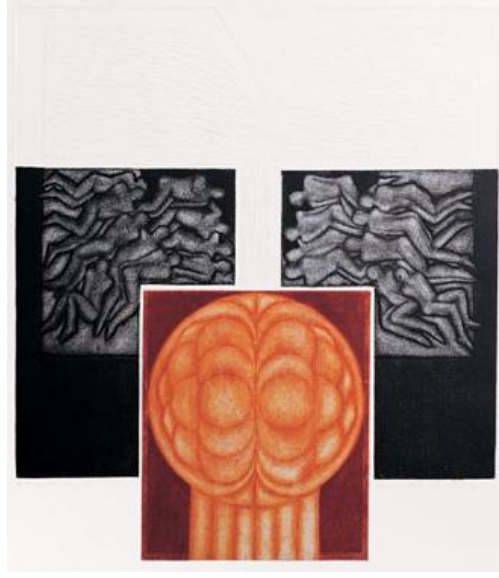
Resim 24. Ergin İnan, *Dost'a*, İpek Baskiresim, 1987.

“1965 yılından sonra, Gazi Eğitim Enstitüsü Grafik derslerinde Nevzat Akoral ve Muammer Bakır'ın girişimi ile çukur özgün baskı çalışmaları başlatılır. 1970 yılları başında, bu teknikleri yurt dışında öğrenmiş olarak dönen Mürşide İçmeli, Resim İş Bölümündeki özgün baskı öğretimini üstlenir. Yeni presler alınarak çukur baskı donatımı tamamlanır. Daha sonraki yıllarda başka genç sanatçıların katılmasıyla, bir

²⁷ Özsezgin,-Ashier, a.g.e., s. 168.

²⁸ Özsezgin, Kaya, *Tekil ve Çoğul Bağlamda İnsan-Nesne İlişkisi (Fevzi Karakoç'un resimlerine süreçsel bir bakış)*, <http://www.sanalmuze.org/sergiler/content.php?liste=G> 11 Aralık 2010

üçüncü özgün baskı merkezi, bu kez, Ankara'da oluşmuştur.”²⁹ Enstitüde ağaç baskıresim çalışmaları yapan bu gruba Mehmet Güteryüz de katılmıştır.

Resim 25. Mürşide İçmeli, *Umut Dünyası*, Metal Gravür, 69x99cm, 1989.

“Gazi Eğitim Enstitüsünün etkisinin uzantısı olarak, İstanbul Atatürk Eğitim Enstitüsü ile İzmir Buca Eğitim Enstitüsü Resim-İş Bölümlerinde de, 1970 yıllarında özgün baskıresim çalışmaları başlatılmıştır. Ancak; bu iki kurum, genelde başka etkenlerle sarsıldıklarından, özgün baskıresim sanatı açısından, henüz bir yayılma merkezi sayılabilecek duruma gelmemişlerdir.”³⁰

Nevzat Akoral, Muammer Bakır, Adnan Turani, Mürşide İçmeli, Veysel Erüstün, Nevide Gökaydın, Orhan Çetinkaya 1960 dönemi Gazi Eğitim Enstitüsü Resim- İş Bölümünde Baskıresim alanına yoğunlaşan birinci kuşak sanatçıları arasında yer almaktadır. Mehmet Güler, Haydar Durmuş, Hayati Misman, Hasan Pekmezci, Hüseyin Bilgin, Akgün Büyükişleyen, Behiye Büyükişleyen, Zahit Büyükişleyen, Gören Bulut gibi isimlerin çalışmaları ise 1970-1980 yıllarında sanat çevresinde yer almaya başlamıştır. Çalışmalarını İzmir’de sürdürmüş olan İlhami Ercivan da Gazi Eğitim Enstitüsü mezunu sanatçılarımızdandır.

²⁹ Özsezgin, -Aslıer, a.g.e., s. 162.

³⁰ Özsezgin,-Aslıer, a.g.e., s.s. 162-163.

Resim 26. Hayati Misman, *Kompozisyon*, Metal Gravür, 1989.

Resim 27. İlhami Ercivan, *Kuşların Dansı*, Metal Gravür, 1998.

Ülkemizdeki üç büyük şehirde kurulan Enstitü ve Fakültelerden mezun olup gerek Akademideki görevlerine devam eden gerekse çalışmalarını özel atölyelerinde sürdüren sanatçılar, özgün baskıresim eserlerini farklı ifade biçimleri kullanarak üretmişlerdir. Baskıresim tekniğinin eğitim kurumlarının desteği ile ülkemizde bir sanat dalı olarak kabul edilmesiyle birçok sanatçı baskı makinesi edinerek özel atölyelerini oluşturmuşlardır. Süleyman Saim Tekcan, 1974 yılında Almanya'dan getirdiği makine donanımıyla Türkiye'nin ilk profesyonel özel özgün baskıresim atölyesini kurmuştur. 1984 yılında, Çamlıca eteklerindeki yeni binasına taşınan atölye, 'Artess Özgün Baskı Atölyesi' adını almıştır. 2005 yılında IMOGA-İstanbul Grafik Sanatlar Müzesine

taşınan Artess Özgün Baskı Atölyesi Türk ve yabancı sanatçılara gravür, ipek baskıresim, linolyum, litografi gibi çeşitli özgün baskıresim tekniklerinde eserler üretebilecekleri bir atölye ortamı sunmaktadır. IMOGA Türkiye'deki tek baskıresim müzesi olmasının yanı sıra, 1997 yılında kurulan ve Hasip Pektaş'ın başkanlığında çalışmalarını yürüten İstanbul Ekslibris Derneği Müzesi'ni de bünyesinde barındırmaktadır. Bunun yanı sıra 1993 yılında kurulan Akbank Sanat Beyoğlu, 3. kattaki Litografi ve Serigrafi atölyesiyle sanatçılara bu teknikler ile baskıresim yapma olanağı sunmaktadır. Beyoğlu'ndaki bir diğer özgün baskıresim atölyesi ise Alaturka Gravür atölyesidir. Devlet Güzel Sanatlar Akademisi Resim Bölümü mezunu Feyyaz Yaman ve Sevgi Yaman tarafından kurulan bu atölyeye özgün baskıresim alanındaki çalışmalarını devam ettirmektedir.

Resim 28. Süleyman Saim Tekcan, *Atlar Serisi*, Metal Gravür, 26x53cm,2000.

Resim 29. Hasip Pektaş, CGD (Dijital Ekstlibris), 2008.

Bunun yanı sıra, günümüzde birçok sanat eğitimcisi yetiştiren Eğitim Fakültelerinde, özgün baskıresim yöntem ve teknikleri Anasanat Atölye veya Seçmeli Sanat Atölye olarak eğitim programlarında yer almaktadır. Sayısı gün geçtikçe artan Eğitim Fakültelerinin tarihi 1848’de Darülmualimin adıyla İstanbul’da kurulan öğretmen okuluna dayanmaktadır. Öğretmen yetiştirme konusu, Cumhuriyetin başlangıç yıllarından beri hükümetler tarafından eğitim sistemimizin en öncelikli konularından biri olarak algılanmış, 1923-1981 yılları arasında ilkokul, ortaokul ve liselerde eğitim verebilmesi için öğretmen yetiştiren kurumlar açılmıştır. 1982 yılına kadar geçen sürede öğretmen yetiştirme görevi Milli Eğitim bakanlığına verilmiş olsa da, üniversiteler öğretmen yetiştirmede sürekli olarak önemli bir kaynak olmuştur.³¹ Bu süreç içerisinde ilk defa 1927 yılında Güzel Sanatlar Akademisi bünyesinde ‘Resim Öğretmenliği Kursu’ düzenlenmiş ve bu okulun öğrencilerinden resim öğretmeni olmak isteyenler İsmail Hakkı Baltacıoğlu’nun verdiği ‘Resmin Öğretim Yöntemi (Resim Usulü Tedrisi) derslerini takip etmekle yükümlü olmuşlardır. Bir sene süren eğitim sonunda sınavı başarıyla tamamlayanlar öğretmen olma hakkını kazanmışlardır.³² Güzel sanatlar akademisi (Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi) 1923-1981 döneminde öğretmen yetiştirme çabasında olan üniversiteler arasındadır. 1936 yılında bünyesinde resim bölümü açılan bir diğer kurum ise Gazi Orta Muallim Mektebi ve Terbiye Enstitüsüdür.

³¹ YÖK, Öğretmen Yetiştirme ve Eğitim Fakülteleri (1982-2007), Yüksek Öğretim Kurulu Yayını, Ankara, 2007, s. 28.

³² Özsoy, - Alakuş, a.g.e., s. 63.

Resim-iş öğretmeni yetiştirme görevi, 1932-33 yılında Gazi Eğitim Enstitüsü Resim-İş Bölümünün açılmasıyla Güzel Sanatlar Akademisinden alınmıştır. Gazi Eğitim Enstitüsü Resim-İş Bölümüne ilk öğretmenler olarak atanan İsmail Hakkı Tonguç, Malik Aksel, Hayrullah Örs, İsmail Hakkı Uludağ, Şinasi Barutçu, Mehmet Ali Atademir, Hakkı İzzet ve Refik Epikman tarafından bölümün ilk programı hazırlanmıştır. Batılı bir sanat eğitimi anlayışla hazırlanan programda, ülke gerçekleri de göz ardı edilmeden, mezun olan öğretmen adaylarının sadece ortaokullarda değil gerektiğinde ilkokul ve halk eğitim merkezlerinde de görev yapabilecek düzeyde eğitilmeleri hedeflenmiştir.³³

1982 -1983 yılları arasında Milli Eğitim Bakanlığına bağlı öğretmen yetiştiren yükseköğretim kurumları arasında her ne kadar Eğitim Enstitüleri bulunsun da, bunlar iki yıl süreli ve sınıf öğretmeni yetiştirmeye yönelik kurumlar olarak eğitim vermektedir. Eğitim programlarında Resim-İş derslerine yer veren kurumlar ise Yüksek Öğretmen Okullarıdır. Bu okullar dört yıl süreli ve ağırlıklı olarak liselere öğretmen yetiştirmeye yönelik olarak tasarlanmış programlara sahip kurumlardır.³⁴

Öğretmen yetiştirmeye yönelik bu kurumlar, 1981 yılında çıkarılan bir kanunla üniversitelere bağlanmıştır. Bu kanunla birlikte 1982 -1983 öğretim yılı içerisinde Eğitim Fakültelerinde okutulacak bölümler arasında Resim bölümüne de yer verilmiştir. 1983 yılında alınan bir kararla, Eğitim Fakülteleri Resim-İş Öğretmenliği Programı adı altında mezun verebilmekteydi. 1883 yılından 1993 yılına kadar Eğitim Fakültelerinin akademik yapılanmasında özgün baskıresim dersinin Anasanat Dalı olarak yer almadığı görülmektedir. 1983-84 öğretim yılı içerisinde Grafik Anasanat Dalı kapsamında baskı teknikleri adı altında eğitiminin verildiği bilinmektedir.³⁵

Günümüzdeyse özgün baskıresim yöntem ve teknikleri sanat eğitimcisi yetiştiren kurumlarda 2. sınıftan itibaren Anasanat Atölye ve Seçmeli Sanat Atölye olarak öğretilmektedir.

³³ Özsoy, -Alakuş, a.g.e., s. 64.

³⁴ YÖK, a.g.e., s. 28.

³⁵ Özsoy, -Alakuş, a.g.e., s. 170.

1.3 Özgün Baskıresim Yöntem ve Teknikleri

Özgün baskıresim sanatçısı Prof. Mustafa Aslıer, günümüzde kullanımı en yaygın olan özgün baskıresim yöntemlerini özelliklerine göre aşağıdaki gibi gruplandırmaktadır;

- a. Yüksek baskı teknikleri
- b. Düz baskı teknikleri
- c. Çukur baskı teknikleri
- d. Elek baskı teknikleri ³⁶

Yüksek Baskıresim Yöntemi:

İlk çağlardan bu yana kullanılmakta olan yüksek baskıresim; ağaç, linol (muşamba) gibi malzemelerin kalıp olarak kullanıldığı bir özgün baskıresim yöntemidir. Çeşitli oyma bıçakları kullanılarak oluşturulan yüksek baskıresim kalıplarının basımı sırasında, yüksekte kalan bölümlerdeki boyanın kağıda geçmesi sonucu özgün baskıresim çalışması elde edilir. Yüksek baskıresim, ilköğretim ve ortaöğretim (lise) görsel sanatlar dersi etkinlik örneklerinin uygulanması sırasında sıklıkla kullanılmaktadır.

Yüksek baskıresim yöntemi; ağaç baskıresim, ağaç gravür, linol baskıresim ve metal kalıp üzerine yüksek baskıresim tekniklerinden oluşmaktadır.

Ağaç baskıresim tekniği:

Ağaç baskıresim, tarihte bilinen en eski yüksek baskıresim tekniğidir. Arkeolojik kazılarda ortaya çıkan bulgulara göre, tarihteki ilk ağaç baskı örnekleri Mısır ve Babiller tarafından tahtanın alçak rölyef şeklinde oyulup basılmasıyla elde edilen mühür baskılardır. İletişim, süsleme veya ticaret amacıyla kullanılan bu mühürler, günümüzdeki ağaç baskıresim sanatı anlayışının dışında, işlevselliği ön planda tutularak yapılmış olsalar da, bize ağaç baskıresim sanatının çıkış noktasını göstermektedirler.

³⁶ Özsezgin, - Aslıer, a.g.e., s. 140.

Ağaç baskıresim sanatının kökeni kağıt yapımının Budist Misyonerler tarafından 8. yüzyılda başlatıldığı Çin ve Japonya'ya dayanmaktadır. Ağaç baskıresim başlangıçta dinsel ve ibadetle ilgili dua metinlerinin basımı için kullanılmıştır. Tekniğin kullanımı devam ettikçe dünyevi amaçlar ön planda tutulmuş ve bu teknik kitap formundan çıkıp tek kağıt üzerine basılmış ağaç baskıresimler haline gelmiştir.³⁷ “Avrupa’da ise 15. yüzyıl ortalarında başlayan ağaç baskıresim sanatı 1940lara doğru zirveye ulaşmıştır.”³⁸

Ağaç baskıresim tekniği, boya alması istenilen bölümlerin ‘U’, ‘V’ ve ‘I’ ağızlı oyma bıçakları ile oyularak çukurlaştırılması ve yüksekte kalan yerlere tampon veya merdane yardımıyla boya verilip basılması esasına dayanmaktadır.

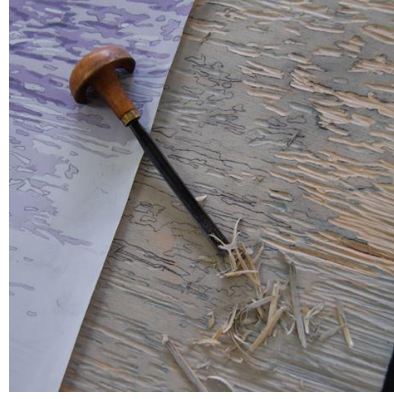
Resim 30. Çeşitli uçlardaki ağaç baskıresim kalıbı oyma bıçakları.

Ağaç baskıresim çalışmalarında kalıp olarak kullanılacak ağacın, elyafı doğrultusunda boyuna kesilen parçalardan elde edilmesi gerekmektedir. Ağaç kalıbın bu yöntemle kesilmesi kalıbın daha yumuşak bir dokuya sahip olmasını ve kolay oyulabilmesini sağlamaktadır. Bu tür kalıplar ile yapılan çalışmalarda geniş yüzeyler elde edilebilmektedir. Farklı oyma bıçakları kullanarak kompozisyona uygun çukurluklar, tümsekler ve dokular meydana getirilebilir. Kalıp olarak kullanılan ağaçların yapıları birbirinden farklılık gösterebilir. Ağaç baskıresim için en uygun ağaç türleri; şimşir, frenk çınarı, elma ağacı, ihlamur ağacı, kiraz ağacı, ceviz ağacı, armut ve çam ağacı olarak sayılabilir. Huş ağacından yapılan kontrplaklar, her türlü kereste

³⁷ Salter, Rebecca, *Japanese Woodblock Printing*, Hawai Üniversitesi Yayınları, Amerika, 2002, s. 9.

³⁸ Moran, James, *Printing Presses*, 1. Baskı, Kaliforniya Üniversitesi Yayınları, Amerika, 1978, s.13.

deposundan veya marangozhaneden uygun fiyata bulunabileceğinden öğrenci çalışmaları için uygun bir malzemedir.

Resim 31. Ağaç Baskıresim kalıbı ve kalıbın basıma hazırlanması.

Ağaç kalıbın oyulmaya hazırlanması aşamasında öncelikli olarak kalıp, orta sertlikteki bir zımparayla pürüzlerden arındırılır. Ardından ağaç kalıp, kolay oyulabilmesi ve basım aşamasında boyayı tutması için bezir yağı sürülerek kurutulur. Kuruyan kalıba baskısı alınacak çalışmanın eskizi, karbon kağıdıyla veya doğrudan pastel boya, kurşun kalem ve benzeri kalemlerle aktarılır. Ayrıca fotokopisi alınan çalışma, kalıba ters gelecek şekilde yerleştirilir ve kağıdın arka kısmından selülozik tinere batırılmış peçeteyle bastırılarak fotokopi mürekkebinin ağaç kalıba geçmesi sağlanabilir. Bu sayede çalışma eksiksiz ve hızlı bir şekilde kalıba aktarılmış olur.

Resim 32. Eskizin kalıp üzerine tiner ve karbon kağıdıyla aktarımı.

Bu uygulama sırasında kimyasal madde kullanılıyor olması sebebiyle, özellikle ilköğretim I.kademe ve II. kademe öğrencileri için uygun bulunmamaktadır. MEB

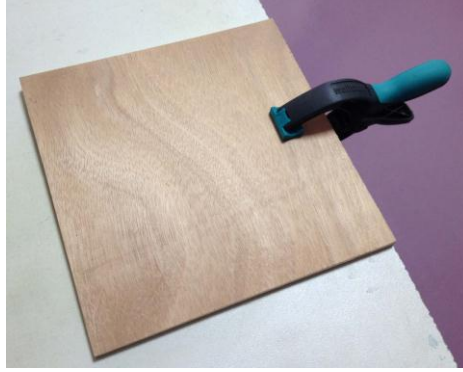
ilköğretim 1.-8. sınıflar öğretmen kılavuz kitabında da bahsedildiği gibi; uçucu, keskin kokulu malzemeler, sentetik, selülozik, tiner ve benzin türü eriyikler ilköğretim I.kademede kesinlikle kullanılmamalıdır.³⁹ İlköğretim öğrencileri ile yapılan uygulamalarda karbon kağıdı veya doğrudan kalemle aktarma gibi klasik yöntemlerinin kullanılması daha doğru olur. Ortaöğretim (Lise) öğrencileri için de aynı aktarma yöntemleri önerilebileceği gibi yeterli önlemler alındığı sürece selülozik tinerle fotokopinin aktarılması yöntemi de uygulanabilir. Ancak İşler'e göre; "Güzel sanatlar ve sanat eğitiminde sağlık ve güvenlik önlemleri konusunda yapılanlar sanat materyalleri yapılan harcamalar kadar önemli ve gereklidir. Bu konudaki olumsuz bir durum o an ya da daha sonra ortaya çıkabilecek sağlık problemlerinin ilk halkası olabilmektedir. Zehirli maddelerin vücuda girişinin en çok karşılaşılan şekli, yeme-yutma, soluma ve cilt temasıdır."⁴⁰ Bu sebeple uygulama sırasında öğrencilerin eldiven ve maske kullanmaları, kimyasallara temas etmelerini ve solumalarını engellemek açısından önemlidir.

Ağaç baskiresim kalıbının oyulması sırasında meydana gelebilecek kazaların önlenmesi için, kalıbın çalışılan zemin üzerine çeşitli boyutlardaki mandallarla sabitlenmesi gerekmektedir. Bu tür uygulamalar sırasında kullanılacak olan kesici ve delici aletlerin kullanımı ilköğretim I.kademe öğrencileri için uygun bulunmamaktadır. MEB daha üst sınıflarda bu tür kesicilerin kullanımı durumunda, öğretmen gözetimi ve rehberliği yapılmalıdır uyarısında bulunmuştur.⁴¹

³⁹ M.E.B., İlköğretim Görsel Sanatlar Dersi 1-8. Sınıflar Öğretmen Kılavuz Kitabı, İstanbul, 2008, s. 195.

⁴⁰ İşler, A. Şinasi, *İlköğretim Okullarındaki Resim-İş Derslerinde Sağlık ve Güvenlik Problemleri*, Uludağ Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, Cilt: XVII, Sayı: 1, 2003, s.87.

⁴¹ M.E.B.,a.g.e., s.195.

Resim 33. Ağaç kalıbın mandalla çalışılan zemine sabitlenmesi

Matbaa mürekkebi ağaç baskıresim çalışmalarının basımı için kullanılabilir en uygun boyadır. Matbaa mürekkebi, cam veya mermer gibi düz bir zeminde merdanenin ileri geri hareket ettirilmesi yoluyla inceltir ve kalıp yüzeyine eşit bir şekilde sürülür. Bu işlem sırasında çukurda kalan yerler boya almayacağı için beyaz, orta düzeyde çukur bırakılan kısımlar gri, oyma işlemi uygulanmamış bölümler ise siyah tonda olacaktır.

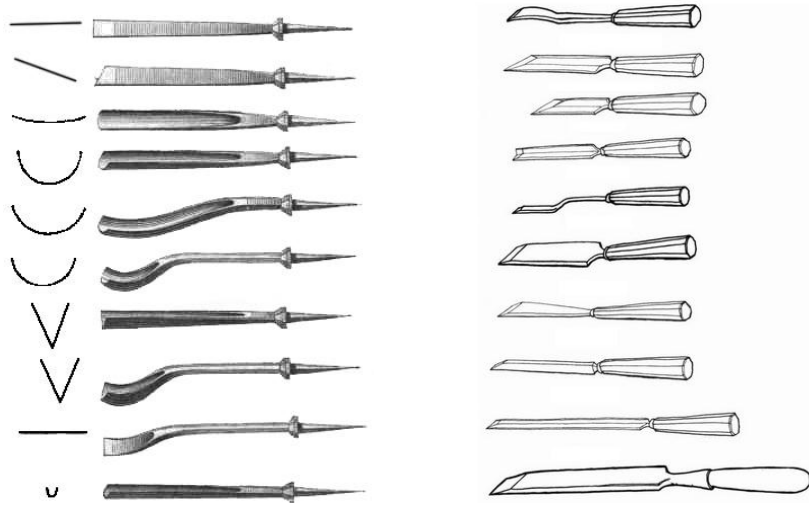

Resim 34. Matbaa boyasının hazırlanması ve kalıbın tahta kaşıkla basım aşaması.

Kalıbın boya verilmiş yüzeyi baskı kağıdının ortasında kalacak şekilde yerleştirildikten sonra, kağıdın üzerinden tahta kaşığın arkasıyla hafif bir basınç uygulayarak basım işlemi gerçekleştirilir. Tahta kaşık, yüksek baskıresim kalıplarının basımında hem kolay bulunabilir hem de her mekanda kolaylıkla uygulanabilir olması bakımından en çok tercih edilen özgün baskıresim araç-gereçlerindedir. Bu basım işleminde baren veya yüksek baskı presi de kullanılabilir.

Ağaç gravür tekniği:

Ağacın elyaflarını dik kesecek doğrultuda enlemesine kesilen kalıplardan elde edilen baskıresimler ağaç gravür (ağaç oyma) olarak adlandırılmaktadır. Bu kalıplarda ağaç baskıresim kalıplarına göre daha ince bir işçilik gerekmektedir. Enine kesilen ağacın yapısal olarak sert olması sebebiyle, çukur baskıresim yönteminde kullanılan ince uçlu kazıma uçları ve kesimler ağaç gravür için çok uygundur.

Resim 35. Ağaç Çeşitli uçlardaki ağaç gravür kalıbı oyma bıçakları.

Şimşir, ağaç gravür kalıbı olarak en çok tercih edilen ağaçlar arasındadır. Pahalı olan şimşir ağacı yerine elma, kiraz, armut, akağaç, selvi, ceviz gibi sert ağaçlar da ağaç gravür kalıbı olarak kullanılmaktadır. Ağaç gravür kalıbının basım aşamasında izlenecek yol ve kullanılan boya ağaç baskıresim tekniği ile aynıdır.

Resim 36. Ağaç gravür basımında kullanılan kalıp kesiti.

Ağaç gravür tekniği 18. yüzyılın sonlarında İngiliz gravür sanatçısı Thomas Bewick tarafından bulunmuştur. Bewick ağaç gravür kalıbı olarak sert ağaçlardan faydalanmıştır. Bu ağaçların oyulması sırasında ince çizgiler oluşturabilmek için Burin adı verilen V ağızlı çelik uçlar kullanmıştır. Bu dönemde ağaç gravür tekniği kullanılarak basılan kitaplara Almaya, Hollanda ve İtalya’da rastlanmaktadır. İngilizce basılan ilk kitap ise William Howell’in 1712 yılında London’da yayınladığı “Medulla Historiae Anglicanae” dir. Kitap altmıştan fazla ağaç gravür kalıbından oluşturulmuştur.⁴²

Resim 37. *Medulla Historiae Anglicanae*, Ağaç Gravür,1712.

⁴² Andrew, William- Chatto, John Jackson, *A Treatise On Wood Engraving, Historical And Practical*, , Samuel Bentley, Bangor House, Shoe Lane, London, 1839, s.529-530.

Resim 38. Thomas Bewick, *A Barn Owl*, Ağaç Gravür, 1847.

Resim 39. Simon Brett, *Under the Skylight*, Ağaç Gravür, 1992.

Linol baskıresim tekniği:

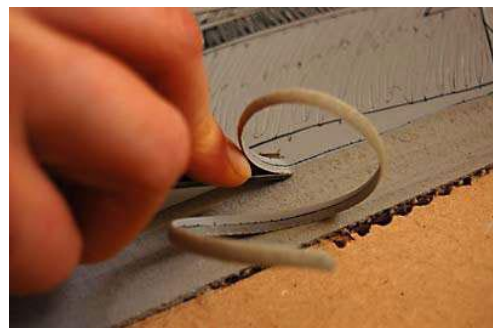
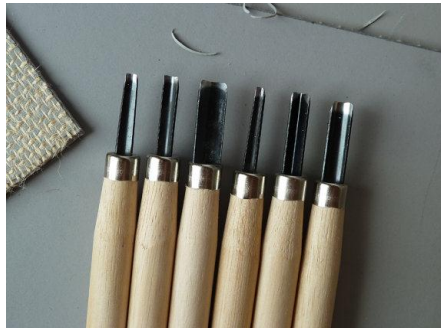
Yüksek baskıresim yönteminin bir diğeri olan linol baskıresim, temelde uygulanaşı bakımından ağaç baskıresim ile aynı özellikleri göstermektedir. Linolyum;

üzeri keten yağı ve mantar tozuyla kaplanmış, reçine ve ağaç kabuğu gibi doğal malzemelerden üretilmiş bir yer muşambası türüdür. Bir diğer yüksek baskiresim kalıbı olan ağaçla karşılaştırıldığında ise, linol kalıbın yumuşak ve pürüzsüz bir dokuya sahip olduğu görülmektedir.⁴³ Linol baskiresim kalıbı kolay oyulabilmesi ve ucuz olması sebebiyle baskiresim sanatının özellikle okullarda tanıtılabilmesi için sıklıkla kullanılmaktadır. “Yüksek baskı teknikleri ilköğretim düzeyindeki sanatsal faaliyetlerin en önemlileri arasında yer alırlar. Yalnız, bu iş için kullanılan baskı mürekkepleri çok dikkatli seçilmelidir. Özellikle yüksek baskı teknikleri için su bazlı matbaa mürekkeplerinin kullanılması daha iyidir.”⁴⁴

Resim 40. Linol Baskiresim kalıbı (Linolyum) ve kalıbın basıma hazırlanması.

Linol baskiresim kalıbı oyulurken, ağaç baskiresim kalıbında kullanılan ‘U’ ve ‘V’ ve ‘I’ ağızlı oyma bıçaklarının yanı sıra çeşitli kesici bıçaklardan da faydalanılabilmektedir. Ağaç baskiresim tekniğinde kullanılan kesici araç-gereçler için alınması gereken önlemler linol baskiresim tekniği içinde geçerlidir.

Resim 41. Linol baskiresim kalıbı oyma bıçakları ve kalıbın oluşturulması.

⁴³ Griffiths, Antony, *Prints and Printmaking*, Kaliforniya Üniversitesi Yayınları, Amerika, 1996, s.22.

⁴⁴ İşler, A. Şinasi, a.g.e., s. 85.

Linol baskiresim kalıbı; “Oyma kaleminin her yöne hareketini kolaylaştıran yumuşak bir yapısının olması, kolay ve ucuza bulunması, hem sanatçılar için hem de baskı işine yeni başlayan ve öğrenme aşamasında olan kişiler için en önemli tercih sebebidir.”⁴⁵ 1860’larda Frederich Walton tarafından icat edilen linolyum, üzerinde çalışılması kolay bir malzeme olması sebebiyle, Avustralyalı ressam ve sanat eğitimcisi Franz Čizek (1865–1946)’in dikkatini çekmiştir. Čizek, 1900’lerde linol baskiresimi bir sanat formu olarak ele almış ve çocukların sanat eğitiminde kullanmıştır. Dr. Franz Čizek 20. yüzyılın başında, Viyana’nın en bilinen sanat eğitimi pedagogudur. Dönemin yeteneğe ve kopya etmeye dayalı sanat eğitimi anlayışının aksine o daha sade ve çocukların yaratıcılıklarını ortaya çıkarabilecekleri bir sanat eğitimi anlayışı içerisinde olmuştur. 5 ila 14 yaş arası çocuklara yönelik sanat eğitimi verdiği *Juvenile Art Class* (Çocuklara özel sanat dersi) derslerinde, öğrencilerin özgürce çalışabildikleri bir ortam oluşturmuştur. Çocuklar bu sanat sınıfında çeşitli malzemeleri keşfederek sanat çalışmaları yapmayı öğrenmişlerdir. Linol baskiresim de bunlar birisidir. Čizek ağaç kalıbın aksine linolün daha kolay oyulabildiğini düşünerek, çocukların bu malzeme ile sanat formları oluşturmasının doğru olacağı sonucuna varmıştır.⁴⁶

Resim 42. Cizek’in öğrencilerinde Ine Probst’un (14) linol baskiresim çalışması.

⁴⁵ Ercivan, Dizar, Görsel Sanatlar Öğretmeni Adaylarında Özgün Baskının Yaratıcı Düşünme Becerileri ve Öz-yeterlilik Algısı Üzerindeki Yansıması, Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, (Yayımlanmış Doktora Tezi), İzmir, 2008, s. 24.

⁴⁶ Viola, Wilhelm, Child Art and Franz Cizek, Austrian Junior Red Cross, Vienna, 1936, <http://meredithsabbatical.blogspot.com/2010/03/franz-cizek-liberating-child-artist.html> 25.08.2011

Metal kalıp üzerine yüksek baskı:

Metal kalıp üzerine yüksek baskı tekniği, çukur baskıresim tekniklerden birisinin veya birkaçının bir arada kullanılmasıyla meydana gelen bir yüksek baskıresim tekniğidir.

Bu teknikte, çukur baskıresim yöntemine uygun bir şekilde hazırlanan kalıba, yüksek baskıresim yöntemindeki gibi boya verilerek basım işlemi tamamlanır. Bu yöntemle hazırlanan kalıptan, hem çukur hem de yüksek baskıresim çalışması elde edilebilmektedir. Dolayısıyla aynı metal kalıp çukur baskıresim yöntemine göre basıldığında kağıt üzerinde pozitif, yüksek baskıresim yöntemi ile basıldığında ise negatif sonuç alınacaktır.

Düz baskıresim yöntemi:

Düz baskıresim yöntemi için çeşitli sınıflandırmalar yapılsa da; Mustafa Aşler taşın düz yüzeyinden faydalanılarak oluşturulan bu yöntemi, özğün baskıresim yöntemleri için yaptığı sınıflandırmada düz baskıresim olarak isimlendirmektedir. Ancak günümüzde mono baskıresim tekniği de düz baskıresim sınıflandırması içerisinde yer almaktadır. Bu bölümde, düz baskıresim yöntemlerinden olan taş baskıresim tekniği incelenmiştir.

Taş baskıresim tekniği (Litografi):

Taş baskıresim yağ ile suyun birbirini itmesinden yola çıkarak geliştirilmiş bir baskıresim tekniğidir. Taşbaskı tekniğinde kalıp olarak, taş ocaklarından çıkarılan kireç taşları kullanılmaktadır. “Bu taş kalıplar, yüzeyindeki küçük gözeneklerle suyu bir sünger gibi emen, yağa karşıda oldukça duyarlı doğal, homojen bir gene sahiptir.”⁴⁷

⁴⁷ Atar, Atilla, *Başlangıcından Günümüze Taşbaskı*, Anadolu Üniversitesi Yayınları No:845, Güzel Sanatlar Fakültesi Yayınları No:9, Eskişehir, 1995, s.2.

Resim 43. 1948 yılına ait Taş baskiresim kalıbı, National Museum, Budapeşte.

Resim 44. 1948 yılına ait Taş baskiresim Presi, National Museum, Budapeşte.

Taş baskiresim kalıbı yüzeyinde gözle görülemeyecek grenlerin oluşturulabilmesi için; taş üzerine ince elenmiş dere kumu veya zımpara tozu dökülerek ıslatılır ve üzerine buriket (Bourriquet) ya da başka bir taşbaskı kalıbı konulur. Üst üste yerleştirilen bu iki taşın düzenli hareketler ile birbirine sürtmesi yoluyla taş grenleşmiş ve temizlenmiş olur. Taşın grenleşmesi esnasında tüm yüzeyde eşit düzeyde doku oluşmasına dikkat edilmelidir.

Modern sanat eğitiminin öncülerinden Franz Cizek, çocuk yaştaki öğrenci grubuyla hazırlamış olduğu taşbaskı illüstrasyon kitabını 1922 yılında Viyana’da yayınlamıştır. Taş baskı sanatçısı Herr Berger’in yardımları ile hazırlanan bu kitap, 14 taşbaskı çalışması içermektedir. Öğrencilerin taşbaskı kalıbı üzerine kendi başlarına yaptıkları çalışmaları, Berger orijinaline sadık kalarak tamamlayıp basım işlemini gerçekleştirmiştir. Sanatçının daha önce hiç uygulamadığı bu çalışma yönteminde,

öğrencilerin taşbaskı tekniğini öğrenmeleri sağlanmıştır. 1920 yılında çocuklarla birlikte yapılan bu çalışmalar, Cizek'in Viyana'daki *Juvenile Art Class* sınıfında gerçekleştirilmiştir.⁴⁸

Resim 45. Cizek'in "Çocuklara Özel Sanat Sınıfı"nda yapılan bazı taşbaskı çalışmaları.

Taş baskı çalışmalarında kullanılabilecek çeşitli teknikler bulunmaktadır. Atilla Atar'ın taşbaskı teknikleri için yapmış olduğu sınıflandırma ise şu şekildedir;

1. Taşbaskı Kalem ile Çalışma: Taşbaskı kalemlerinin içeriğinde; mum, sabun, gomalak ve iç yağı bulunmaktadır. Bu teknikte siyah lekelerden ziyade orta derecede gri tonlar elde edilebilir. Taş kalıp üzerine yağlı kalem ile uygulanan desenin etkisi füzen veya kurşun kalem etkisini yaratır.

Resim 46: Kate Kollwizt, *Rusya'ya Yardım Edin*, Taş baskı kalem ile çalışma, 1921.

⁴⁸ *Christmas: Pictures By Children*, 1922, University of Reading Yayınları, 2007, <http://www.reading.ac.uk/web/FILES/special-collections/featurecizek.pdf>, 24.07.2011

2.Çelik Uçla (Tarama Ucu) Çalışma: Çelik uçlar ile taş yüzeyinde çizim yapmak, çini mürekkebi ile kağıt üzerine desen çizme işlemine çok benzer. Bu yüzden taş baskı kalıbı yüzeyi pürüzlerden arındırılarak, tarama ucunun taş yüzeyindeki çukurluklara takılması önlenmelidir.

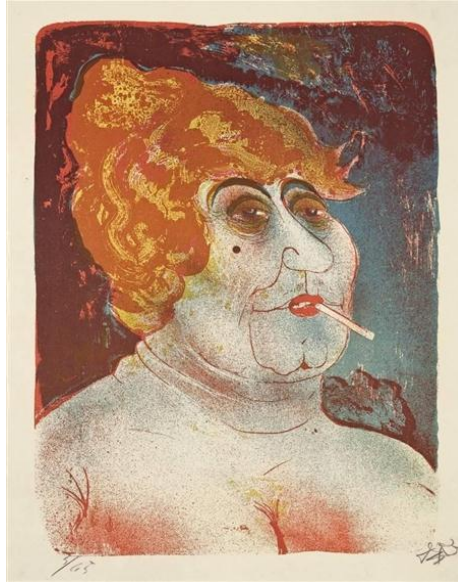
Resim 47. Arthur Turrell, *Birthday Morning*, Tarama ucu,20x25cm, 1858.

3.Tuşe Mürekkebi (Lavi Tekniği): Bu teknikte temizlenip grenleşmiş taş yüzeyine, fırça ve mürekkep kullanarak çalışma yapılır. Taş üzerine uygulanan lavi tekniğinin kağıt üzerine uygulanan lavi tekniğinde farkı yoktur. Ayrıca tekniğin etkisi suluboya çalışmalarını da andırabilir.

Resim 48. Karl Otto Götz, *Spreng I*, Tuşe Mürekkebi, 1998.

4.Püskürtme Tekniği: Püskürtme tekniğinde, boyaya batırılmış fırça sert bir cisme vurularak veya tele sürtülerek, boyaların taş yüzeyinde irili ufaklı noktalar bırakması sağlanır. Bu uygulama sırasında, daha kolay olabileceği düşüncesiyle fırça yerine kompresör de kullanılabilir.

Resim 49. Otto Dix, *Kupplerin*, Püskürtme Tekniği, 1923.

5.Negatif Yöntem (Kazıma Tekniği): Siyah Tarz olarak da bilinen bu teknikte, baskı yüzeyi taş baskı kalemi ya da tuş mürekkebi ile tamamen siyaha boyanır. Siyah zemin üzerine kazıma araçları ile kazınarak çizim yapılır ve baskısı alınır.

Resim 50. Picasso, *David ve Béthsabée, Lavi ve Çelik Uç*, 1947.

Yukarıda bahsedilen taşbaskı teknikleriyle, baskısı alınmak istenen desenin kalıp üzerinde oluşturulmasından sonra, merdane ile inceltilen baskı mürekkebi taşın yüzeyine sürülür. Taşın eşit bir şekilde boya alması için bu işlem birkaç defa tekrar edilir. Taş kalıp, mürekkepleme sırasında bir sünger yardımı ile ıslatılır. Basıma hazır hale getirilen taş kalıp yüzeyine, daha önceden ıslatılan baskı kağıdı düzgünce yerleştirilir ve taşbaskı presinden geçirilerek baskı işlemi tamamlanır. Taş baskıresim tekniklerinin her birinin basım aşamasında izlenecek yol aynıdır.

Çukur baskıresim yöntemi:

Çeşitli metallerin kalıp olarak kullanıldığı çukur baskıresim yöntemi, kalıp yüzeyinin oyularak veya asit gibi kimyasallarla eritilerek çukurlaştırılmasıyla elde edilen özgün baskıresimlerdir. Günümüzde metal levhaların yanı sıra kolograf tekniğinde kalıp olarak kullanılan karton veya mukavva türü malzemelerde tercih edilmektedir.

Metal gravür tekniği:

Çukur baskıresim yöntemlerinden olan metal gravür tekniği; çeşitli metal levhalar yüzeyinde, istenen çalışmanın çelik uç (Burin) ve kalemlerle kazınarak veya kalıbın kimyasallar ile eritilerek oyulması esasına dayanır. Çukur baskıresim

çalışmalarında kalıp olarak; bakır, çinko, veya çelik levhalar tercih edilir. Mustafa Aslıer'e göre; "çeşitli metaller denense de, en başarılı sonuçlar bakır ve çinko levhalarda alınmaktadır."⁴⁹

Resim 51. Çelik uçla kazıma işlemi yapılan çinko plaka ve plakaya boya verme işlemi.

Resim 52. Kalıbın boyadan temizlenmesi ve kalıbın basım işlemi.

Metal gravür tekniği, ilk olarak orta çağda kuyumcular ve silah yapımcıları tarafından kullanılmaya başlanmıştır. Bu zanaatçılar, silahların metal yüzeyi süsleme niteliğinde desenler oymuşlardır. Oyulan bu bölümlere boya verip kağıt üzerine baskı işlemini gerçekleştirerek silahın ruhsatını oluşturmuşlardır. Kuyumcular ise yaptıkları tasarımların kendilerine ait olduğunu kanıtlamak için silah yapımcıları ile aynı yöntemi kullanmışlardır.⁵⁰ Orta çağda kuyumcular ve silah yapımcıları tarafından yapılan bu işleme gravür adı verilmiştir.

⁴⁹ Özsezgin, Kaya- Aslıer, Mustafa, *Başlangıcından Bugüne Çağdaş Türk Resim Sanatı Tarihi*, Tıglat Yayınları, İstanbul, 1989, Cilt:4, s. 144.

⁵⁰ White, Lucy Muller, *Printmaking as Therapy*, Athenaeum Pres, İngiltere, 2002, s. 35.

Resim 53. Martin Schongauer, Metal Gravür, 1480-1490

Metal gravür, her ne kadar 15. yüzyılda kullanılsa da 17. yüzyılda Alman ressamlar tarafından kullanıla kadar bir sanat formu olarak geliştirilememiştir. Ancak günümüzde geçirdiği evrimlerden sonra metal gravür kendisini kabul ettirerek önemli bir statü edinmiş ve duyguların ifade aracı olarak sanatçılar arasında yaygınlık kazanmıştır. Hollandalı ressam Rembrandt Harmenszoon van Rijn, bu dönemin metal gravür tekniği ile eser veren önemli sanatçıları arasındadır.⁵¹

Resim 54. Rembrandt, *The Gold-Weigher*, Metal Gravür, 1636.

Resim 55. Rembrandt, *Selfportrait*, Metal Gravür, 1636.

⁵¹ Baniste, Manly, *Practical Guide to Etching and Other Intaglio Printmaking Techniques*, Dover Publications, USA, 1986, s. 4.

Günümüzde sanat formu oluşturmak amacı ile kullanılan metal gravür tekniği diğer özgün baskıresim tekniklerine göre malzeme çeşitliliğinin en çok olduğu baskıresim tekniği olarak düşünülebilir. Ayrıca bu teknikte kalıp olarak kullanılan çinko, alüminyum vb. plakalar, linol ve ağaç kalıplara göre yaratıcılığa daha açık öğelere sahiptir.

Metal kalıp üzerinde, çeşitli işlemler sonucunda elde edilen çalışmanın yüzeyine matbaa mürekkebi sürülür. Kalıp, gazete kağıtları ile yüzeyindeki boyadan arındırılır ve çukur baskıresim presi yardımı ile ıslatılmış kağıtlara basılır. Bu basım işlemi sonucunda, metal kalıp üzerinde çukurda kalan bölümlerin almış olduğu boyalar baskıresim kağıdına aktarılmış olur. Çukur baskıresim yöntemlerinden elde edilen etkiler farklı olsa da, metal kalıbın basım aşamasında izlenecek yol aynıdır.

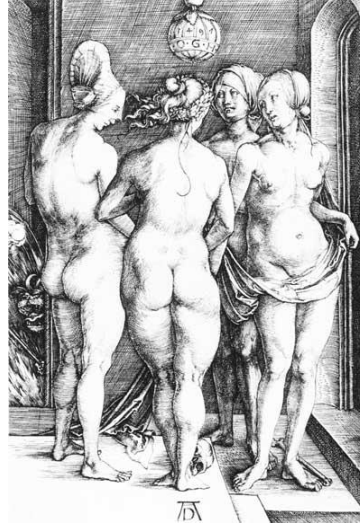
Çukur baskıresim yöntemlerinden olan metal gravür tekniğinin uygulanması sırasında birbirinden bağımsız veya birbirini takiben kullanılan teknikler şunlardır;

1. Kuru Kazıma (Dry Point): Elle kazıma tekniği olarak da bilinen bu teknikte, metal kalıp yüzeyinde çizgi ve doku oluşturabilmek için, sivri uçlu çelik veya elmas kalemler kullanılmaktadır. Metal kalıbın çeşitli uçlar ile kazılması ile oluşan çizgiler ve çapaklar, boyanın kalıp yüzeyinde tutunmasını sağlar. Günümüzde kuru kazı baskıresim çalışmalarında, elektrikli el motorları da kullanılmaktadır.

Resim 56. Auguste Rodin, *Victor Hugo'nun Portresi*, Kuru Kazıma, 1885.

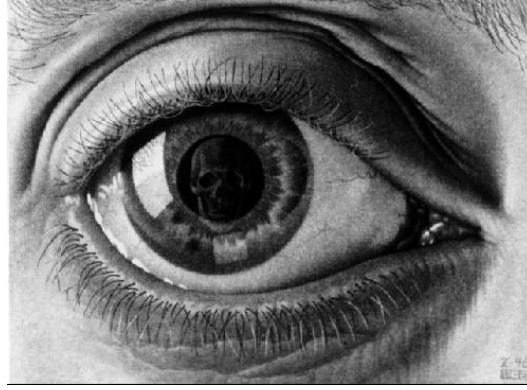
2. Kazıma, Oyma Gravür (Engraving): Bu teknikte pirinç, bakır ve alüminyum gibi levhalar yüzeyinde, oyma aletleri ile farklı kalınlıkta çizgi ve dokular oluşturulan kalıptan baskı alınır.

Resim 57. Albrecht Dürer, *The four witches*, Kazı-Oyma Gravür, 1497.

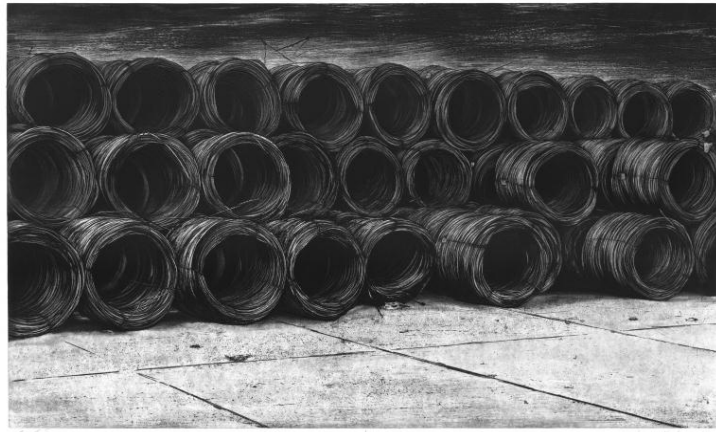
3. Kalburlama Gravür (Criblé): Kalburlama Gravür tekniğinde, metal kalıp yüzeyine Biz adındaki sivri uçlu el aleti ile delikler açarak desenin çalışılacağı zemin oluşturulur. Kalıp üzerinde oluşturulan noktaların sıklığına ve seyrekliğine göre, baskısı alınacak çalışmanın ton değerleri belirlenmiş olur. Bu yöntem önceleri ağaç gravür tekniğinde kullanılmıştır. Ancak metal kalıp üzerindeki etkisinin, baskı aşamasında daha iyi sonuç verdiği düşüncesi ile ağaç kalıp üzerindeki kullanımından vazgeçilmiştir. Günümüzde tamamen bu teknikle hazırlanan kalıplarla yapılmış baskıresimlere rastlamak oldukça zordur.

4. Siyah Tarz Gravür (Mezzotinta): Çeşitli dişli bıçak ve ruletler (dişli silindircikler) metal kalıp yüzeyinde birbirine paralel yönlere hareket ettirilerek siyah bir zemin oluşturulur. Bu siyah zemin yüzeyinde, mıskala adındaki el aleti yardımıyla ezilerek, kazınarak veya sıyrılarak çukur ve çapak derinlikleri belirlenir. Bu yolla metal kalıp üzerinde açık ve orta koyulukta tonlar meydana getirilmiş olur.

Resim 58. Maurits Cornelis Escher, *Eye*, Mezzotin, 1946.

5. Asitle Aşındırma (Etching): Metal kalıp, nitrik asite dayanıklı balmumu ve asfalt karışımı ile oluşturulmuş lak adı verilen bir malzeme ile kaplanır. Kuruyan laklı metal kalıp üzerine, baskısı alınacak çalışma çelik uçlar ile çizilir. Çizimin yapıldığı bölümlerdeki lak sıyrılmış olur. Asit küvetine atılan kalıp yüzeyindeki bu bölgeler, asitten etkilenir ve çukurlaşır. Kalıp, yüzeyinde istenilen derinlikte çukurlar oluşturulduktan sonra asitten çıkarılıp, üzerindeki lak tiner veya gaz kullanarak temizlenir ve baskıya hazır hale getirilir. Gündüz Gölünü ıslak kazı olarak isimlendirdiği bu teknik için; “(...) ıslak kazı tekniğinin imkanları o derece boldur ki, sanatçılar kendi araştırma ve deneyleri ile bu tekniğe yeni boyutlar kazandırabilirler. Bu işlem için kullanılan malzemelerin her biri ayrı etki vermeye yeterlidir.” demiştir.⁵²

Resim 59. Lyubomir Krastev, *Coils II*, Asitle Aşındırma, 60x101cm, 2010.

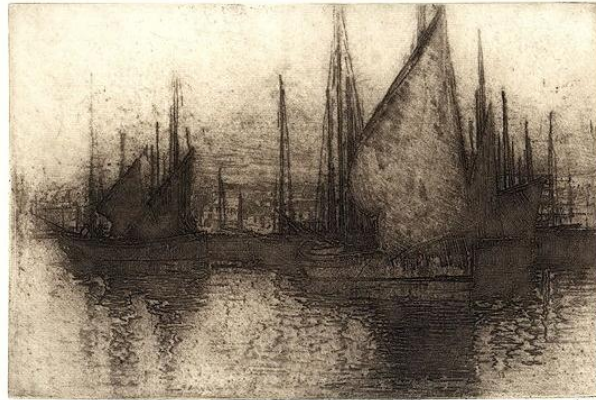
⁵² Gölünü, Gündüz, *Kazı Resim*, Devlet Güzel Sanatlar Akademisi Yayını No:68, 1979, İstanbul, s. 24.

6. Reçine ile Doku Verme (Aguatinta): Metal plaka üzerine toz halindeki reçine eşit bir şekilde serpilerek ısıtılır ve toz reçinenin metal kalıp üzerine yapışması sağlanır. Plaka üzerine çalışması yapılacak desenin beyaz kalacak bölümleri, asitten korumak için; lak ile kapatılır. “Plaka üzerinde aside dayanıklı laklarla kapatmalar yaparak, açık kalan yerleri asitle yedirerek resmi yapma işlemi sürdürülür. İstenilen koyu ve açık tonları elde edecek şekilde kaplama ve yedirmeler yenilenir.”⁵³

Resim 60. Dima Kolibarov, Reçine ile Doku Verme, 50x65cm, 2008.

7. Yumuşak Yedirme (Soft Ground): Bu teknikte yumuşak vernik, metal kalıp üzerine fırça veya merdane yardımı ile sürülür. Dış yüzeyine yumuşak vernik sürülen metal kalıp üzerine kumaş, ağaç kabuğu gibi organik ve inorganik nesnelere bastırılarak çok zengin dokular oluşturulabilir.

Resim 61. Sydney Long, *The Harbour*, Yumuşak Yedirme, 1918.

⁵³ Özsegin - Aslıer, a.g.e., s. 146.

Nesnelerle doku verme işleminin yanı sıra metal kalıp üzerine yumuşak yedirme tekniği kullanarak, önceden hazırlanmış bir çalışmanın birebir aktarılabilmesi için “çıkartma tekniği” de kullanılabilir. Gölönü’nün yumuşak yedirme tekniğinin bir parçası olan bu teknik için yapmış olduğu açıklama şu şekildedir; “Yumuşak vernik levha yüzeyine fazla kalın olmayan bir tabaka halinde kaplandıktan sonra üzerine ince pastel veya dokulu suluboya kağıdı konur. Desen bu kağıt üzerine yerleştirilerek sert bir kalemle çizgiler üzerinden gidilerek desen tekrar edilir. Dokulu kağıt kalem ucunun yaptığı basınçla verniğe iyice yapışır ve çizgi işlemi bitip kağıt kaldırıldığında yumuşak vernik çizgiler boyunca kağıt ile birlikte kalkar. Çizim sırasında ucun kağıda yaptığı değişik basınçlar çizgilerde farklılıklar meydana getirir. Bu yöntemle yapılan baskılar karakalem desenlerini hatırlatır.”⁵⁴

8. Yüksek Yedirme (Lift Ground): Şekerli vernik tekniği olarak da bilinmektedir. Arap sabunu, çini mürekkebi ve şekerin aynı oranda karışımından meydana gelen vernikle, çalışılmak istenen desene göre metal üzerinde uygulama yapılır ve kurumaya bırakılır. Metal üzerindeki şekerli vernik kurutulduktan sonra, lak ince bir tabaka halinde tüm yüzeye sürülür ve tekrar kurutulur. Kurutulan kalıp suyla yıkanır. Metal kalıp yüzeyinde şekerle kaplı bölümler suda erirken, verniğin metalden ayrılmasını ve bu bölümlerin yer yer temiz kalmasını sağlayacaktır. Temiz kalan bu bölümlere istenildiğinde aquatinta (reçineleme) yapılabilir. Bu işlemin ardından metal kalıp, asit küvetinde bir süre bekletilerek dokuların derinleşmesi sağlanır ve kalıp baskı işlemi için hazır hale getirilmiş olur.

Resim 62. Bridget Farmer, *Pied Currawong*, Yüksek Yedirme, 2009.

⁵⁴ Gölönü, a.g.e., s. 38.

9. Derin Oyma, Kabartma (Rölyef): Metal kalıp, üzerinde beyaz kalması istenilen bölümler lak ile kapatıldıktan sonra uzun süre asitte bekletilerek derin dokular oluşturulur. Temizlenen kalıp, boya verilmeden kalın bir baskıresim kağıdının üzerine yerleştirilerek, çukur baskı presinden geçirilir. Boya kullanılmadan elde edilen bu baskıresim tekniğinde önemli olan, metal kalıp üzerindeki dokuların baskı kağıdında kabartma etkisi oluşturmasıdır.

Elek baskıresim yöntemi:

Türkiye’de genellikle elek baskıresim olarak adlandırılan bu özgün baskıresim türü dünyada serigrafı, filmdruck, ipek baskıresim ve şablon baskıresim gibi isimlerle de anılmaktadır. Elek baskıresim yönteminde; ipekli, sentetik veya metal ipliklerle dokunmuş bir dokumanın, çerçeveye gerilmesiyle elde edilen eleğin basılmayacak yerleri lakla kapatılır. Kağıt üzerine yerleştirilen elek kalıp içine konan baskı boyasının, sıyrılarak kağıda geçirilmesiyle baskı elde edilir.⁵⁵

İpek baskı (Serigrafı)

Türkiye’de genellikle elek baskıresim olarak adlandırılan bu özgün baskıresim türü dünyada serigrafı, filmdruck, ipek baskıresim ve şablon baskıresim gibi isimlerle de anılmaktadır. Elek baskıresim yönteminde; ipekli, sentetik veya metal ipliklerle dokunmuş bir dokumanın, çerçeveye gerilmesiyle elde edilen eleğin basılmayacak yerleri lakla kapatılır. Kağıt üzerine yerleştirilen elek kalıp içine konan baskı boyasının, sıyrılarak kağıda geçirilmesiyle baskı elde edilir.⁵⁶

⁵⁵ Özsezgin - Aslıer, a.g.e., s. 150.

⁵⁶ Özsezgin - Aslıer, a.g.e., s. 150.

Resim 63. İpek baskıresimin basım aşaması.

Elek baskıresim yönteminin uygulanması sırasında kullanılan kalıba Gazze (Elek dokuma) adı verilmektedir. Genellikle ipek dokumaların kullanıldığı bu kalıplarda, sentetik ve metal gibi dokumalardan da yararlanılabilir. Dokumalardaki iplik kalınlığı ve iplik sayısı mürekkebin geçirgenliği açısından önemlidir. Dokuma kumaşlar baskı kalıbının oluşturulabilmesi için metal veya tahta çerçevelere gerilirler. Elek baskıresim çalışmalarında çeşitli su bazlı boyalar kullanılabilceği gibi, serigrafi boyası olarak üretilen boyalar da kullanılmaktadır. Önemli olan boyanın dokumadan geçebilecek incelikte olmasıdır. Serigrafi boyasının istenilen kıvamda olabilmesi için kullanılan kimyasallar; inceltici, geciktirici ve hızlandırıcı olarak sıralanabilir. Boyanın ipek veya sentetik dokumadan baskıresim çalışmasının yapılacağı kağıt üzerine aktarılması için kullanılan rakleler (sıyırıcılar) değişik profillerden kesilmiş kauçuktan oluşmaktadır. Rakle yardımı ile boya, baskı sırasında dokuma kalıp üzerinden sıyırılarak kağıda aktarılmış olur.

Resim 64. İpek Baskıresim kalıbı (Gazze) ve sıyırıcı (Rakle).

Baskı işlemi bittikten sonra kalıp üzerindeki artık boyanın tiner ve suyla temizlenmesi kalıbın uzun yıllar kullanılabilmesi için önemlidir. Baskı aşamasında selülozik boya kullanımı durumunda kalıbın temizlenmesi için selülozik tiner, sentetik ya da yarı sentetik boyalarda ise sentetik tiner veya terebentin kullanılmalıdır. Ayrıca sentetik boyaların kalıptan temizlenmesi sırasında hem sağlık açısından daha az tehlike oluşturacağı, hem de daha ekonomik olacağı düşüncesiyle gazyağı da tercih edilebilir. Ancak MEB ilköğretim 1-8. sınıflar öğretmen kılavuz kitabının sağlık, temizlik ve güvenlik önlemleri bölümünde; “İlköğretim okullarında sentetik, selülozik tiner ve benzin türü eriyikler hiçbir şekilde kullanılmamalıdır.” uyarısı bulunmaktadır.⁵⁷ Bu sebeple elek baskıresim yönteminin, ilköğretim öğrencileri ile uygulanması sırasında su ile temizlenebileceğinden dolayı su bazlı serigrafi boyaları tercih edilmelidir.

Atilla Atar’ın elek baskıresim uygulamalarında tercih edilen, başlıca teknikler için yapmış olduğu sıralama şu şekildedir;

1.Kağıttan kalıp alma: Boyaya dayanıklı gramajı yüksek kağıtlardan uygulanmak istenen çalışmanın kalıbı kesilerek çıkartılır ve ipek kalıbın altına bant ile yapıştırılır. Baskı kağıdı üzerine yerleştirilen kalıba, boya dökülür ve rakle yardımıyla boyanın kalıp gözeneklerinden kağıda geçmesi sağlanır. Kalıp üzerinde artan boya rakle ile geri itilirken ipek kalıp çalışmanın üzerinden kaldırılır.

2. Doğrudan kalıp alma: Karanlık oda ortamında, ipek kalıp yüzeyine ışığa duyarlı foto emülsiyon sürülür ve kurutulur. Asetat, aydınlar gibi saydam bir yüzeye yapılmış pozitif çalışma, ipek kalıp üzerine yerleştirilerek ultraviyole ışığında pozlandırılır. Pozlandırma sırasında ışıktan etkilenen bölümler tazyikli suyla temizlenir ve boyanın kağıda aktarılacağı bölümler ortaya çıkmış olur.

3. Doğrudan Ekran üzerine çalışma: İpek kalıp yüzeyine doğrudan litografide kullanılan tuşe veya asetatlı kalem gibi kimyasallara dayanıklı kalemlerle çalışma yapılır. Ardından tüm yüzeye arap zamkı veya jelatin sürülür ve kurutulur. Kalem izleri alkol ile silinerek temizlenir ve ipek kumaşın gözenekleri açığa çıkarılarak, baskı

⁵⁷ M.E.B.,a.g.e., s.195.

işleminin yapılacağı çalışmanın zemini belirlenir. Bunun yanı sıra kalıp yüzeyinde yağlı mürekkep kullanarak, baskısı alınmak istenen çalışmanın direkt uygulaması da yapılabilir. Mürekkeple kapatılan bölümler, kalıbın basımı sırasında boyaya karşı korunaklı, açıkta kalan bölümler ise boyayı geçirgen olacaktır.

4. Fotografik yöntemle kalıp alma: Baskı işleminin yapılacağı siyah beyaz değerlere sahip olan desen veya resim fotografik yöntemle filme aktarılır. Film ışığa duyarlı emülsiyon sürülmüş ekran yüzeyine yerleştirilerek pozlandırılır. Pozlandırma sırasında ışık alan bölümler boyayı geçirgen, ışık almayan bölümlerse elek baskiresim boyasına karşı korunaklı olacaktır.⁵⁸

Elek baskiresim yönteminin uygulanması sırasında tekniklerin birbirinden farklı olmasına karşın, elek baskiresim kalıbının basımı aşamasında izlenecek yol aynıdır. Atilla Atar'ın sınıflandırmış olduğu elek baskiresim teknikleri birbirinden ayrı veya tek bir çalışmada aynı anda da kullanılabilir.

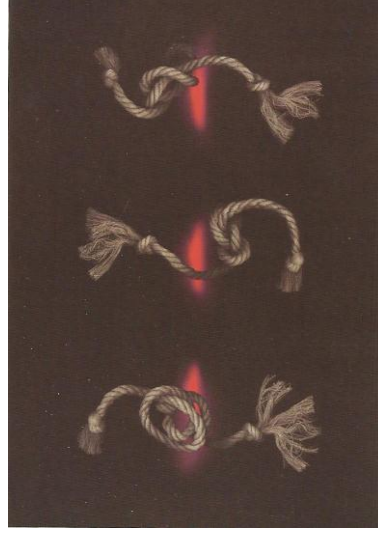
MEB'nin yayınladığı öğretmen kılavuz kitapları incelendiğinde; ilköğretim ve ortaöğretim görsel sanatlar dersi öğretim programı etkinlik örnekleri içerisinde, elek baskiresim yöntemlerine yer verilmediği görülmektedir. Elek baskiresim yönteminin uygulanması sırasında kullanılan kimyasalların, ilköğretim ve ortaöğretim öğrencilerinin sağlığı açısından zararlı olabileceği düşüncesi, bu durumun sebebi olarak görülebilir. Fakat basit bir elek baskiresim kalıbı ve su bazlı boyalarla bu tür çalışmaların sınıf ortamında kolaylıkla uygulanabileceği unutulmamalıdır.

Diğer özgün baskiresim yöntemleri:

Mustafa Aslıer'in özgün baskiresim yöntem ve teknikleri için yaptığı sınıflandırmasında dijital, kolograf ve mono baskiresim teknikleri yer almamaktadır. Bu teknikler genellikle çağdaş özgün baskiresim teknikleri olarak isimlendirilmektedirler.

⁵⁸ Atar, Atilla, *Sanat ve İş Teknolojisi*, Anadolu Üniversitesi Yayın No: 577, Açıköğretim Fakültesi Yayın No: 271, Eskişehir, 1993, s. 94.

Dijital baskiresim: Dijital baskiresim, çoğaltılması amaçlanan grafik ürünlerinin (kitap, dergi, broşür vb.) bilgisayar tabanlı yazılım, program, tarayıcı, yazıcı gibi araç-gereçlerle basılabilir hale getirilmesi olarak tanımlanmaktadır. Günümüzde bilgisayar tabanlı photoshop, freehand gibi grafik programları kullanılarak elde edilen eserlere, dijital baskiresim adı verilmektedir.

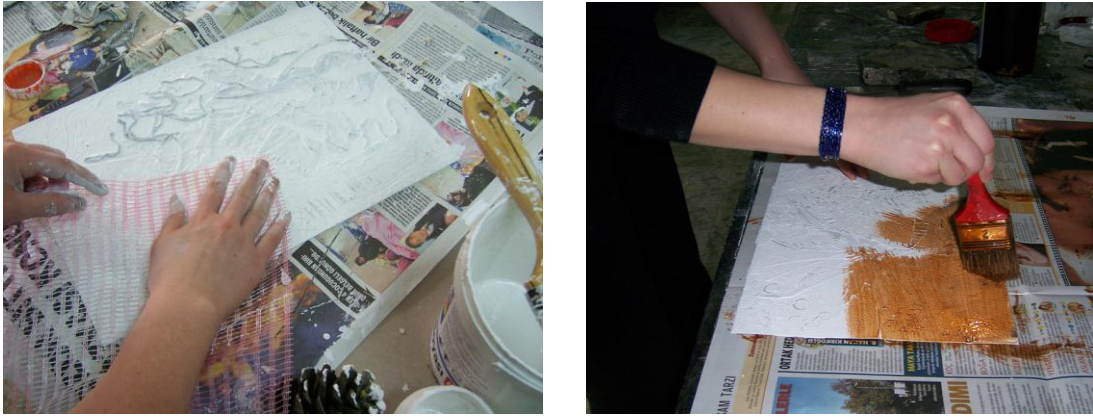

Resim 65. Onnik Karanfilian, Dijital Baskiresim, 80x120cm, 2011.

Kolograf baskiresim: Kolaj baskiresim olarak da isimlendirilen bu baskiresim tekniği ilk olarak 1950'lerde ortaya çıkmıştır. Kalıp olarak genellikle mukavva kullanılan bu teknikte, metal veya pleksiglas gibi dayanıklı malzemelerde tercih edilmektedir. Kolograf baskiresim kalıbı oluşturulurken, çevreden kolaylıkla bulunabilecek organik veya inorganik nesnelere faydalanılır. Bu nesnelere, kalıba yapıştırılıp ardından vernikle sabitlenir ve kalıpta oluşan dokuyu yüzeyin baskısı alınır. Bu baskiresim tekniğinin diğerlerinden farkı, kolograf baskiresim kalıbından hem çukur baskiresim hem de yüksek baskiresim çalışması elde edilebilmesidir.

2008 Görsel sanatlar dersi (1-8. sınıflar) öğretmen kılavuz kitabı, ilköğretim I. kademe 5. sınıf etkinlik örneğinde, kolograf baskiresim tekniğinin özgün baskiresim çalışmalarına kazandırmış olduğu imkan ve olanaklardan faydalandığı görülmektedir. Okul ortamında bu tür artık malzemelerden faydalanılarak yapılan etkinliklerde, MEB öğretmen kılavuz kitabının da önerdiği gibi artık malzemeler temiz ve sağlığa zarar

vermeyecek özellikte olmalıdır. Ayrıca etkinlik sırasında kullanılacak olan yapıştırıcıların kokusuz olması gerektiği, öğretmen kılavuz kitabının “Sağlık, temizlik ve güvenlik önlemleri” bölümünde belirtilmektedir. Bu bölümde; “mum tipi katı yapıştırıcılar, plastik tutkal, öğretmen ya da veli tarafından hazırlanacak olan kola kullanılmalıdır. Asetonlu ve kokulu yapıştırıcıların zararları öğrencilere anlatılmalı, gerekli uyarılar yapılmalıdır.” denilmektedir.⁵⁹

Resim 66. Kolograf baskiresim kalıbının hazırlanması.

Resim 67. Eduardo Roca, *Longana*, Kolograf baskiresim, 66x38cm, 1997.

⁵⁹ M.E.B.,a.g.e., s.195.

Mono baskiresim: Mono baskiresim “mono” ve “type” kelimelerinin birleşiminden meydana gelmektedir. Türkçede monotipi baskiresim olarak da bilinen bu baskiresim tekniği, tek tip baskiresim anlamına gelmektedir. Bu baskiresim tekniğinde kalıp hazırlanmadığı için çoğaltılabilir değildir. Dolayısı ile bu teknik, resimsel veya çizgisel çalışmalara daha yakın olduğu için geleneksel baskiresim teknikleri arasında sayılmamaktadır.

Resim 68. Mono baskiresim için boyanın hazırlanması.

Resim 69. Mono baskiresim için hazırlanan desenin kağıda aktarılması.

Mustafa Aslıer'e göre; “Bunlar yalnız bir resim veren baskı teknikleridir. Bir kağıda sulu veya yağlı boya ile bir şeyler resmettikten sonra, kurumadan önce kağıt boyalı yüzü üstüne ikiye katlanıp açılırsa bir baskı resmin meydana gelmesinde tesadüfün payı büyüktür. Her katlamada değişik resimler elde edilir. Kopya baskı diyebileceğimiz başka bir teknikte, kağıt kabartılı şekillerden ve dokulardan meydana gelmiş bir yüzey üzerine konarak arka yüzüne kurşun kalem veya pastel kalem sürülerek veya bu yüzde boyalı rulo gezdirerek baskı elde edilir. Bu teknikte çeşitli

tahta, taş dokuma ve örme kumaş, yaprak, kabuk ve benzeri dokular grafik resme dönüştürülebilir.”⁶⁰ Asher’in bahsetmiş olduğu mono baskıresim tekniği ile kağıda doku verme işlemi ilköğretim I. ve ilköğretim II. kademe görsel sanatlar dersi öğretim programlarında sıkça karşımıza çıkmaktadır.

Mono baskıresim tekniği; ilköğretim, ortaöğretim ve güzel sanatlar eğitimi veren üniversitelerde, baskıresim kavramının ve özgün baskıresim dersi içeriğinin öğrencilere ilk tanıtılan ve en çok faydalanılan tekniktir. Kullanımı oldukça yaygın olan bu teknik, boyalı düz bir zemin üzerine kağıdın bastırılarak baskısının alınması esasına dayanmaktadır. Cam, alüminyum levha, pleksiglas ve hatta mermer masa gibi kolaylıkla temizlenebilir zeminler üzerinde merdane yardımı ile boya inceltir. Fırça, kalem, bez gibi kolay bulunabilir malzemelerle boyalı zemin üzerinde istenilen çalışma yapılır ve kağıt yerleştirilerek tahta kaşığın kağıt yüzeyinde dairesel hareketler ile basınç uygulanması yolu ile baskı işlemi tamamlanmış olur. Temelde iz bırakma esasına dayanan bu teknikte, boyalı zemin yüzeyinde eksiltme yapmadan direkt kağıdın yerleştirilerek, arka yüzeyinden kurşun kalem veya benzeri araç-gereçler ile bastırılıp çizim yapılabilmesi bu tekniğin baskıresim konusunda öğrencilere ve sanatçılara vermiş olduğu olanaklardan bir diğeri olarak düşünülebilir.

Genellikle görsel sanatlar alanında eğitim veren üniversitelerin özgün baskıresim Anasanat Atölye ve Seçmeli Sanat Atölye ders programlarında öğretilen bu özgün baskıresim yöntem ve teknikleri, ilköğretim ve ortaöğretim görsel sanatlar dersi programında birebir uygulanmasa da, özgün baskıresim çalışmalarını içeren etkinlik örneklerinin oluşturulmasına kaynaklık etmektedirler.

M.E.B. tarafından hazırlanan görsel sanatlar dersi ilköğretim (1-8. sınıflar) öğretmen kılavuz kitabında yer alan etkinlik örneklerinin uygulanması sırasında önerilen özgün baskıresim yöntem ve teknikleri şu şekilde sıralanmaktadır;

⁶⁰ Asher, Mustafa, *Grafik Sanatlar*, Sandoz Bülteni, sy. 33., İstanbul, 1989, s.16.

Fırça baskı: Sulu boya ya da renkli mürekkebe batırılan fırça, kâğıt üzerine bastırıp kaldırılır. Bu işlem, farklı renk ve yönlerde tekrarlanarak bir kompozisyon oluşturulur.

İp baskı: Kullanılacak ip, sulu boya, tutkallı boya vb. ile boyanarak katlanıp açılmış kâğıt arasına çeşitli şekillerde yerleştirilir. Kâğıdın diğer yüzü ipin üzerine kapatıldıktan sonra üzerine bir kitap yerleştirilir. Kuvvetle bastırılarak ipin dışarıda kalan ucu hızla çekilir. Ortaya çıkan görüntü, istenirse, sınırlarından kesilerek koyu renk bir kâğıt üzerine yapıştırılabilir.

Patates baskısı: Patates, muntazam bir şekilde ortadan kesilir. Bıçak yardımıyla şekil verdikten sonra fırça ile boyanarak baskısı alınır. Aynı ya da oluşturulan farklı biçimler istenen renklerde boyanarak tekrarlanan baskılarla bir kompozisyon oluşturulur.

Şablon baskı: Bir karton üzerine istenen şekil çizilip kesilerek şablon oluşturulur. Bu yolla, değişik biçimlerde şablonlar meydana getirilebilir. Bu şablonlar istenen renklerde boyanarak kâğıt üzerine bir kompozisyon oluşturacak şekilde baskısı alınır. Şekil kesilip çıkarıldığında, karton üzerinde boş kalan yeri de şablon olarak kullanılabilir.

Doğrudan baskı: Hazır malzemenin boyanıp basılmasıdır (yaprak, sünger, eldiven, dantel, ağaç kabuğu baskısı vb.).

Parmak, el ve ayak baskısı: “Doğrudan baskı” olarak düşünülebilir. Öğrenciler parmaklarını, ellerini ya da ayaklarını diledikleri gibi boyayıp baskısını alırlar. Bu baskılarda tutkallı boya veya akrilik boya iyi sonuçlar verir. Parmak baskı için parmak boyası da kullanılabilir.

Alçı baskı: Su ile karılan toz alçı, plastik bardak içine dökülür. Alçı donduktan sonra, plastik bardağın ağız kısmından 1 cm'lik kısmı kesilip çıkarılır. Şekil çizildikten sonra, baskıda çıkması istenen yerler yüksekte kalacak şekilde oyulur. Ortaya çıkan kalıp boyanarak baskısı alınır.

Köpük (strafor) baskı: Köpük levha, beyaz eşya satan yerlerden temin edilebilir. Yapılacak resim, levhanın üzerine çizilir. Çizgiler, üzerinden ucu küt bir kurşun kalemle bastırılarak çukurlaştırılır. Köpük levhanın üzerinde oluşturulan bu biçimler istenen renklerde hazırlanan tutkallı boya ile ya da akrilikle boyanır (Boyama aşaması, kalın fırçalar yardımıyla ve kurumasına izin vermemek için hızlı bir şekilde gerçekleştirilmelidir.). Ardından resim kâğıdı, boyanan yüzey üzerine kapatılıp üzerinden el gezdirilerek baskısı alınır.

Kırıştırılmış kâğıtla baskı: Öğrenciler, kâğıtları istedikleri gibi kırıştırdıktan sonra fırça yardımıyla boyarlar, yüzeyde tekrarlanan baskılarla yoğun dokulu kompozisyonlar oluştururlar.

Mono baskı: Matbaa mürekkebi veya guaj boya, sünger rulo (Piyasada badana malzemesi olarak satılmaktadır.) yardımıyla cam levha üzerine yayılır. Çeşitli malzemelerle, kazıma ve silmeler yapılarak kompozisyon oluşturulur. Oluşan kompozisyonun üzerine tek hamlede yerleştirilen kâğıtla baskı alınır. Boya malzemesi olarak üst sınıflarda, matbaa boyası da kullanılabilir.

İstenen renkteki karbon kâğıdının (kopya kâğıdı) üzerine temiz bir kâğıt yerleştirilir. Bu kâğıda, kalemle bir resim çizilir. Kalemle, taramalar ve boyamalar da yapılabilir. Kâğıt kaldırılıp ters çevrildiğinde yapılan resmin aynısının, kalemi bastırma şiddeti oranında, karbon kâğıdı renginin tonlarıyla ortaya çıktığı görülecektir.

Muşamba baskı: Bu iş için kalın bir yer müşambası kullanılabilir. Çalışma yapılacak olan müşamba büyüklüğündeki kâğıda kompozisyon çizilir ve müşamba üzerine kopyalanır. Açık değerde kalması istenen yerler oyulur. Orta değerde olması istenen kısımlarda seyrek çizgili, çentikli vb. oymalar yapılır. Oyma yapılmayan yerler ise koyu değerde çıkacaktır. Bu iş için oyma bıçakları bulunmadığı takdirde, çizme, kazıma, oymaya imkân verecek aletler kullanılabilir. Daha sonra sünger merdane, cam plaka üzerinde ince bir tabaka oluşturana kadar ileri geri hareket ettirilerek matbaa mürekkebinin iyice alması sağlanır. Boya, oyulmuş müşamba yüzey üzerine yine

merdane yardımıyla sürülür. Üzerine tek hamlede resim kâğıdı yerleştirilir ve üzerinden bir tahta kaşıkla bastırılarak baskısı alınır.⁶¹

MEB tarafından 2009 yılında hazırlanan ortaöğretim görsel sanatlar dersi (9-12. Sınıflar) öğretim programı terimler ve kavramlar sözlüğünde yer alan özgün baskıresim yöntem ve teknikleri aşağıdaki gibidir.

Gravür: Fransızca “gravure” sözcüğünden alınan gravür, kazıma resim sanatı demektir. Ağaç, metal ve muşamba gibi çeşitli materyal üzerine kazınarak ya da taş üzerine yağlı kalem ile işlenerek ve baskı ile elde edilen resim ya da yazıya gravür adı verilmektedir.

Linol oyma: Düz baskı grafik tekniklerindedir. Oyulan kısımların dışına, düz kalan yüzeye mürekkep sürülerek tek tek basılır.

Litografi: Düz baskının en yaygınlarından olan bir çeşit taş baskı tekniği.

Monotip: Bir metal levhanın üzerine baskı mürekkebi ya da yağlı boya ile yapılan resim üzerinden alınan tek kopya.

Serigrafi: Kumaş, bez vb. üzerine yapılan bir çeşit baskı tekniği.

Şablon: Karton veya benzeri malzemedен, basılacak yerleri açık kalacak şekilde hazırlanan baskı kalıbı.⁶²

1.4. Günümüz Görsel Sanatlar Eğitimi ve Özgün Baskıresim yöntem ve Tekniklerinin Programdaki Yeri

Sanat tarihçisi Herbert Read'e göre sanat: “Hoşa giden biçimler yaratma çabasıdır. Bu biçimler, bizim güzellik duygumuzu okşar ve güzellik duygumuzu okşayan da duygularımız arasındaki biçim bağlantılarının birliği ve ahengidir.”⁶³

⁶¹ M.E.B.,a.g.e., s.195.

⁶² M.E.B.,a.g.e., s.290.

⁶³ Buyurgan, Serap, Buyurgan, Ufuk, *Sanat Eğitimi ve Öğretimi*, Pegem Yayınları, 2. Baskı, Ankara, 2007, s. 16.

Read'in yaptığı bu tanımlamadan yola çıkarak sanatın, bireylerin duygu ve düşüncelerini evrensel yolla aktarabilmeleri için bir anlatım aracı olduğunu söyleyebiliriz.

Görsel sanatlar ise; resim, heykel, tekstil, seramik, grafik sanatlar vb. sanat dallarını kapsamaktadır. Bu dalların, çocuk yaştan başlamak üzere yüksek öğretime kadar kuramsal ve uygulamalı çalışmalarına sanat eğitimi veya görsel sanatlar eğitimi denilmektedir.⁶⁴

Görsel sanatlar eğitiminin kişinin yeteneği ile doğru orantılı olduğu yanılması, öğrenciler ve aileleri tarafından yaygın bir kanı haline gelmiştir. Artut'a göre görsel sanatlar dersi; eğitim programlarının önemli bir parçasıdır ve okul öncesi olmak üzere ilköğretim programlarının temelini oluşturmaktadır.⁶⁵ Neriman Aral ise; "Güzel sanatlara ilişkin etkinlikler bütünü olan sanat eğitimi, duygu ve zevk eğitimine, güzel biçimlere duyarlık kazanmaya ve her türlü anlatım biçiminde estetik yaşantılar yaratmaya yöneliktir. Sanat eğitimi, yalnızca sanatı meslek edinmek için özel yeteneği olanlara yönelik olmayıp, okul öncesinden başlayarak yaşam boyunca çeşitli aşama ve basamaklarda sürdürülecek bir eğitsel süreç olarak görülmelidir." demektedir.⁶⁶

Görsel sanatlar eğitimi, öğrencilerin okul ve öğrenim düzeylerine göre ele alınmalıdır. Çocuk yaş grubunun bir araya geldiği ilköğretimin I. kademe öğrenci gruplarında, görsel sanatlar eğitiminin yeri en az diğer dersler kadar önemlidir. İlköğretim kurumlarında öğrencilerin ilgisini çekebilecek, onlara oyun yoluyla eğitim verilebilecek ortamlar hazırlanmalıdır. Nevide Gökaydın sanat eğitimi; "çocuğun geniş anlamda gelişmesini içeren en güvenilir ortamdır." olarak ifade etmektedir.⁶⁷ Özellikle ilköğretim I. kademe öğrencilerinin resim, müzik gibi yetenek ve ilgi alanlarının küçük yaşta ortaya çıktığı düşünülerek sanat eğitimi konusunda özenle yetiştirilebilmelerine ihtiyaç vardır. Öğrencilerin yaratıcı hayal güçlerini ön planda

⁶⁴ Buyurgan-Buyurgan, a.g.e., a.y.

⁶⁵ Artut, Kazım, *Sanat Eğitimi Kuramları ve Yöntemleri*, 5. Baskı, Ankara, 2007, s. 220.

⁶⁶ Aral, Neriman, *Sanat Eğitimi-Yaratıcılık Etkileşimi*, Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, sy. 15, Ankara, 1999, ss. 11-17.

⁶⁷ Gökaydın, Nevide, *Temel Sanat Eğitimi, Eğitimde Tasarım Ve Görsel Algı*, <http://nevidegokaydin.com/makaleleri.htm> 07.05.2011

tutarak, onların her zaman birer sanatçı değil, sanat alanında bilgi sahibi ve sanata ilgili bireyler olacağı düşünülerek hareket edilmelidir. Artut: ilköğretim programlarının öncelikli olarak çocuğun kendisini ifade edeceği ve geliştirebileceği şekilde planlanması gerektiğini, bu konuda en etkili alanlarınsa görsel ve plastik sanatlar olduğunu belirtmektedir.⁶⁸

İlköğretimde görsel sanatlar dersi, lisans döneminde sanat eğitimi almış sınıf öğretmenleri veya üniversitelerin Resim-İş Eğitimi bölümünden mezun resim öğretmenleri tarafından verilmektedir. Ancak öğrencinin ilköğretimden başlayarak ortaöğretim programlarında da devam etmek üzere eğitim öğretimin temelini oluşturacak olan sanat dersleri “mihver dersler” (sayısal veya sözel) adı verilen matematik ve fen derslerinin yoğunluğu sebebiyle ikinci planda kalmaktadır.⁶⁹ Okul öncesi dönemde başlayan sanat dersleri, ilköğretim programının temelini oluşturmaktadır. Bu nedenle resim-iş dersleri matematik, fen gibi derslerden ayrı tutulmamalıdır. Görsel sanatlar dersi, ilköğretim çağındaki çocuğun yaratıcılığını ortaya çıkaran ve kendine olan güvenin artmasını sağlayan bir etkinlik olarak düşünülmelidir.

Her ne kadar günümüzde okul öncesi eğitim anlayışı yaygınlaşsa da, genel olarak bireylerin öğrenime ilk olarak ilköğretimde başladığı düşünülerek, bu dönemdeki sanat eğitimine önem verilmelidir. İlköğretim sürecinde eğitimden geçen çocuk ve orta yetişkin bireyler için, kişilik gelişimi, özgüven ve yaratıcılık önemli olgulardır. Sanat eğitiminin de başlıca amacı kişilik gelişimine katkıda bulunmak, bireylerde özgüveni sağlamak, hayatın hangi alanı olursa olsun yaratıcılığı ve tasarımı uygulamaktır.⁷⁰

Ortaöğretime gelindiğinde ise öğrencilerin, yetişkinlik ve eğitim düzeylerinin artmasıyla birlikte yaratıcılık düzeyleri de artmaktadır. Ancak; okullardaki formal eğitim sisteminin yanı sıra ülkemizdeki sınav sistemi, bireyin yaratıcılık açısından başarı

⁶⁸ Artut, a.g.e. s. 217.

⁶⁹ Özsoy, Alakuş, a.g.e, s. 220.

⁷⁰ Atan, Ahmet, *İlköğretimde Sanat Eğitimi Bağlamında Bir Resim Yarışmasının Analizi*, http://w3.gazi.edu.tr/web/ahmetatan/mak_ilkogretsanat.htm 12.11.2011

çizgisini düşürebilmektedir. Bu durum ilköğretim II. kademe ve ortaöğretim düzeyindeki öğrencileri etkilemektedir.⁷¹

Sanat eğitiminin, eğitim kurumlarındaki başlangıç noktası sayılan ilköğretim görsel sanatlar dersi, birçok görsel sanatlar dalını içerisinde barındırmaktadır. Temelde herhangi bir zemine iz bırakmak kadar kolay ve uygulanabilir bir esasa dayanan özgün baskıresim çalışmaları da bu sanat dalları arasındadır.

2006 yılında uygulamaya geçen görsel sanatlar dersi öğretim programı, önceleri resim-iş dersi olarak eğitim-öğretim programlarında yer almıştır. Bu ders kapsamında öğrencilere resim çalışmalarının yanı sıra, grafik, özgün baskıresim hatta seramik, heykel gibi üç boyutlu çalışmaların yaptırılıyor olması sebebiyle, resim-iş dersinin adı 2006 yılında MEB Talim ve Terbiye Kurulu tarafından görsel sanatlar dersi olarak değiştirilmiştir.

2008 yılında yayınlanan ilköğretim görsel sanatlar dersi (1-8. sınıflar) öğretim programı, üç öğrenme alanı altında yapılandırılmaktadır. MEB tarafından belirlenen bu öğrenme alanları Görsel sanatlarda biçimlendirme, Görsel sanat kültürü ve Müze bilinci şeklindedir.

İlköğretim görsel sanatlar dersi programında bulunan özgün baskıresim yöntem ve teknikleri, bu üç alan içerisinde de yer almaktadır.

2008 görsel sanatlar dersi (1-8) öğretmen kılavuz kitabında yer alan bilgilere göre, ilköğretim 1-3. sınıf görsel sanatlar dersi haftada 2 ders saati, 4-8. sınıflarda ise 1 ders saatidir.⁷² MEB'nin ilköğretim görsel sanatlar dersi için belirlemiş olduğu teknik amaçlar göz önünde bulundurulduğunda, haftalık ders saati öğrencilerden beklenen teknik amaçları gerçekleştirmeleri için yeterli bulunmamaktadır.

⁷¹ Dikici, Ayhan, *Sanat Eğitiminde Yaratıcılık*, Milli Eğitim Dergisi, sy.149. 2001
<http://yayim.meb.gov.tr/dergiler/149/dikici.htm> 29.07.2011

⁷² M.E.B., *İlköğretim Görsel Sanatlar Dersi 1-8. Sınıflar Öğretmen Kılavuz Kitabı*, İstanbul, 2008, s. 16.

Milli Eğitim Bakanlığının düzenlemiş olduğu İlköğretim Kurumları Resim-İş Dersi Öğretim Programında, İlköğretimde uygulanacak görsel sanatlar (resim) dersinin genel amaçlarının alt başlığı olarak yer alan “teknik amaçlar” ise şu şekilde sıralanmıştır:

1. Öğrenciye her türlü araç-gereci kullanarak görsel anlatım diline dönüştürme isteği ve kullanma becerisi kazandırarak öğrencinin kendini geliştirmesine, imkân tanımak,
2. Öğrenciye değişik tekniklerle elde edilen sonuçların etkilerini sezdirebilmek ve öğrencinin farklılıklardan zevk alabilmesini sağlamak,
3. Öğrenciyi farklı tekniklerin getireceği anlatım zenginliğinin farkına vardırabilmek,
4. Kullandığı tekniklerin dışında yeni teknikler arama isteği ve cesareti kazandırmak,
5. Öğrenciye, amacına uygun malzeme seçme, malzemeden anlam çıkarma becerisi kazandırmak,
6. Öğrenciye kendini ifade etme sürecinde çıkacak sorunlara teknik çözümler üretebilme becerisi ve güveni kazandırmaktır.⁷³

İlköğretim öğrencileri için belirlenmiş olan bu teknik amaçlar; resim, grafik, seramik, heykel vb. görsel sanatlar alanında olduğu gibi özgün baskiresim çalışmaları içinde oldukça uygundur.

Görsel sanatlar dersinin teknik amaçları ile birlikte MEB Görsel Sanatlar Dersi (1-8. sınıflar) Öğretmen Kılavuz Kitabında yer alan ilköğretim I. kademe etkinlik örnekleri incelenmiştir. Bu inceleme sonucunda özgün baskiresim yöntem ve tekniklerinin bulunduğu herhangi bir etkinliğe 1. sınıf görsel sanatlar dersi programı içerisinde yer verilmediği görülmüştür.

Aynı programın ilköğretim I. kademe 2. sınıf öğrencileri için düzenlenmiş “Görsel Sanatlarda Biçimlendirme” öğrenme alanlı etkinlik örneklerinin 2. kazanımı;

⁷³ M.E.B., a.g.e. s. 11.

öğrenci çevresinden doku örnekleri göstererek çeşitli yüzeylerde değişik malzemelerle farklı doku çalışmaları yapar şeklindedir. Öğrenci 3. kazanımla; basit geometrik şekilleri tanıırken, 4. kazanımla; basit geometrik şekilleri görsel çalışmalarında kullanır.⁷⁴ Bu kazanımlar, özgün baskıresim yöntem ve tekniklerine dair uygulamaları içermektedir. Özgün baskıresim yöntem ve tekniklerini içeren 2. kazanıma yönelik etkinlik örnekleri aşağıdaki gibidir.

1) İz Bırakma Oyunu: Öğrenciler, yoğurma malzemelerini bir yüzey üzerine yaydıktan sonra, çeşitli nesnelere basarak farklı doku etkileri elde edebilirler.⁷⁵

Görsel sanatlar dersi öğretmen kılavuz kitabı için belirlenmiş olan bu etkinlikte yüksek baskıresim yönteminin ilköğretim öğrencileri düzeyine uyarlandığı görülmektedir. Baskı eyleminin ilk çağlardan bu yana çeşitli amaçlar için kullanılmak üzere gelişim gösterdiği bilinmektedir. Sümerler ve Asurlar tarafından oyulmuş silindir şeklindeki mühürlerin kil üzerinde döndürerek baskı tekniğine ilişkin ilk yöntemi belirlemiş olmaları da bu duruma örnek olarak gösterilebilir.⁷⁶ Çağlar öncesinde oluşturulan bu iz bırakma eyleminin MEB tarafından hazırlanan Görsel sanatlar dersi (1-8 sınıflar) öğretmen kılavuz kitabındaki “İz Bırakma Oyunu” etkinlik örneğine esin kaynağı olduğu düşünülebilir.

2) Dokuların Dansı: Öğrenciler parmak boyayı yüzeye yaydıktan sonra, eski tarakları çeşitli yönlerde hareket ettirerek kazıma yaparlar. İsterlerse başka bir kâğıdı, oluşan dokunun üzerine kapatıp kaldırarak baskısını alabilirler. Aynı işlemi tarak yerine parmaklarıyla da yapabilirler. Ayrıca parmak boyayı yüzeye yaydıktan sonra, parmaklarını sürekli olarak bastırıp kaldırarak boya toplanmalarından ve oluşan izlerden ilginç doku etkileri ortaya çıkarabilirler.⁷⁷

İlköğretim II. Kademe 2. sınıf öğrencilerine uygulanan bu etkinlikte yine yüksek baskıresim tekniğinin olanaklarından yararlanılarak öğrencilere, doluluk-boşluk

⁷⁴ M.E.B., a.g.e., s. 55.

⁷⁵ M.E.B., a.g.e., a.y.

⁷⁶ Akalan, Güler, *Gravür*, Kale Seramik Sanat Yayınları, İstanbul, 2000, s. 2.

⁷⁷ M.E.B., a.g.e., s. 55.

ve doku gibi görsel öğelerin kazandırılması amaçlanmıştır. Ayrıca, kılavuz kitapta yer alan “Kazanımlar” bölümünde öğrenci: “çevresinden doku örnekleri göstererek çeşitli yüzeylerde değişik malzemelerle farklı doku çalışmaları yapar.” açıklaması yapılmıştır.

3) Paylaşılan dokular: Belirgin dokulu kumaş parçaları, eski danteller, örgü bezler ve kabartma muşamba örtüler, damarları belirgin yapraklar gibi çeşitli dokulara sahip objeler sınıfa getirilir. Öğrencilerin bu objeleri birbirleri ile paylaşmaları sağlanır. Daha sonra, seçilen objeler boya malzemeleri ile renklendirilerek baskı çalışmaları yaptırılabilir.⁷⁸

Dokuların dansı ve paylaşılan dokular etkinliklerinde, öğrencilerin çevresinden kolaylıkla bulabileceği organik veya inorganik nesnelere özgün baskıresim yöntemlerini kullanarak değerlendirebilmeleri amaçlanmaktadır. Özgün baskıresim yöntem ve tekniklerinden mono baskıresim ve kolograf baskıresim tekniklerinin uygulanması sırasında da sıkça karşımıza çıkan hazır nesnelere kullanımını, bu etkinliğin ilköğretim I. kademe 2. sınıf öğrencileri tarafından uygulanmasında temel oluşturmaktadır. Dolayısıyla, mono baskıresim ve kolograf baskıresim tekniklerinin, “paylaşılan dokular” isimli etkinlik örneğinin oluşturulmasında kaynaklık ettiği düşünülmektedir.

Görsel sanatlarda biçimlendirme öğrenme alanına ait 3. ve 4. kazanımları içeren etkinlik örnekleri aşağıdaki gibidir.

4) Renkli kâğıtlarla oyun: Öğrenciler çeşitli renkli kâğıtları, geometrik şekiller hâlinde kâğıt makasıyla (ucu küt makas) büyüklü küçüklü keserek bir yüzey üzerinde diledikleri biçimde düzenleyerek yapıştırırlar. İstedikleri yerlere, geometrik biçimler kazandırdıkları nesnelere boyayıp karton baskı, sebze baskısı vb. yaparak çalışmayı tamamlayabilirler.⁷⁹

MEB tarafından, görsel sanatlar dersi ilköğretim I. kademe 2. sınıf öğrencileri için hazırlanmış olan bu etkinlik örneğinde linol baskıresim, ağaç baskıresim gibi yüksek baskıresim yöntem ve tekniklerinden faydalandığı görülmektedir.

⁷⁸ M.E.B., a.g.e., s. 56.

⁷⁹ M.E.B., a.g.e., s. 56.

Özgün baskıresim dersini içeren görsel sanatlar dersi ilköğretim 2. sınıf öğrencileri için belirlenen “Müze Bilinci” öğrenme alanlı “Müzemize davetlisiniz” etkinlik örneğinin 1. kazanımında öğrenci; müze, sanat galerisi, ören yeri, tarihi yapı, anıt vb. yerlerin kurallarına uygun davranır şeklindedir. Etkinliğin 2. kazanımında öğrencilerin müzedeki ve sanat galerilerindeki eserlerin, ören yerlerinin, tarihi yapıların vb. mekanların önemini kazanmaları hedeflenmektedir. 3. kazanım için yapılan açıklamada ise öğrenci; müze, sanat galerisi, ören yeri, tarihi eser, anıt vb. ile ilgili görsel tasarımlar yapar şeklindedir.⁸⁰

Bu üç kazanımla birlikte özgün baskıresim yöntem ve tekniklerini içeren “Müze Bilinci” öğrenme alanlı tek etkinlik örneği aşağıdaki gibidir.

5) Müzemize davetlisiniz: Öğrencilere, oluşturulan müze ile ilgili, baskı ve kolaj tekniklerini kullanabilecekleri bir posta kartı veya davetiye hazırlatılabilir.⁸¹ İlköğretim I. kademe 2. sınıf öğrencileri için hazırlanmış bu son etkinlik örneğinde; öğrencilere uygulanacak özgün baskıresim yöntem ve teknikleri konusunda herhangi bir sınırlama yapılmaksızın, uygulamanın türü öğretmenlerin tercihine bırakılmıştır.

MEB tarafından Görsel sanatlar dersi (1-8. sınıflar) öğretmen kılavuz kitabı 3. sınıf öğrencileri için hazırlanmış etkinlik örneklerinde özgün baskıresim yöntem ve tekniklerinden faydalanılmadığı görülmektedir.

Görsel sanatlar dersi (1-8. sınıflar) öğretmen kılavuz kitabını incelemeye devam edildiğinde ilköğretim I. kademe 4. sınıf öğrencileri için hazırlanmış “Görsel Sanat Kültürü” öğrenme alanının 4. kazanımında; öğrenci bulunduğu yöreye ait bir el sanatı ürününü ifade, biçim, renk, özgünlük bakımından inceler. 5. kazanımda; yöresel el sanatları ürünlerinin hangi açıdan önemli olduğunu tespit eder. 6. kazanımda ise; bulunduğu yöreye ait bir el sanatı ürününden yola çıkarak görsel tasarımlar yapar.⁸² Bu üç kazanımı içerisinde barındıran “Motiflerin dili” etkinliğinde, özgün baskıresim

⁸⁰ M.E.B., a.g.e., s. 59.

⁸¹ M.E.B., a.g.e., a.y.

⁸² M.E.B., a.g.e., s. 87.

yöntem ve tekniklerinden faydalanıldığı görülmektedir. Bu etkinlik örneğinin tanımı ise aşağıdaki gibidir:

6) 4,5,6. Motiflerin dili: Öğrenciler Halı, kilim, yazma, takı, seramik v.b. yöresel ürünlerin motif, renk ve biçimlerini inceledikten sonra kendi özgün motiflerini oluştururlar. Baskı tekniklerini ya da çizim tekniklerini kullanarak düzenlemeler yapabilirler.⁸³ Bulduğu yöreye ait el sanatları ürünlerinden yola çıkarak görsel tasarımlar oluşturabilmesinin hedef edinildiği bu etkinlik örneğinde, öğrencilerin tekstilde de kullanılan ağaç baskıresim tekniğinden faydalanarak kumaş üzerinde yüksek baskıresim yöntemi uygulamaları beklenmektedir.

5. sınıf görsel sanatlar dersi öğretim programında özgün baskıresim yöntem ve tekniklerini içeren üç etkinlik örneğine yer verildiği görülmektedir. “Görsel Sanatlarda Biçimlendirme” öğrenme alanlı etkinlik örneklerinin 2. kazanımında; öğrenciler nokta etkisi yaratan varlıklara çevresinden örnekler göstererek nokta, benek ve lekelerle renkli özgün kompozisyonlar yapar denilmektedir. 4. Kazanımında ise; öğrenci soğuk ve sıcak renkleri ayırt eder.⁸⁴ Bu iki kazanımı içeren etkinlik örnekleri şu şekildedir:

7) Renkli beneklerle oyun: Öğrenciler, parmaklarını çeşitli boyalara batırarak resim kâğıtlarının üzerine istedikleri gibi parmak baskısı yaparlar. Oluşan iri benekler, renkli kalemlerle çeşitli nesne ve figürlere benzetilir. Örneğin: Etrafindan çıkan kollarla ahtapota, örümceğe; baş, kuyruk, bacaklar ilave edilerek çeşitli kuşlara ya da çaydanlık, bardak, masa gibi nesnelere dönüştürülebilir. Bu konu, sıcak ve soğuk renklerle de ilişkilendirilebilir.⁸⁵

8) Benek benek: Parmak baskı, fırça baskısı ya da nokta etkisi yaratan, delgeçle elde edilen kâğıt pullar, hububat, çekirdek, gazoz kapakları gibi malzemelerle kolaj yaptırılabilir. Ancak, bu tarz kolajda kâğıdı doldurma mecburiyeti getirilmemeli,

⁸³ M.E.B., a.g.e., a.y.

⁸⁴ M.E.B., a.g.e., s. 99.

⁸⁵ M.E.B., a.g.e., s. 99.

malzemeler tek tek yapıştırma yerine tutkallı yüzey üzerine serpiştirilerek sabitlenmelidir.⁸⁶

9) Parmaklarım konuşuyor: Öğrenciler, işaret parmaklarının ikisini de birbirinin kontrastı olan renklerle boyarlar ve onları birer karaktermiş gibi hayal dünyalarına göre konuştururlar. Daha sonra bu renkleri kullanarak parmak baskısı yapabilirler. Öğrenciler aynı etkinliği, çeşitli parmaklarını sıcak ve soğuk renklere boyayarak da gerçekleştirebilirler.⁸⁷

Bu etkinlik örneklerinde, temelde herhangi bir zemine iz bırakma esasına dayanan baskıresim kavramının temeline inilmektedir. Bu sayede öğrencileri, kendi ellerini kullanarak ve ya herhangi bir nesneyi boyayarak baskı yapabileceklerini anlamış olurlar.

Görsel sanatlar dersi öğretim programı ilköğretim II. kademe 6. sınıf öğrencileri için hazırlanmış “Müze Bilinci” öğrenme alanlı etkinlik örneğinin 4. kazanımında; görsel sanat tasarımlarında öğrenci, Anadolu uygarlıklarına ait eserlerden yararlanır. 5. kazanımda ise; müzedeki eserlerden çeşitli görsel tasarımlar yapmanın kendi kültür birikimine katkısını tartışır.⁸⁸ Bu iki kazanımı ve özgün baskıresim yöntem ve tekniklerini içeren “Sikke basıyorum” isimli etkinlik örneği şu şekildedir:

10) Sikke basıyorum: Öğrencilerin, müzelerden ya da fotoğraflardan çeşitli sikke örnekleri görmeleri ve konu hakkında genel bilgi edinmeleri sağlanır. Gördükleri örneklerden esinlenerek ya da tamamen özgün biçimlendirme yöntemleri ile tasarladıkları sikkeleri, yoğurma maddelerinden yaptıkları paralar üzerine baskılar yaparak oluşturmaları istenir.⁸⁹

Bu etkinlikte de yine Sümer ve Asur uygarlıklarının ıslak kil üzerine basarak elde ettikleri mühürlere etkilendiği görülmektedir. Bu sayede öğrenciler, yüzyıllar

⁸⁶ M.E.B., a.g.e., s. a.y.

⁸⁷ M.E.B., a.g.e., s. 100.

⁸⁸ M.E.B., a.g.e., s. 120.

⁸⁹ M.E.B., a.g.e., s. 120.

önce varolan olan medeniyetlerin yaşam biçimlerini ve kültürlerini anlamaya yönelik bir etkinlikte bulunmuşlardır.

İlköğretim II. kademe 7. sınıf öğrencileri için hazırlanan “Görsel Sanatlarda Biçimlendirme” öğrenme alanlı etkinlik örneklerinden sadece birinde özgün baskıresim yöntem ve tekniklerinden faydalandığı görülmektedir. Özgün baskıresim yöntem ve tekniklerini içeren bu etkinlik örneğinin 7. kazanımı için yapılan açıklama; öğrenci pozitif ve negatif biçimlerin ilişkisini kurar şeklindedir.⁹⁰ 7. sınıf öğrencileri için hazırlanan bu etkinlik örneği şu şekildedir;

11) Negatif-Pozitif baskı: Benzer çalışmalar baskı teknikleri yolu ile denenebilir.⁹¹

Bu etkinlikte özgün baskıresim yöntem ve tekniklerinden metel kalıp üzerine yüksek baskıresim ve kolograf baskıresim gibi teknikler kullanarak, öğrencinin aynı kalıptan hem pozitif hem de negatif sonuç alması sağlanır. Bu tekniklerde kullanılan kalıplar çukur baskıresim yöntemine uygun basıldığında pozitif, yüksek baskıresim yöntemine uygun basıldığında ise negatif sonuç verecektir.

2009 yılında MEB tarafından hazırlanan Ortaöğretim 9, 10, 11 ve 12. sınıflar görsel sanatlar (resim) dersi öğretim programı içeriğinde yer alan özgün baskıresim yöntem ve teknikleri incelenmiştir. Yapılan bu incelemede, özgün baskıresim yöntem ve tekniklerinin yalnızca 11. sınıf öğrencileri ile “Görsel Sanatlarda Biçimlendirme” öğrenme alanının alt öğrenme alanında uygulandığı görülmektedir.

Ortaöğretim görsel sanatlar (resim) dersi öğretim programında belirtilen, ortaöğretim öğrencilerinin sanatsal yönelimleri ve ilgi alanları bölümünde: “Öğrenciler; çizim, boyama, linol baskı, sanat tarihî ve sanat eleştirisi ile ilgilenirler.” denilmektedir.⁹²

⁹⁰ M.E.B., a.g.e., s. 138.

⁹¹ M.E.B., a.g.e., s. a.y.

⁹² MEB., a.g.e., s. 25.

“Ortaöğretim Görsel Sanatlar (Resim) Dersi Öğretim Programı’nın yapısı dersin genel amaçları, beceriler, değerler, öğrenme alanları, alt öğrenme alanları, kazanımlar, etkinlik örnekleri, açıklamalar, ölçme değerlendirme esasları, Atatürkçülük, belirli gün ve haftalar bölümlerinden oluşmaktadır.”⁹³

MEB tarafından hazırlanmış olan ortaöğretim görsel sanatlar dersi öğretim programında öğrenme alanı; “Birbiri ile ilişkili bilgi, beceri, kavram ve değerlerin bir bütün olarak görülebildiği, öğrenmeyi organize eden yapıdır.” şeklinde tanımlanmaktadır.⁹⁴

Ortaöğretim Görsel Sanatlar (Resim) Dersi Öğretim Programı üç öğrenme alanı altında yapılandırılmaktadır. Bunlar; Görsel Sanat Kültürü, Görsel Sanatlarda Biçimlendirme ve Tarihi Çevre ve Müze Bilincidir.

Görsel sanatlar dersi öğretim programını oluşturan öğrenme alanlarından olan “Görsel Sanat Kültürü” başlıklı öğrenme alanının hedefleri arasında ortaöğretim öğrencilerinin: “Resim, heykel, mimari, fotoğraf, grafik, tekstil, özgün baskıresim, geleneksel el sanatları, endüstriyel tasarım sanatı, sanatçıları ve eserlerini tanımaları hedeflenmektedir.”⁹⁵ Dolayısıyla ortaöğretim öğrencileri için hazırlanmış görsel sanatlar dersi programında öğrencilerin ulaşmaları beklenen kazanımlar arasında teknik bilginin yanı sıra sanat tarihi, sanat eleştirisi, estetik gibi sanat eğitimi oluşturan disiplinlere de yer verilmektedir.

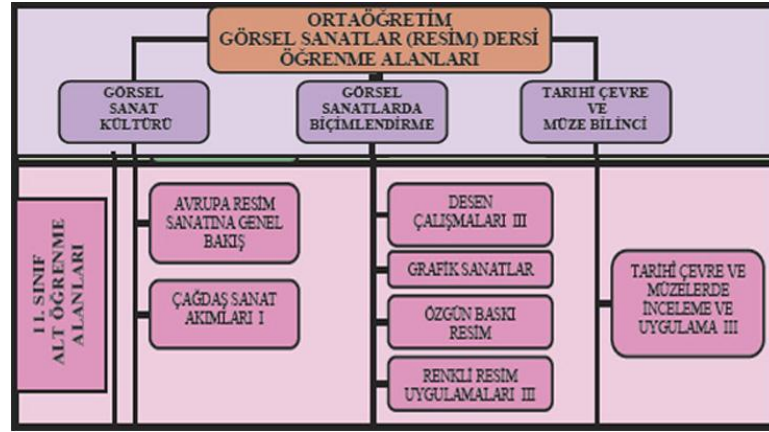
2009 ortaöğretim görsel sanatlar (resim) dersi öğretim programı incelendiğinde, özgün baskıresim yöntem ve tekniklerin yalnızca 11. sınıf ders programının alt öğrenme alanında görülmektedir. “Alt öğrenme alanı; öğrenme alanlarının içeriğine göre konu, kazanım ve etkinliklerin ayrı ayrı ele alındığı yapıdır.”⁹⁶ Ortaöğretim görsel sanatlar (resim) dersi öğretim programının 11. sınıf alt öğrenme alanları aşağıdaki gibi oluşturulmaktadır.

⁹³ MEB., Ortaöğretim 9, 10, 11 ve 12. Sınıflar Görsel Sanatlar (Resim) Dersi Öğretim Programı, Ankara, 2009, s. 31.

⁹⁴ MEB., a.g.e., s. 34.

⁹⁵ MEB., a.g.e., s. 35.

⁹⁶ MEB., a.g.e., s. 37.

Resim 70: 2009 ortaöğretim görsel sanatlar (resim) dersi öğretim programının sınıflara göre alt öğrenme alanları

Ortaöğretim görsel sanatlar (resim) dersi öğretim programında 11. sınıf öğrencilerini kapsayan, desen çalışmaları III, grafik sanatlar, renkli resim uygulamaları III gibi alt öğrenme alanları bulunmaktadır. Bu alt öğrenme alanlarının bir diğeri de, özgün baskiresim çalışmalarıdır.

Ortaöğretim 11. sınıf öğrencileri için hazırlanan “Görsel Sanatlarda Biçimlendirme” öğrenme alanlı etkinlik örneğinin, “Özgün Baskiresim Çalışmaları” başlıklı alt öğrenme alanında hedeflenen öğrenci kazanımları şu şekildedir;

1. Özgün baskı resim tekniklerini tanır.
2. Özgün baskı resim tekniklerini uygulayan sanatçıları ve eserlerini tanır.
- 3.Özgün baskı resim teknikleri ile yapılan çalışmaları, diğer resim tekniklerinden ayırt eder.
4. Özgün baskı resim çalışmalarında sanatsal düzenleme ilkelerini uygular.
5. Seçilen baskı tekniklerini uygular.⁹⁷

⁹⁷ MEB., a.g.e., s., 146.

Bu kazanımları içeren özgün baskıresim çalışmaları başlıklı alt öğrenme alanı etkinlik örneğinin içeriği ise aşağıdaki gibidir.

“Günümüz özgün baskı resim sanatçılarından Mustafa Aslıer’in “Sıla Halısı” adlı ağaç baskı, Süleyman Saim Tekcan’ın “Kompozisyon” adlı ipek baskı (serigrafi), Nevzat Akoral’ın “Çoban” adlı linol baskı, Mürşide İçmeli’nin kazıma (gravür) eserleri sınıfa getirilerek özgün baskı tekniklerinin özellikleri bu eserler üzerinde incelenir. İnceleme sonrası baskı teknikleri arasında karşılaştırma yapılarak fark ve benzerlikler belirlenir”⁹⁸

Bu bölümde öğrencilere, adı geçen sanatçıların özgün baskıresim çalışmaları sınıf ortamında gösterilerek, eserler üzerinde teknik özelliklerine göre incelemeler yapılabileceğinden bahsedilmektedir. Bu eser incelemesinin ardında sınıfın 3 farklı gruba ayrılmasını sağlar ve her gruba farklı bir özgün baskıresim tekniği verilerek, sırasıyla, monotipi baskıresim, kalıp (şablon) baskıresim, linol baskıresim çalışması yaptırılır. 11. sınıf öğrencileri için hazırlanan, özgün baskıresim alt öğrenme alanı etkinlik örneğinin tamamlanması için verilen özgün baskıresim yöntem ve tekniklerinin açıklaması aşağıdaki gibidir:

1. Grup: Tek dizim (monotipi) baskı çalışması yapar

Cam üzerine merdane (ya da fırça, bez, sünger vb.) ile sürülen matbaa mürekkebinin (ayakkabı boyası da olabilir) oluşturduğu yüzeye sivri uçlarla istenilen desen çizilir. Nemlendirilmiş bir kâğıt boyalı yüzeye yayılarak bastırılır ve uygun bir araçla (ıstaka, kaşık, tarak sırtı vb.) sıvazlanır.

2. Grup: Kalıp (şablon) baskı çalışması yapar

Çeşitli boylarda ve biçimlerde karton ya da asetattan kesilmiş şablonlar (ağaç, hayvan figürleri vb.) hazırlanır. Hazırlanan şablonlardan, ayakkabı boyası ve sünger kullanılarak resim kâğıdı üzerine baskı yapılır. Aynı kâğıt üzerinde, şablon kaydırılarak başka renklerle baskı tekrarlanarak bir kompozisyon oluşturulur.

⁹⁸ MEB., a.g.e., s., a.y.

3. Grup: Linol baskı çalışması yapar

Linol üzerine yapılacak konu ana hatlarıyla çizilir. Konunun özel linol baskı bıçakları ile oyma işlemi yapılır. Oyma işlemi bittikten sonra, linol üzerine matbaa mürekkebi (ayakkabı boyası olabilir) sürülür. Üzerine resim kâğıdı kapatılarak bir merdane ya da tahta kaşık yardımıyla boyanın kâğıda geçmesi sağlanır. Gruplar diğer uygulanan baskı tekniklerini de gözlemleyerek bilgi edinir. Öğrenciler yaptıkları çalışmalarla **özgün baskı resim sergisi** hazırlarlar.⁹⁹

Bu etkinlik örneğinin açıklama bölümünde ise; “Baskı teknikleri; çevre, okul, atölye, öğrenci şartları göz önüne alınarak ders öğretmeni tarafından seçilir.” denilmektedir.¹⁰⁰ Öğretmen tarafından öğrencilere görsel sanatlar dersi kapsamında uygulatılmak üzere seçilen özgün baskıresim teknikleri arasındaki farklar vurgulanır.

MEB tarafından 11.sınıf görsel sanatlar dersi için hazırlanan “Özgün baskıresim” etkinlik örneğinde görsel sanatlar dersi öğretmeni tarafından seçilebilecek olan özgün baskıresim yöntem ve teknikleri aşağıdaki gibi sınıflandırılmıştır.

1. Tekdizim (monotipi)
2. Yüksek baskılar: a)Kalıp (şablon) baskı, b)Linol baskı, c)Ağaç baskı
3. Düz baskı: a)Taş baskı (Litografi), b)İpek baskı (Serigrafi)
4. Çukur baskı: a)Metal baskı

Ortaöğretim görsel sanatlar dersinin haftada 1 ders saati süresince işlenebiliyor olması, bu uygulama sırasında öğrencilerin 3 gruba ayrılmasının sebebi olarak düşünülebilir. Ortaöğretim görsel sanatlar dersi program içeriği incelendiğinde; haftada en az 2 ders saati olması gereken görsel sanatlar dersinin haftada 1 ders saati olması, diğer görsel sanat dallarında olduğu gibi özgün baskıresim yöntem ve tekniklerinin işlenmesi sırasında öğrenci ve öğretmen açısından sıkıntı yaşanmasına neden olacaktır.

⁹⁹ MEB., a.g.e., s., 146.

¹⁰⁰ MEB., a.g.e., s., a.y.

1.5. Problem Durumu

1.5.1. Problem

Sanat eğitimi, temelinde yaratıcılık olan bireyin duygu ve düşüncelerini sanat yoluyla çevresindekilere aktarabilmesini; bir diğer deyişle, kendini ifade edebilmesini sağlayan etkinliklerin tümüdür. Görsel sanatlar eğitiminde, her bireyin yaratıcı olduğu düşünülerek; görsel sanatlar eğitimi veren öğretmenler tarafından, öğrencilerin yeniliklere açık, çevresindeki olayları gözlemleyebilen ve yorumlayabilen bireyler olarak yetiştirilmesi amaçlanmıştır. Öğrenci; sanat yoluyla zihinsel, duygusal, düşünsel, aktivitelerini geliştirirken çevresine karşı olan duyarlılığını da arttırmaktadır. Bu sebeple ilköğretim I. kademedен itibaren üniversite çağına kadar bireyin sanat eğitimi alması önemlidir. Bu bağlamda, sanat eğitimi ile ilgili plastik sanatlar alanında birçok uygulama yapılmaktadır. Yapılan bu uygulamalardan birisi de özgün baskıresim yöntem ve teknikleri kullanılarak elde edilen çalışmalardır.

Plastik sanatlar içerisinde yer alan özgün baskıresim sanatınının 1950'li yıllarda güzel sanatlar eğitimi veren üniversitelerin ders programlarında yer almasından bu yana özgün baskıresim alanında birçok sanat eğitimcisi ve sanatçı yetişmiş ve yetiştirilmektedir. Ancak; özgün baskıresim sanatında kullanılan yöntem ve tekniklerin ilköğretim ve ortaöğretim görsel sanatlar dersi içerisindeki yeri sınırlı tutulmaktadır. Özgün baskıresim tekniklerinin okul ortamında uygulanabilirliğinin zor olduğu düşüncesi veya Resim-İş Eğitimi öğretmen adaylarının üniversite eğitimi süresince aldıkları bilgi ve donanımın meslek yaşantılarına uyarlanması konusundaki eksiklikler bu sınırlılığın nedenleri olarak düşünülebilir.

Bu araştırmada; Güzel Sanatlar Eğitimi Bölümü Resim-İş Eğitimi Anabilim Dalı öğrencilerinin özgün baskıresim dersinde öğrendikleri yöntem ve teknikleri meslek yaşantılarına aktarabilmelerine yönelik görüş ve önerilerinin değerlendirilmesi araştırmanın problemi oluşturulmaktadır.

1.5.2. Alt Problemler

• Güzel Sanatlar Eğitimi Bölümü Resim-İş Eğitimi Anabilim Dalı Özgün baskıresim Anasanat Atölye ve Seçmeli Sanat Atölye öğrencilerinin, özgün baskıresim dersinde öğrendikleri yöntem ve teknikler nelerdir?

• Güzel Sanatlar Eğitimi Bölümü Resim-İş Eğitimi Anabilim Dalı Özgün Baskıresim Anasanat Atölye ve Seçmeli Sanat Atölye öğrencilerinin, özgün baskıresim dersinde kullanılan yöntem ve tekniklere yönelik görüş ve önerileri nelerdir?

• Üniversitelerin Güzel Sanatlar Eğitimi Bölümlerinde öğretilmekte olan özgün baskıresim yöntem ve tekniklerinin Resim-İş Eğitimi öğretmen adaylarına mesleki katkıları nelerdir?

• Güzel Sanatlar Eğitimi Bölümü Resim-İş Eğitimi Anabilim Dalı Özgün Baskıresim Anasanat Atölye ve Seçmeli Sanat Atölye öğrencilerinin, özgün baskıresim dersinde uygulamayı tercih ettikleri yöntemler nelerdir?

• Güzel Sanatlar Eğitimi Bölümü Resim-İş Eğitimi Anabilim Dalı Özgün Baskıresim Anasanat Atölye ve Seçmeli Sanat Atölye öğrencilerinin, meslek yaşantılarında uygulamayı tercih edecekleri yöntemler nelerdir?

• Güzel Sanatlar Eğitimi Bölümü Resim-İş Eğitimi Anabilim Dalı Özgün Baskıresim Anasanat Atölye ve Seçmeli Sanat Atölye öğrencilerinin, özgün baskıresim dersinde kullandıkları yöntem ve teknikler hangi öğretim kademesi için uygundur?

1.5.3. Araştırmanın Amacı

Bu araştırma ile Güzel Sanatlar Eğitimi Bölümü Resim-İş Eğitimi Anabilim Dalı öğrencilerinin özgün baskıresim dersinde öğrendikleri yöntem ve tekniklerin neler olduğunun belirlenmesi ve bu tekniklerin ilköğretim ve ortaöğretim görsel sanatlar dersine aktarılabilirliğine yönelik görüş ve önerilerin alınması amaçlanmaktadır.

1.5.4. Araştırmanın Önemi

Bu araştırma sonucunda, Resim-İş Eğitimi Anabilim Dalı Özgün Baskıresim dersi Anasanat Atölye ve Seçmeli Sanat (Yardımcı Sanat) Atölye öğrencilerinin derse

dair teknik bilgi düzeyleri, deneyimleri, görüş ve önerileri alınarak tez kapsamında değerlendirilecektir.

Resim-iş Eğitimi Anabilim Dalı öğrencileri dört yıllık eğitimleri süresince ilköğretim ve ortaöğretim kurumlarında Görsel Sanatlar (Resim-İş) öğretmeni olacakları düşüncesi ile eğitim görmekte-dirler. Bu süreç içerisinde aldıkları üç yıl Anasanat Atölye ve en az bir yıl Seçmeli Sanat Atölye özgün baskiresim derslerindeki teknik bilgi ve donanımı öğretmenlik mesleklerine aktarabilmeleri önemlidir. Resim- İş Eğitimi öğretmen adaylarının özgün baskiresim dersinde kullanılan yöntem ve tekniklere dair görüş ve önerilerinin belirlenmesi; özgün baskiresim yöntem ve tekniklerinin görsel sanatlar dersi içeriğine uyumunun ve öğretmen adaylarına sağlayacağı mesleki katkıların saptanması açısından önemlidir.

1.5.5. Varsayımlar

Bu araştırma ile kaynaklardan ve kişilerden alınan bilgilerin gerçeği yansıttığı, araştırmaya alınan örneklerin çalışma grubunu doğru temsil ettiği, hazırlanan bilgi formlarının geçerliliği için uzman kanısının yeterli olduğu varsayılmaktadır.

1.5.6. Sınırlılıklar

Bu araştırma, Türkiye'deki her bölgeden seçilen bir üniversitenin, toplamda yedi üniversitenin, güzel sanatlar eğitimi veren Eğitim Fakültelerinin Anasanat Atölye ve Seçmeli Sanat Atölye öğrencilerinden alınacak bilgiler ile sınırlıdır.

İKİNCİ BÖLÜM

2. Yöntem

2.1. Araştırmanın modeli

Resim-İş Eğitimi öğretmen adaylarının özgün baskiresim dersinde kullanılan yöntem ve tekniklere dair görüş ve önerilerinin değerlendirilmesini amaçlayan bu çalışmada, tarama modeli kullanılmıştır. Hazırlanan anket formu, özgün baskiresim Anasanat Atölye ve Seçmeli Sanat Atölye öğrencilerine uygulanmış; anket uygulaması

sonucunda doldurulan anket formları frekans ve yüzde dağılımlarına göre değerlendirilmiştir.

2.2. Çalışma Grubu

Araştırmanın çalışma evreni; Türkiye'deki Eğitim Fakültesi Güzel Sanatlar Eğitimi Bölümü Resim-İş Eğitimi Anabilim Dalı'nda özgün baskıresim dersinin Anasanat Atölye veya Seçmeli Sanat Atölye olarak açıldığı üniversitelerdeki öğrencilerden oluşmaktadır. Çalışma evreninin belirlenmesi sırasında toplamda yedi bölgede bulunan Eğitim Fakültesi Güzel Sanatlar Eğitimi Bölümü Resim-İş Eğitimi Anabilim Dalı eğitim-öğretim programında özgün baskıresim dersinin Anasanat Atölye veya Seçmeli Sanat Atölye olarak öğretildiği üniversitelerin listesi oluşturulmuştur. Araştırmacı tarafından oluşturulan liste yoluyla, bölgelerdeki sanat eğitimcisi yetiştiren üniversitelerin öğretim programında özgün baskıresim dersinin yer alma durumu ve dersin öğretim elemanları ile kurulan iletişimler göz önünde bulundurularak anket uygulamasının yapılacağı üniversitelerin belirlenmesi sağlanmıştır.

Çalışma grubu ise; Türkiye'deki her bölgeden toplamda yedi üniversitede özgün baskıresim Anasanat Atölye ve Seçmeli Sanat Atölye dersi alan 235 öğretmen adayına uygulanan anket formlarından oluşmaktadır. Anket uygulamasına katılan 235 öğretmen adayının cinsiyetleri, mezun oldukları ortaöğretim (lise) ve yükseköğretim (üniversite) kurumlarına göre dağılımları Tablo 1 de gösterilmektedir.

Tablo 1 Öğretmen adaylarının mezun oldukları ortaöğretim ve eğitim gördükleri yükseköğretim kurumlarına göre dağılımları

Ortaöğretim (n=235)	f	%
Anadolu Güzel Sanatlar Lisesi	115	49
Diğer Liseler	120	51
Toplam	235	100
Üniversite (n=235)	f	%
Uludağ Üniversitesi	24	10
Dokuz Eylül Üniversitesi	67	29
Anadolu Üniversitesi	66	28
Çukurova Üniversitesi	21	9
Atatürk Üniversitesi	27	11
Harran Üniversitesi	18	8
Karadeniz Teknik Üniversitesi	12	5
Toplam	235	100

Araştırmanın örneklemini oluşturan 235 kişinin %69'unu bayan, %31'inin ise erkek öğretmen adayları oluşturmaktadır. Araştırmacı tarafından 235 öğretmen adayına uygulanan anket formlarından elde edilen sonuçların incelenmesi sırasında, öğretmen adaylarının cinsiyet dağılımları göz önünde bulundurulmamıştır.

Çalışma grubunu oluşturan öğretmen adaylarının Tablo 1 de yer alan frekans ve yüzde dağılımları incelendiğinde, %49'unun ortaöğretim eğitimlerini anadolu güzel sanatlar liselerinde tamamladıkları anlaşılmaktadır. %51'i ise anadolu lisesi, meslek lisesi, düz lise, çok programlı lise, imam hatip lisesi gibi çeşitli ortaöğretim kurumlarından mezun olmuşlardır. Anket sonuçlarının değerlendirilmesi sırasında bu grupta yer alan öğretmen adayları araştırmacı tarafından "Diğer Liseler" başlığı altında toplanmıştır. Elde edilen sonuçlarda güzel sanatlar liselerinden ve diğer liselerden mezun olan öğretmen adaylarının frekans ve yüzde dağılımlarının birbirine yakın olduğu görülmektedir.

Anket çalışmasının yapıldığı üniversitelerin belirlenmesi sırasında, üniversitelerin Anasanat Atölye veya Seçmeli Sanat Atölye dersleri arasında özgün baskiresim dersinin yer alma durumuna dikkat edilmiştir. Bu hedef doğrultusunda

seçilen üniversitelerde eğitimini sürdüren 235 öğretmen adayının yüzde ve frekans dağılımları Tablo 1 de belirtilmiştir. Öğretmen adaylarının eğitimleri süresince özgün baskiresim dersi alma dönemlerinin dağılımları ise Tablo 2 de gösterilmektedir.

Tablo 2 Öğretmen adaylarının özgün baskiresim dersi atölye ve üniversite eğitimleri süresince özgün baskiresim dersi alınan dönemlere göre dağılımları

Anasanat atölye ve seçmeli sanat atölye derslerinin dönemlere göre dağılımı (n=235)	f	%
Özgün baskiresim Seçmeli Sanat Atölye	205	87
Özgün baskiresim Anasanat Atölye	26	11
Özgün baskiresim Anasanat ve Seçmeli Sanat Atölye	4	2
Üniversite eğitimleri süresince özgün baskiresim dersi alınan dönemler (n=235)	f	%
II. Yıl	24	10
II. ve III. Yıl	7	3
III. Yıl	105	45
II. III. ve IV. Yıl	8	3
IV. Yıl	91	39
Toplam	235	100

Sanat eğitimcisi yetiştiren üniversitelerde yapılan anket uygulamasından elde edilen sonuçlarda özgün baskiresim dersinin, hem Anasanat Atölye hem de Seçmeli Sanat Atölye olarak sadece, Dokuz Eylül Üniversitesi'nde okutulduğu; diğer üniversitelerde ise yalnızca, Seçmeli Sanat Atölye olarak eğitiminin sürdürüldüğü görülmektedir. Dokuz Eylül Üniversitesi özgün baskiresim Anasanat Atölye ve Seçmeli Sanat Atölye dersini alan öğretmen adayları, anket uygulamasının büyük bir çoğunluğunu oluşturmaktadırlar. Üniversite dağılımında %29'luk (Tablo 1) payı oluşturan bu grup, aynı zamanda özgün baskiresim Anasanat Atölye dersini alan öğretmen adaylarının da %11+%2'sini oluşturmaktadır (Tablo 2). Toplamda yedi üniversiteden elde edilen sonuçlarda; anket uygulamasına katılan 235 öğretmen adayının %87'si özgün baskiresim dersini Seçmeli Sanat Atölye olarak alırken, %11'i Anasanat Atölye olarak almaktadır. 235 kişilik çalışma grubunda, özgün baskiresim Anasanat Atölye dersini alan 4 (%2) öğretmen adayının Seçmeli Sanat Atölye dersi olarak yine özgün baskiresim dersini seçmiş olduğu görülmektedir.

Üniversitelerin Eğitim Fakültesi Güzel Sanatlar Eğitimi Bölümü Resim-İş Eğitimi Anabilim Dalı öğrencileri, güz ve bahar dönemi olmak üzere, eğitimlerinin I. yılını Temel Tasarım dersi olarak tamamlamaktadırlar. I. yılın bahar döneminde, öğrenciler yaptıkları tercihler doğrultusunda eğitimlerinin II. yılından itibaren, mezun olana kadar, toplamda 3 yıl boyunca eğitimini almak üzere Anasanat Atölye derslerini belirlemiş olurlar. Seçmeli Sanat Atölye dersleri içinse, öğrencilerin 1 yıl boyunca güz ve bahar dönemi aynı Seçmeli Sanat Atölye dersine devam etmek ancak; her yıl farklı bir Seçmeli Sanat Atölye dersi seçmek koşuluyla eğitimlerini tamamlamaları öngörülmektedir. Ancak; üniversitelerin Seçmeli Sanat Atölye derslerine yönelik tutumları, yine üniversitelere göre, farklılık gösterebilir. Çeşitli üniversiteler, öğrencilerin Seçmeli Sanat Atölye derslerini yıl içerisinde, sadece bir dönem olmak koşuluyla, seçmelerini sağlayabilirler. Anket uygulamasına katılan 235 kişilik öğrenci grubunda yer alan %87+2'lik (Tablo 2) özgün baskıresim Seçmeli Sanat Atölye öğrencisinin güz ve bahar dönemi olmak üzere toplamda 1 yıl boyunca özgün baskıresim dersi alıyor oldukları bilgisi alınarak anket uygulamasının analizi yapılmıştır.

Bu bilgiler doğrultusunda, Resim-İş Eğitimi öğretmen adaylarının %10'u üniversite eğitimlerinin yalnızca II. yılında, % 3'ü hem II. hem de III. yılında özgün baskıresim dersi almıştır. %45'lik bir diğer grup ise üniversite eğitimlerinin sadece III. yılında özgün baskıresim dersi alırken %3'ü II. III. ve IV. yıllarında özgün baskıresim derslerine devam etmiştir. Öğretmen adaylarının %39'u ise eğitimlerinin son senesi olan IV. sınıfta özgün baskıresim dersini almıştır. Anket uygulamasına katılan öğretmen adaylarının özgün baskıresim dersini ağırlıklı olarak eğitimlerinin III. ve IV. yıllarında aldıkları gözlemlenmektedir.

Anket formunun I. Bölümünde yer alan “Öğretmen Adayının Özgün Baskıresim Dersine İlişkin Deneyimleri” bölümünde öğretmen adaylarına yöneltilen sorulardan elde edilen yüzde ve frekans dağılımları Tablo 3'deki gibidir.

Tablo 3 Öğretmen adaylarının üniversite eğitimleri öncesinde özgün baskiresim dersi alma dönemlerine göre dağılımları

Öğretmen adaylarının üniversite eğitimleri öncesinde özgün baskiresim dersi alma dönemleri (n=131)	f	%
İlköğretim I. Kademe	1	1
İlköğretim II. Kademe	6	5
İlköğretim I. ve II. Kademe	3	2
Ortaöğretim (Lise)	117	88
İlköğretim II. Kademe ve Ortaöğretim (Lise)	2	2
İlköğretim I. Kademe, İlköğretim II. Kademe ve	2	2
Toplam	131	100

Araştırmacı tarafından 235 öğretmen adayına uygulanan anket formunun I. bölümünde yer alan “Üniversite öncesi eğitim sürecinizde Resim/Görsel Sanatlar dersi kapsamında hiç özgün baskiresim çalışması yaptınız mı?” sorusuna öğretmen adaylarının %56’sı (131 kişi) “Evet”, %44’ü de “Hayır” yanıtını vermiştir. Soruya “Evet” yanıtını veren öğretmen adaylarının yüzde ve frekans dağılımları Tablo 3’te gösterilmiştir.

Soruya “Evet” yanıtını veren 131 öğretmen adayından sadece 1’i (%1) üniversite eğitimi öncesinde yalnızca İlköğretim I. kademe Resim/Görsel Sanatlar dersi kapsamında özgün baskiresim yöntem ve tekniklerini uygulamıştır. %5’lik payı oluşturan 6 kişi ise yalnızca ilköğretim II. kademe özgün baskiresim yöntem ve tekniklerini uyguladıklarını belirtmişlerdir. Bu grupta yer alan öğretmen adaylarından hem ilköğretim I. kademe hem de ilköğretim II. kademe Resim/Görsel Sanatlar dersi kapsamında özgün baskiresim yöntem ve tekniklerini uygulayan kişi sayısı ise 3 (%2) tür. Sadece ortaöğretim (Lise) eğitimi süresince Resim/Görsel Sanatlar dersi kapsamında özgün baskiresim yöntem ve tekniklerini uygulayan öğretmen adaylarının oranı %88 dir. Özgün baskiresim yöntem ve tekniklerini hem ilköğretim II. kademe hem de ortaöğretim (Lise) döneminde uygulayan öğretmen adayı sayısı ise 2 (%2) dir. Üniversite eğitimi öncesinde özgün baskiresim yöntem ve tekniklerini uygulayan bir diğer %2’lik grup ise ilköğretim I. kademe, II. kademe ve ortaöğretim (Lise) dönemlerinde Resim/Görsel Sanatlar dersi kapsamında özgün baskiresim yöntem ve tekniklerini uyguladıklarını belirtmişlerdir.

Öğretmen adaylarının özgün baskıresim yöntem ve tekniklerine olan ilgilerinin ölçülmesi amacıyla anket formunun I. bölümünde yöneltilen “Eğitim kurumları dışındaki bir kurumda veya kendi imkânlarınızla Özgün Baskıresim çalışması yaptınız mı?” sorusuna verilen yanıtlarda öğretmen adaylarından %11’inin (27 kişi) eğitim-öğretim yaşantısı dışında da kendi imkanları ile özgün baskıresim çalışması yapma eğilimi içerisinde olduğu anlaşılmaktadır. %89’u (208 kişi) ise öğrenim gördükleri kurumlar dışında, özgün baskıresim yöntem ve tekniklerini kullanarak herhangi bir çalışma yapmadıklarını belirtmişlerdir.

2.3. Veri toplama aracı

Bu araştırmada, Eğitim Fakültesi Güzel Sanatlar Eğitimi Bölümü Resim-İş Eğitimi Anabilim Dalı’nda özgün baskıresim dersini Anasanat Atölye veya Seçmeli Sanat Atölye olarak alan Resim-İş Eğitimi öğretmen adaylarına uygulanmak üzere, araştırmacı tarafından, 37 önermenin ve 1 açık uçlu sorunun bulunduğu anket formu, veri toplama aracı olarak kullanılmıştır. (Bkz. Ek.1.)

Anket formu uzman görüşü ve güzel sanatlar alanında eğitim veren öğretim elemanlarının görüşleri alınarak hazırlanmış; anketin uygulanabilmesi için, araştırmanın yapıldığı yedi üniversitenin ilgili birimlerinden gerekli izinler alınmıştır. (Bkz. Ek.2.)

Hazırlanan anket formu üç bölümden oluşmaktadır. Anketin birinci bölümünde, öğrenci bilgileri ve öğrencinin özgün baskıresim dersi ile ilgili deneyimlerinin tespiti amaçlanmaktadır. İkinci bölümde öğretmen adaylarının özgün baskıresim yöntem ve tekniklerine dair bilgileri değerlendirilirken, anketin son bölümü olan üçüncü bölümde ise öğretmen adaylarının özgün baskıresim dersine yönelik görüş ve önerilerinin alınmasını sağlayacak önermelere ve 1 açık uçlu soruya yer verilmiştir.

2.4. Verilerin toplanması

Resim-İş eğitimi öğretmen adaylarının, Özgün Baskıresim dersinde kullanılan yöntem ve tekniklere dair görüş ve önerilerinin değerlendirilmesini amaçlayan anket formunu uygulamak için araştırmanın evrenini oluşturan yedi farklı üniversitenin ilgili

kurumlarından alınan izinlerle ve dersin işlenişini sağlayan öğretim elemanlarının da yardımı ile toplamda 235 Anasanat Atölye ve Seçmeli Sanat Atölye özgün baskıresim dersi alan öğretmen adayının anket formunu doldurmaları sağlanmıştır.

2.5. Verilerin çözümlenmesi ve yorumlanması

Araştırma kapsamında 235 özgün baskıresim Anasanat Atölye ve Seçmeli Sanat Atölye dersini alan öğretmen adayına uygulanan anket formundan elde edilen veriler toplanıp, frekans ve yüzde kullanılarak analiz edilmiştir. Hazırlanan tablolarda ortaya çıkan veriler belirtilerek, gerekli yorumlarla desteklenmiştir.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

3. Bulgular ve Yorumlar

Eğitim Fakültesi Güzel Sanatlar Eğitimi Bölümü Resim-İş Eğitimi Anabilim Dalı Özgün Baskıresim dersi Anasanat Atölye ve Seçmeli Sanat Atölye öğrencilerinin, özgün baskıresim dersinde kullanmakta oldukları yöntem ve teknikleri, meslek yaşantılarına aktarabilmeleri konusundaki görüş ve önerilerinin değerlendirilmesini amaçlayan anket formu, Türkiye'deki her bölgeden bir, toplamda yedi üniversitede uygulanmak üzere dağıtılmıştır.

Bulgular, üç bölümden oluşan anket formundaki sıralamaya uygun olarak; I. bölüm öğretmen adaylarının eğitim durumlarının yer aldığı öğrenci bilgileri ve özgün baskıresim dersine ilişkin deneyimlerini, II. bölüm özgün baskıresim dersinde kullanmakta oldukları yöntem ve tekniklere yönelik bilgi durumları ve son olarak III. bölüm özgün baskıresim dersine yönelik görüş ve önerilerinin yer aldığı cevapları içermektedir.

3.1. Anket formundan elde edilen bulgular

3.1.1. Özgün baskıresim dersinde kullanılan yöntem ve tekniklere ilişkin bulgular

Anket formunun ikinci bölümünde yer alan Üniversitelerin Özgün Baskıresim Anasanat Atölye ve Seçmeli Sanat Atölye derslerinde kullanılmakta olan yöntem ve tekniklere ilişkin öğretmen adaylarının bilgi durumlarının belirlenmesinin amaçlandığı bölümden elde edilen sonuçlar tablo 4’de belirtilmektedir.

Anket uygulamasının bu bölümünde çalışma grubunu oluşturan 235 öğretmen adayından elde edilen sonuçların değerlendirilmesi sırasında sınıflandırma yapılmaksızın kişilerin mezun oldukları ortaöğretim kurumu, okumakta oldukları Yüksek Öğretim Kurumu, üniversite eğitimleri öncesinde ve üniversite eğitimleri süresince özgün baskıresim dersi almış oldukları dönemler, Resim/Görsel Sanatlar dersi dışında kendi imkanları ile özgün baskıresim çalışması yapma durumları gibi farklılıkları gözetilmeksizin tek bir grup altında toplanmışlardır.

Tablo 4 Öğretmen adaylarının özgün baskiresim yöntem ve tekniklerine ilişkin bilgi dağılımları

Önermeler (n=235)		Biliyorum		Biliyorum		Bilmiyorum	
		f	%	f	%	f	%
Yüksek baskiresim yöntemi	Linol Baskı	213	91	14	6	8	3
	Ağac Baskı	147	63	55	23	33	14
	Ağac Gravür	32	14	64	27	139	59
	Metal Kalıp Üzerine Yüksek	57	24	73	31	105	45
Düz baskiresim yöntemi	Litografi (Tas Baskı)	12	5	57	24	166	71
	Tasbaskı Kalem ile Çalışma	10	4	37	16	188	80
	Celik Ucla (Tarama Ucu)	35	15	27	11	173	74
	Lavi Tekniği	62	26	25	11	148	63
	Püskürtme Tekniği	31	13	23	10	181	77
	Negatif Yöntem (Kazıma)	39	17	31	13	165	70
	Transfer-Aktarma Tekniği	27	11	25	11	183	78
Çukur baskiresim yöntemi	Metal Gravür	75	32	45	19	115	49
	Dry Point (Kuru Kazıma)	60	26	30	12	145	62
	Engraving (Kazıma, Oyma)	49	21	30	13	156	66
	Criblé (Kalburlama Gravür)	13	5	20	9	202	86
	Mezzotinta (Sivah Tarz)	28	12	25	11	182	77
	Etching (Asitle Asındırma)	53	23	29	12	153	65
	Aquatinta (Recine ile Doku)	30	13	35	15	170	72
	Soft Ground (Yumusak)	10	4	29	12	196	84
	Lift Ground (Yüksek)	8	3	29	12	198	85
Rölyef (Derin Oyma)	53	23	36	15	146	62	
Elek baskiresim yöntemi	Seriografi (İnek Baskı)	47	20	45	19	143	61
	Kağıttan Kalıp Alma	42	18	39	16	154	66
	Doğrudan Kalıp Alma	31	13	43	18	161	69
	Doğrudan Ekran Üzerine	22	9	35	15	178	76
	Fotografik Yöntemle Kalıp	21	9	39	17	175	74
Diğer baskiresim	Dijital Baskı	47	20	51	22	137	58
	Kolograf Baskı	24	10	29	12	182	78
	Mono Baskı	124	53	25	10	86	37

Anket formunun ikinci bölümünde, Özgün Baskiresim dersinde kullanılan yöntem ve tekniklere yönelik bilgilerin belirlenmeye çalışıldığı önermelere yer verilmiştir. Elde edilen sonuçlarda 235 öğretmen adayından %91'inin Yüksek Baskiresim yöntemlerinden olan Linol Baskiresim tekniğini "Biliyorum ve Uyguladım" seçeneğini işaretlemiş olması, sanat eğitimcisi yetiştiren yüksek öğretim kurumlarında verilen özgün baskiresim eğitiminde bu tekniğin önemli bir yere sahip olduğunu göstermektedir. Bu önermeye öğretmen adaylarının %6'sı "Biliyorum Ama Uygulamadım" yanıtını verirken %3'ü "Bilmiyorum" yanıtı vermiştir. Elde edilen

oranlar sonucunda Linol Baskıresim tekniğini üniversite eğitimi dahil olmak üzere eğitim süreci boyunca hiç öğrenmemiş öğretmen adayı sayısının oldukça düşük olduğu görülmektedir.

Üniversite eğitimi süresince kullanımı yaygın olan Yüksek Baskıresim yöntemlerinden bir diğeri ise Ağaç Baskıresim tekniğidir. Öğretmen adaylarından %63'ünün Ağaç Baskıresim tekniğini "Biliyorum ve Uyguladım" seçeneğini işaretlemiş olması, bu tekniğin Linol Baskıresim tekniğinden sonra Yüksek Baskıresim yöntemleri arasında en çok öğretilen ve uygulanan teknik olduğunu göstermektedir. Ağaç Baskıresim önermesine verilen diğer yanıtlar ise şu şekildedir: Öğretmen adaylarının %23'ü tekniği "Biliyorum Ama Uygulamadım" yanıtını verirken, %14'lük bir diğer grup ise "Bilmiyorum" yanıtını vererek teknik ile ilgili teoride ve pratikte herhangi bir deneyimlerinin olmadığını belirtmişlerdir.

Uygulama açısından Ağaç Baskıresim tekniğine çok yakın olan Ağaç Gravür tekniğine verilen yanıtlarda ise, 235 öğretmen adayından sadece %14'ünün tekniği "Biliyorum ve Uyguladım" seçeneğini işaretlediği görülmektedir. Öğretmen adaylarının %27'si Ağaç Gravür tekniğini "Biliyorum Ama Uygulamadım", %59'u da "Bilmiyorum" seçeneğini işaretleyerek teknikle ilgili deneyim ve bilgi düzeylerini belirtmişlerdir. Anket formun bu bölümünden elde edilen sonuçlarda Yüksek Baskıresim yöntemleri arasında yer alan Ağaç Gravür tekniğinin, eğitim kurumlarında öğretilmesinin ve uygulatılmasının yaygın olmadığı sonucuna varılmaktadır.

Anket formunun II. bölümünde bulunan Yüksek Baskıresim yöntemlerinin sonucusu, Metal Kalıp Üzerine Yüksek Baskıresim tekniği önermesine verilen yanıtlarda ise, öğretmen adaylarının %24'ü tekniği "Biliyorum ve Uyguladım", %31'i "Biliyorum Ama Uygulamadım", %45'i "Bilmiyorum" yanıtını vermiştir. Önermeye verilen yanıtlardan anlaşıldığı üzere; Metal Kalıp Üzerine Yüksek Baskıresim tekniğinin diğer Yüksek Baskıresim tekniklerinden olan Linol Baskıresim ve Ağaç Baskıresim tekniklerine göre daha az tercih edildiği ancak; Ağaç Gravür tekniğine göre kullanımının daha yaygın olduğu anlaşılmaktadır.

II. Bölümün II. önermesi olarak Düz Baskıresim yöntemi/ Taşbaskı (Litografi) tekniği ile ilgili öğretmen adaylarının bilgi düzeyleri ve teknikle ilgili deneyimleri ölçümlenmektedir. Bu önermede öğretmen adaylarından %5'inin Taşbaskı tekniğini "Biliyorum ve Uyguladım" seçeneğini işaretlemiş olduğu görülmektedir. %24'lük bir diğer grup, "Biliyorum Ama Uygulamadım" seçeneğini işaretleyerek teknikle ilgili sadece teorik bilgilerinin olduğunu ifade etmektedirler. Bu bölümde yer alan önermeye, anket uygulamasına katılan 235 öğretmen adayından %71'inin "Bilmiyorum" yanıtını vermiş olması, üniversite eğitimleri süresince özgün baskıresim dersi almış olmalarına karşın bu teknikle ilgili teoride ve pratikte herhangi bir deneyimlerinin olmadığını göstermektedir. Bu durumun nedeni olarak; Taşbaskı tekniğinin uygulanması sırasında gerekli olan araç-gereç ve atölye ortamının İlköğretim, Ortaöğretim ve hatta Yüksek Öğretim kurumlarında temin edilmesinin kolay olmayışı gösterilebilir.

Taşbaskı tekniğinin uygulanması sırasında birbirini takiben veya birbirinden bağımsız olarak kullanılan çeşitli teknikler ile ilgili anket formunun bu bölümünde, öğrencilere Taşbaskı önermesine ek olarak 6 önerme daha yöneltilmiştir. Bu önermeler; "Taşbaskı kalemi ile çalışma", "Çelik uçla (Tarama ucu) çalışma", "Lavi tekniği", "Püskürtme tekniği", "Negatif yöntem (Kazıma tekniği)", Transfer –Aktarma (Report) tekniğidir.

Bu bilgilere ek olarak, öğretmen adaylarının Taşbaskı tekniğinin uygulanması sırasında kullanılan diğer tekniklere vermiş oldukları yanıtlar şu şekildedir: Çalışma grubunun % 4'ü Taşbaskı tekniğinin uygulanması sırasında kullanılan "Taşbaskı kalemi ile çalışma" tekniği ile ilgili önermeye "Biliyorum ve Uyguladım" cevabını verirken, % 16'sı "Biliyorum Ama Uygulamadım" yanıtını vermiştir. Çalışma grubunun büyük bir çoğunluğunu oluşturan %80'lik bir diğer grup "Bilmiyorum" seçeneğini işaretleyerek, bu tekniğin üniversite öncesi ve özellikle üniversite düzeyinde verilen özgün baskıresim eğitiminde kullanılan tekniklerin öğretilmesi ve uygulatılması sırasında çok fazla yaygın olmadığı sonucuna varmamızı sağlamıştır.

Taşbaskı çalışma tekniklerinden bir diğeri olan Çelik uçla (Tarama ucu) çalışma önermesine, öğretmen adaylarının % 15'i tekniği "Biliyorum ve Uyguladım", %11'i

“Biliyorum ama Uygulamadım” yanıtını vermektedir. %74'lük bir diğer grubun önermeye “Bilmiyorum” yanıtını vermiş olması, öğretmen adaylarının özgün baskiresim dersi kapsamında bu teknik ile ilgili bilgilendirilmedikleri sonucuna varmamızı sağlamıştır.

Lavi tekniği önermesinde ise öğretmen adaylarının % 26'sı “Biliyorum ve Uyguladım”, %11'i “Biliyorum ama Uygulamadım”, %63'ü “Bilmiyorum” seçeneğini işaretlemiştir. Öğretmen adaylarının %13'ü “Püskürtme tekniği” önermesine “Biliyorum ve Uyguladım” yanıtını verirken % 10'u “Biliyorum ama Uygulamadım”, %77'si “Bilmiyorum” yanıtını vermektedir. Negatif yöntem (Kazıma tekniği) önermesine öğretmen adaylarının %17'si “Biliyorum ve Uyguladım”, %13'ü “Biliyorum ama Uygulamadım”, % 70'i “Bilmiyorum” yanıtını vermektedir. Litografi (Taşbaskı) tekniğinin son önermesi olan Transfer–Aktarma (Report) tekniğine öğretmen adaylarının %11'i “Biliyorum ve Uyguladım”, %11'i “Biliyorum ama Uygulamadım”, %78'i “Bilmiyorum” yanıtını vermiştir.

Anket formunun II. bölümünü oluşturan özgün baskiresim dersinde kullanılan yöntem ve tekniklere ilişkin bilgilerin ölçümlendiği bölümde “Düz Baskiresim yöntemi olan Taşbaskı önermelerine 235 öğretmen adayının verdiği yanıtlar incelendiğinde, çalışma grubunun teknik ile ilgili teoride ve pratikte yeterli bilgiye sahip olmadıkları anlaşılmaktadır. Öğretmen adaylarının önermelere vermiş oldukları yanıtların dağılımındaki yüzde frekans oranları, Taşbaskı tekniğinin alt tekniklerinde verilen yanıtlarda tutarsızlık göstermektedir.

235 öğretmen adayından sadece %5'inin Litografi (Taşbaskı) tekniği önermesine “Biliyorum ve Uyguladım” yanıtını vermiş olduğu bilinmektedir. Ancak öğretmen adaylarından Litografi (Taşbaskı) tekniğinin uygulanması sırasında kullanılan toplamda 6 tekniğin bulunduğu ek önermelere yanıt verirken, Taş Baskı Kalem ile Çalışma tekniği önermesi dışındaki 5 önermeye, Litografi (Taşbaskı) tekniğini “Biliyorum ve Uyguladım” yanıtını veren %5'lik öğrenci grubundan daha fazlasının “Biliyorum ve Uyguladım” cevabını vermiş olduğu görülmektedir. Özellikle %26'luk oranla büyük bir öğrenci grubunun “Lavi tekniğini” “Biliyorum ve Uyguladım” seçeneğini işaretlemiş

olması dikkat çekmektedir. Öğretmen adaylarının bu bölüme vermiş oldukları yanıtlardan, diğer Anasanat Atölye veya Seçmeli Sanat Atölye derslerinde edindikleri teknik deneyimleri özgün baskıresim dersinde kullanılan yöntem ve tekniklerle karıştırıyor oldukları anlaşılmaktadır. Öğretmen adaylarının bu bölümde kendilerine yöneltilen önermelerle ilgili yaptıkları sınıflandırmaların çelişkili olduğu sonucuna varılmaktadır.

Anket formunun II. bölümünde yer alan önermelerin bir diğeri olan Çukur Baskıresim yöntemleri/ Metal Gravür tekniği önermesinden elde edilen sonuçlarda, 235 öğretmen adayından %32'sinin Metal Gravür tekniğini "Biliyorum ve Uyguladım" seçeneğini işaretlediği görülmektedir. Bu bilgi doğrultusunda, özgün baskıresim yöntem ve tekniklerinin öğretilmesi ve uygulatılması sırasında Linol Baskıresim ve Ağaç Baskıresim tekniklerinden sonra Metal Gravür tekniğinin en çok tercih edilen tekniklerden birisi olduğu görülmektedir. Öğretmen adaylarının %19'u Metal gravür tekniğini "Biliyorum ama Uygulamadım", seçeneğini işaretlerken % 49'u "Bilmiyorum" seçeneğini işaretlemiştir.

Metal Gravür tekniğinin uygulanması sırasında birbirini takiben veya birbirinden bağımsız olarak kullanılan alt teknikler ise şu şekildedir: "Kuru kazıma (Dry Point)", "Kazıma, Oyma Gravür (Engraving)", "Kalburlama gravür (Criblé)", Siyah tarz gravür (Mezzotinta)", Asitle aşındırma (Etching)", Reçime ile doku verme (Aquatinta), Yumuşak Yedirme (Soft Graund), Yüksek yedirme (Lift Graund) ve Derin oyma, Kabartma (Rölyef) tekniği.

Metal Gravür tekniğini "Biliyorum ve Uyguladım" yanıtını veren %32'lik öğretmen adayının büyük bir bölümü, Metal gravür tekniğinin uygulanması aşamasında kullanılan tekniklerden olan Kuru Kazıma (Dry Point) tekniğini "Biliyorum ve Uyguladım" demiştir. Bu öğretmen adayları çalışma grubunun % 26'lık payını oluşturmaktadır. %12'lik bir grup Dry Point (Kuru Kazıma) tekniğini "Biliyorum ama Uygulamadım", yanıtını verirken, %62'lik bir diğeri grup ise tekniği "Bilmiyorum" demiştir. Metal Gravür tekniğinin uygulanması sırasında en çok tercih edilen alt tekniklerden olan Kazıma, Oyma Gravür (Engraving) önermesine çalışma grubunun

%21'i "Biliyorum ve Uyguladım" yanıtını verirken, %13'ü "Biliyorum ama Uygulamadım", %66'sı "Bilmiyorum" yanıtını vermiştir.

Metal Gravür tekniğinin alt tekniklerinden olan Kalburlama Gravür (Criblé) tekniğine öğretmen adaylarından %5'inin "Biliyorum ve Uyguladım" yanıtını vermiş olması, özgün baskıresim tekniklerinin öğretilmesi sırasında bu tekniğin oldukça az tercih ediliyor olduğunu göstermektedir. Öğretmen adaylarından %9'unun önermeye "Biliyorum ama Uygulamadım", yanıtını vermiş olmaları teknikle ilgili sadece teorik bilgilerinin olduğunu göstermektedir. Çalışma grubunun büyük bir çoğunluğunu temsil eden % 86'lık bir diğer grup, Kalburlama Gravür tekniği önermesine "Bilmiyorum" cevabını vermiş olması ise anket formunun II. bölümünde yer alan önermeler arasında öğretmen adayı bilgi ve deneyiminin en az bu teknik ile ilgili olduğu sonucunun elde edilmesini sağlamıştır. Siyah tarz gravür (Mezzotinta) tekniği önermesinde çalışma grubunun %12'si "Biliyorum ve Uyguladım", %11'i "Biliyorum ama Uygulamadım", % 77'si "Bilmiyorum" seçeneğini işaretlemiştir.

Öğretmen adaylarından %23'ünün, "Asitle aşındırma (Etching)" tekniği önermesine "Biliyorum ve Uyguladım" demiş olması Metal Gravür tekniğinin alt tekniklerinden olan "Kuru Kazıma (Dry Point)" tekniğinden sonra en çok kullanılan Metal Gravür tekniklerinden birisi olduğunu göstermektedir. %12'lik bir grup öğretmen adayı önermeye "Biliyorum ama Uygulamadım" yanıtını verirken %65'lik bir diğer grubun "Bilmiyorum" seçeneğini işaretlemiş olması bu tekniğin diğer özgün baskıresim tekniklerine kıyasla öğretilme ve uygulanma oranının düşük olduğu sonucunu vermektedir. Reçine ile doku verme (Aquatinta) tekniğine öğretmen adaylarının %13'ü "Biliyorum ve Uyguladım", %15'i "Biliyorum ama Uygulamadım", %72'si "Bilmiyorum" cevabını vermektedir.

Metal Gravür tekniğinin alt tekniklerinden olan Yüksek Yedirme (Soft Ground) tekniğine çalışma grubunun % 4'ü "Biliyorum ve Uyguladım", % 12'si "Biliyorum ama Uygulamadım", %84'ü "Bilmiyorum" yanıtını vermiştir. Çalışma grubunu oluşturan 235 öğretmen adayının bu bölümdeki önermeye vermiş olduğu yanıtlar incelendiğinde; öğretmen adaylarının Soft Ground (Yüksek Yedirme) tekniği ile diğer Metal Gravür

tekniklerine kıyasla teoride ve pratikte oldukça az deneyimlerinin olduğu sonucu elde edilmektedir.

Yüksek yedirme (Lift Graund) tekniği önermesine verilen yanıtlardan elde edilen sonuçlarda ise anket uygulamasına katılan 235 öğretmen adayından sadece %3'lük payı oluşturan 8 (%3) kişinin önermeye "Biliyorum ve Uyguladım" cevabını verdiği görülmektedir. %12'si "Biliyorum ama Uygulamadım", %85'i ise "Bilmiyorum" cevabını vermiştir. Sonuç olarak; Yüksek yedirme tekniğinin Metal Gravür teknikleri arasında en az öğretilen ve uygulanan teknik olduğu anlaşılmaktadır. Metal Gravür tekniğinin son önermesi olan "Derin Oyma, Kabartma (Rölyef)" tekniği önermesinde çalışma grubunun %23'ü "Biliyorum ve Uyguladım", %15'i "Biliyorum ama Uygulamadım", %62'si "Bilmiyorum" seçeneğini işaretlemiştir.

Ancak; araştırmacı tarafından 235 öğretmen adayına uygulanan anketin II. bölümünde yer alan önermelere verilen yanıtların incelenmesi sırasında Metal gravür tekniğinin alt tekniklerinden olan "Derin Oyma, Kabartma (Rölyef)" tekniğine öğretmen adaylarının verdiği yanıtların güvenilirliği konusunda sorunlar olduğu anlaşılmıştır. Bazı öğretmen adaylarının "Metal Gravür tekniği" önermesine "Bilmiyorum" cevabını vermiş olmasına rağmen Metal Gravür tekniğinin uygulanması sırasında kullanılan alt tekniklerden olan "Derin Oyma, Kabartma (Rölyef)" tekniğine "Biliyorum ve Uyguladım" cevabını vermiş olması öğrencilerin Metal gravür tekniği ile ilgili yeterli bilgi ve deneyime sahip olmadığını göstermektedir. Öğretmen adaylarının bu önermeyi yanıtlarken, diğer Anasanat Atölye ve Seçmeli Sanat Atölye derslerinde öğrenmiş oldukları yöntem ve tekniklerden etkilendikleri düşünülmektedir.

Anket formunun II. Bölümünde yer alan önermelerden olan Elek Baskiresim/ İpek Baskı (Serigrafi) tekniği önermesinden elde edilen sonuçlarda 235 öğretmen adayının %20'si tekniği "Biliyorum ve Uyguladım", %19'u "Biliyorum ama Uygulamadım", %61'de "Bilmiyorum" yanıtını vermiştir. İpek Baskı tekniğinin Yüksek Baskiresim yöntemlerinden olan Metal Kalıp Üzerine Yüksek Baskiresim tekniğinden sonra en çok tercih edilen teknik olduğu gözlemlenmektedir.

Baskiresim tekniğinin uygulanması sırasında kullanılan alt teknikler; “Kağıttan Kalıp Alma”, “Doğrudan Kalıp Alma”, Doğrudan Ekran Üzerine Çalışma”, “Fotografik yöntemle Kalıp Alma” teknikleri olarak sıralanmıştır. Anket formunun II. bölümünde yer alan Serigrafi İpek Baskı tekniği önermesinin devamında yer alan bu 4 önermeye öğretmen adaylarının verdiği yanıtlar ise şu şekildedir: “Kağıttan Kalıp Alma” tekniğine çalışma grubunun %18’i “Biliyorum ve Uyguladım”, %16’sı “Biliyorum ama Uygulamadım”, %66’sı “Bilmiyorum” yanıtını vermektedir. “Doğrudan Kalıp Alma” tekniğinde ise öğretmen adaylarının %13’ü tekniği “Biliyorum ve Uyguladım”, %18’i “Biliyorum ama Uygulamadım”, % 69’u da tekniği “Bilmiyorum” demiştir.

“Doğrudan Ekran Üzerine Çalışma” tekniğinde çalışma grubunun % 9’unun tekniği “Biliyorum ve Uyguladım” demiş olması, bu tekniği bilen öğretmen adayı sayısının İpek Baskı tekniğinin uygulanması sırasında kullanılan diğer tekniklere göre daha düşük olduğunu göstermektedir. Öğretmen adaylarının %15’i aynı teknik için “Biliyorum ama Uygulamadım” diyerek yine düşük bir oranla, teknikle ilgili teoride bilgilerinin olduğunu ancak uygulamalı olarak çalışma yapmadıklarını belirtmektedirler. Çalışma grubunun %76 gibi büyük bir oranla tekniği “Bilmiyorum” seçeneğini işaretlemiş olması, özgün baskiresim tekniklerinin öğretilmesi ve uygulanması sırasında bu teknikten oldukça az faydalanıldığını göstermektedir. “Fotografik Yöntemle Kalıp Alma” tekniği önermesinde ise, öğretmen adaylarının % 9’u tekniği “Biliyorum ve Uyguladım” demiştir. % 17’si “Biliyorum ama Uygulamadım”, % 74’ü de “Bilmiyorum” yanıtını vererek bu tekniğin İpek Baskı tekniğinin uygulanması sırasında oldukça az tercih edildiğinin göstermektedir.

Anket formunun II. bölümü oluşturan öğretmen adaylarının özgün baskiresim dersinde kullanılan yöntem ve tekniklere ilişkin bilgi durumları bölümünün son önermelerinin bulunduğu Diğer Baskiresim yöntemleri kısmında, “Dijital Baskiresim”, Kolograf Baskiresim” ve “Mono Baskiresim” önermelerine yer verilmiştir. Bu teknikler geleneksel özgün baskiresim teknikleri arasında değil de çağdaş özgün baskiresim teknikleri arasında yer aldıkları için “Diğer Baskiresim” teknikleri başlığı altında toplanmışlardır.

Öğretmen adaylarının %20'si bilgisayar tabanlı olan Dijital Baskıresim tekniğine “Biliyorum ve Uyguladım” yanıtını vermektedir. Bu tekniğin İpek Baskı tekniği ile aynı orana sahip olduğu görülmektedir. Öğretmen adaylarının %22'si tekniği “Biliyorum ama Uygulamadım” yanıtını verirken %58'i tekniği “Bilmiyorum” yanıtını vermektedir. Bu tekniğin geleneksel özgün baskıresim tekniklerinde kullanılan malzemeler, kimyasallar veya basım aşamasında gerekli olan araç- gereçlere duyulan gereksinime kıyasla daha zahmetsiz ve sağlık açısından daha az zarar oluşturduğu düşünülürse, üniversite eğitimi ve üniversite eğitimi öncesindeki özgün baskıresim yöntem ve tekniklerinin öğretilmesinde yeteri kadar kullanılmadığı sonucuna varmamızı sağlamaktadır. Bu durumun gerekçesi olarak, eğitim-öğretimin gerçekleştirildiği kurumlarda gerekli bilgisayar donanımının bulunmaması veya Dijital Baskıresim tekniğinin geleneksel özgün baskıresim teknikleri içerisinde yer alamamasından dolayı, özellikle sanat eğitimcisi yetiştiren yüksek öğretim kurumlarında öğretilmesinin ve uygulatılmasının tercih edilmediği düşüncesi gösterilebilir.

“Diğer Baskıresim teknikleri” önermesinin içeririnde yer alan “Kolograf Baskı” tekniğine ise öğretmen adaylarının %10 gibi düşük bir oranı “Biliyorum ve Uyguladım” yanıtını vermiştir. %12'si tekniği “Biliyorum ama Uygulamadım” % 78'i de tekniği “Bilmiyorum” demiştir. Öğretmen adaylarından büyük bir çoğunluğunun (%78), tekniği “Bilmiyorum” seçeneğini işaretlemiş olması bu tekniğinin özgün baskıresim tekniklerinin öğretilmesinde ve uygulatılmasında yeteri kadar kullanılmadığının bir göstergesidir. Bu durumun sebebi; kolograf baskıresim tekniğinin, sanat eğitimcisi yetiştiren kurumlarda öğretilmemesidir.

Sanat eğitimcisi yetiştiren yüksek öğretim kurumlarında eğitim gören 235 öğretmen adayına uygulanan anket formunun II. Bölümünde yer alan önermelerin sonuncusu olan “Mono Baskı” tekniği önermesinden elde edilen sonuçlar incelendiğinde, öğretmen adaylarının %53'ünün Mono Baskı tekniğini “Biliyorum ve Uyguladım” yanıtını vermiş olduğu görülmektedir. Anket uygulamasına katılan öğrencilerin %53'ünün Mono Baskı tekniğini eğitimlerinin herhangi bir döneminde öğrenmiş ve uygulamış olması bu tekniğin Ağaç Baskı tekniğinden sonra özgün baskıresim yöntem ve tekniklerinin öğretilmesinde ve uygulatılmasında en çok tercih

edilen teknik olduğunu göstermektedir. Öğretmen adaylarının sadece %10'u tekniği “Biliyorum ama Uygulamadım” yanıtını verirken % 37 gibi düşük bir oranda “Bilmiyorum” yanıtını vermektedir. Mono Baskı tekniğinin öğrencilere uygulanması sırasında her zaman tiner, gaz vb. uçucu madde kullanımının şart olmaması, tekniğin uygulanabilirliğinin kolay olması dolayısıyla her kademedeki uygulanabilir olması, Mono Baskı tekniğinin kullanım alanlarının oldukça geniş tutulduğunu göstermektedir.

3.1.2. Özgün baskıresim dersine yönelik görüş ve önerilere ilişkin bulgular

Anket formunun üçüncü bölümünde görsel sanatlar dersi öğretmen adaylarının özgün baskıresim dersine yönelik görüş ve önerilerinin alınarak değerlendirilmesinin amaçlandığı 8 önerme ve 1 açık uçlu soruya yer verilmektedir. Öğretmen adaylarının “Özgün Baskıresim Dersine İlişkin Görüş ve Öneriler” bölümünde yer alan ilk dört önermeye verdikleri yanıtlar Tablo 5’deki gibidir.

Tablo 5 Öğretmen adaylarının özgün baskıresim dersine ilişkin görüş ve önerilerinin dağılımı

Önermeler (n=235)		EVET		HAYIR		KISMEN		FİKRİM YOK	
		f	%	f	%	f	%	f	%
1)	Özgün Baskıresim dersinde uygulanan yöntem ve teknikler ile ilgili yeterli bilgi birikimine sahibim.	56	24	27	11	145	62	7	3
2)	Özgün Baskıresim dersinde uyguladığım yöntem ve tekniklerin yanı sıra kendi yöntem ve tekniklerimi oluşturabiliyorum.	44	19	72	31	101	43	18	7
3)	Öğretmenlik mesleğim süresince öğrencilerime Özgün Baskıresim alanında yeterli teknik bilgiyi verebileceğimi düşünüyorum.	94	40	27	11	99	43	15	6
4)	Özgün Baskıresim dersinin öğretmenlik mesleğime katkısı olacağını düşünüyorum.	167	72	8	3	45	19	15	6

Anket uygulamasına katılan 235 öğretmen adayının %24’ü, anket formunun üçüncü bölümünün ilk önermesi olan “Özgün Baskıresim dersinde uygulanan yöntem

ve teknikler ile ilgili yeterli bilgi birikimine sahibim.” önermesine “Evet” yanıtını vermiştir. Öğretmen adaylarının %11’i “Hayır” seçeneğini işaretleyerek yeterli bilgi birikimine sahip olmadıklarını belirtirken, %62 gibi büyük bir çoğunluğunun “Kısmen” seçeneğini işaretlemiş olması, özgün baskiresim dersinde yapmakta oldukları uygulamaları yeterli bulmadıklarını göstermektedir. Çalışma grubunun % 3’ü ise “Fikrim Yok” seçeneğini işaretlemiş bulunmaktadır.

Öğretmen adaylarının 2 numaralı önermeye verdikleri yanıtlardan % 19’unun “Evet” seçeneğini işaretleyerek özgün baskiresim dersinde uygulamakta oldukları tekniklerin yanı sıra kendi tekniklerini oluşturabildikleri anlaşılmaktadır. Çalışma grubunun %31’i “Hayır” seçeneğini işaretleyerek kendi tekniklerini oluşturmadıklarını belirtirken, %43’ü ise “Kısmen” oluşturabildiklerini belirtmişlerdir. %7’si ise bu konuyla ilgili fikrim yok demiştir.

Üçüncü sırada yer alan “Öğretmenlik mesleğim süresince öğrencilerime Özgün Baskiresim alanında yeterli teknik bilgiyi verebileceğimi düşünüyorum.” önermesinde öğretmen adaylarından %40’nın “Evet” seçeneğini işaretlemiş olması, kullanmakta oldukları özgün baskiresim yöntem ve tekniklerini öğretmenlik meslekleri süresince öğrencilerine aktarabilecekleri düşüncesinde olduklarını göstermektedir. %11 gibi düşük bir orana sahip bir diğer öğretmen adayı grubu ise “Hayır” seçeneğini işaretleyerek öğretmenlik meslekleri süresince öğrencilere özgün baskiresim teknikleri ile ilgili yeterli bilgiyi aktaramayacakları düşüncesinde olduklarını belirtmişlerdir. %43’lük bir diğer grup, önermeye “Kısmen” yanıtını verirken %6’sı önermeyle ilgili fikri olmadığını belirtmektedir.

1.2. 3.1.3 Özgün Baskiresim dersinin öğretmen adaylarına sağlayacağı mesleki katkılara ilişkin bulgular

Öğretmen adaylarının özgün baskiresim dersinin öğretmen meslekleri sağlayabileceği katkıların ölçümlenmesine ilişkin 4 numaralı “Özgün Baskiresim dersinin öğretmenlik mesleğime katkısı olacağını düşünüyorum.” önermesine verilen yanıtlar incelendiğinde; öğretmen adaylarının %72’sinin eğitimleri boyunca öğrendikleri özgün baskiresim yöntem ve tekniklerinin öğretmenlik mesleklerine katkı

sağlayacağı düşüncesinde oldukları görülmektedir. Öğretmen adaylarının sadece %3'ünün önermeye “ Hayır” yanıtını vermesi, önerme ile ilgili olumsuz düşünceye sahip olan az sayıda kişinin bulunduğunu göstermektedir. %19'u özgün baskiresim dersinin öğretmenlik mesleklerine kısmen katkısı olacağını belirtirken, %6'sı önermeyle ilgili fikrim yok demiştir.

4 numaralı önermede “Evet” seçeneğini işaretleyen 167 (%72) ve “Hayır” seçeneğini işaretleyen 8 (%3) öğretmen adayından, soruların altında bulunan çoktan seçmeli alanları birden başlayarak önem sırasına göre sıralandırmaları istenilmiştir. Önermeye “Evet” yanıtını veren öğretmen adaylarının yaptıkları önem sıralaması Tablo 6'daki gibidir. Yapılan önem sıralandırmasında “Diğer” seçeneğini işaretleyen öğretmen adayı bulunmadığı için ilk beş sıra değerlendirmeye alınmıştır.

Tablo 6 Özgün Baskiresim dersinin öğretmen adaylarına sağlayacağı mesleki katkıların dağılımı

Seçenekler (n=167)	Birinci		İkinci		Üçüncü		Dördü		Besinci	
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%
Özgün Baskiresim yöntem ve tekniklerinin Görsel Sanatlar / Resim dersinin işlenişinde bana kolaylık sağlayacağını düşünüyorum	72	43	12	7	31	19	16	10	36	22
Özgün Baskiresim yöntem ve tekniklerinin öğrencilere öğretilmesinin kolay olduğunu düşünüyorum	6	4	42	25	40	24	65	39	14	8
Özgün Baskiresim yöntem ve tekniklerinin öğrencilere uygulanmasının kolay olduğunu düşünüyorum	6	4	6	4	36	22	50	30	69	41
Özgün Baskiresim yöntem ve tekniklerinin öğrencilerin ilgisini çekeceğini düşünüyorum	41	24	38	23	50	30	29	17	9	5
Özgün Baskiresim yöntem ve tekniklerinin öğrencilerin yaratıcılıklarını geliştireceğini düşünüyorum	42	25	69	41	10	5	7	4	39	24

Tablo 6'da yapılan önem sıralaması Şekil 1'deki gibidir.

- 1 —————> Özgün Baskiresim yöntem ve tekniklerinin Görsel Sanatlar / Resim dersinin işlenişinde bana kolaylık sağlayacağını düşünüyorum.
- 2 —————> Özgün Baskiresim yöntem ve tekniklerinin öğrencilerin yaratıcılıklarını geliştireceğini düşünüyorum.

- 3 —————> Özgün Baskiresim yöntem ve tekniklerinin öğrencilerin ilgisini çekeceğini düşünüyorum.
- 4 —————> Özgün Baskiresim yöntem ve tekniklerinin öğrencilere öğretilmesinin kolay olduğunu düşünüyorum.
- 5 —————> Özgün Baskiresim yöntem ve tekniklerinin öğrencilere uygulatılmasının kolay olduğunu düşünüyorum.

Şekil 1

Şekil 1’de görüldüğü gibi 4 numaralı önermeye “Evet” yanıtını veren 167 öğretmen adayından % 43’ü özgün baskiresim dersinin öğretmenlik mesleklerine sağlayacağı katkıların birinci sırasına “Özgün Baskiresim yöntem ve tekniklerinin Görsel Sanatlar / Resim dersinin işlenişinde bana kolaylık sağlayacağını düşünüyorum.” seçeneğini yerleştirmişlerdir.

Öğretmen adaylarının %41’i “Özgün Baskiresim yöntem ve tekniklerinin öğrencilerin yaratıcılıklarını geliştireceğini düşünüyorum.” seçeneğini ikinci sıraya yerleştirmişlerdir. Önem sıralamasında üçüncü sırada yer alan seçenek ise “Özgün Baskiresim yöntem ve tekniklerinin öğrencilerin ilgisini çekeceğini düşünüyorum.” seçeneğidir. Öğretmen adaylarının %30’u Resim/Görsel Sanatlar dersi kapsamında uygulatacakları özgün baskiresim yöntem ve tekniklerinin öğrencilerin yaratıcılık düzeylerini geliştirilmesinde yarar sağlayacağını vurgulamaktadırlar

Öğretmen adaylarından %39’u yaptıkları önem sıralamasında “Özgün Baskiresim yöntem ve tekniklerinin öğrencilere öğretilmesinin kolay olduğunu düşünüyorum.” seçeneğini dördüncü sıraya yerleştirmişlerdir. Beşinci ve son sırada yer alan seçenek ise %41’lik öğrenci oranıyla “Özgün Baskiresim yöntem ve tekniklerinin öğrencilere uygulatılmasının kolay olduğunu düşünüyorum.” seçeneğidir.

Yapılan önem sıralamasında, özgün baskiresim yöntem ve tekniklerinin öğrencilere öğretilmesinin ve uygulatılmasının kolay olduğunu düşünüyorum seçenekleri öğretmen adayları tarafından son sıralara yerleştirdikleri halde bu tekniklerin öğrencilerin ilgisini çekebileceği, dolayısıyla yaratıcılıklarının gelişmesi bakımından onlara fayda sağlayacağı düşünülerek bu iki olasılığın bulunduğu önermeleri ikinci ve üçüncü sıralara yerleştirmişlerdir.

Öğretmen adayları, özgün baskiresim yöntem ve tekniklerinin okul ortamında öğrencilere öğretilmesinin ve uygulatılmasının zor olabileceğini düşünüyor olmalarına rağmen öğrencilerin yaratıcılıklarını geliştirebileceği düşüncesiyle meslek yaşantılarında bu tekniklerden faydalanabileceklerini belirtmişlerdir.

Anket formunun III. bölümünde yer 4 numaralı önermede “Hayır” seçeneğini işaretleyen öğretmen adaylarının yaptıkları önem sıralaması Şekil 2’deki gibidir.

- 1 —————> Özgün Baskiresim yöntem ve tekniklerinin öğrencilere uygulatılmasının zor olduğunu düşünüyorum.
- 2 —————> Özgün Baskiresim yöntem ve tekniklerinin öğrencilere öğretilmesinin zor olduğunu düşünüyorum.
- 3 —————> Özgün Baskiresim yöntem ve tekniklerinin Görsel Sanatlar/Resim dersinin işlenişinde bana kolaylık sağlayacağını düşünmüyorum.
- 4 —————> Özgün Baskiresim yöntem ve tekniklerinin öğrencilerin ilgisini çekmeyeceğini düşünüyorum.
- 5 —————> Özgün Baskiresim yöntem ve tekniklerinin öğrencilerin yaratıcılıklarına herhangi bir etkisi olmayacağını düşünmüyorum.

Şekil 2

Şekil 2’de de görüldüğü gibi 4 numaralı önermeye “Hayır” yanıtını veren 8 (%3) öğretmen adayının yaptığı önem sıralaması incelendiğinde; “Özgün Baskiresim yöntem ve tekniklerinin öğrencilere uygulatılmasının zor olduğunu düşünüyorum.” seçeneği % 62’lik oranla birinci sırada yer almaktadır. Öğretmen adaylarından %63’ünün “Özgün Baskiresim yöntem ve tekniklerinin öğrencilere öğretilmesinin zor olduğunu düşünüyorum.” seçeneğini ikinci sıraya yerleştirmiş olmaları özgün baskiresim tekniklerinin öğrencilere öğretilmesini ve uygulatılmasını zor bulduklarını göstermektedir.

Öğretmen adaylarının yapmış oldukları sıralamalarda “Özgün Baskiresim yöntem ve tekniklerinin Görsel Sanatlar / Resim dersinin işlenişinde bana kolaylık sağlayacağını düşünmüyorum.” seçeneğinin %38’lik oranla üçüncü sırada yer alması ilk iki sıradaki seçeneği destekler niteliktedir. “Özgün Baskiresim yöntem ve tekniklerinin öğrencilerin ilgisini çekmeyeceğini düşünüyorum.” seçeneği %62’lik bir öğretmen

adayı grubu tarafından dördüncü sıraya yerleştirilirken, son seçenek olan “Özgün Baskiresim yöntem ve tekniklerinin öğrencilerin yaratıcılıklarına herhangi bir etkisi olmayacağını düşünmüyorum.” seçeneği %63'lük oranla beşinci sırada yer almaktadır.

Anket formunun III. Bölümünde yer alan 4 numaralı önermeye “Evet” yanıtı veren öğretmen adaylarının (%72) “Hayır” yanıtı veren öğretmen adaylarına (%3) oranla oldukça fazla olması, Görsel sanatlar dersi öğretmen adaylarının meslek yaşantılarında Resim/Görsel Sanatlar dersi kapsamında özgün baskiresim yöntem ve tekniklerinin öğrencilerine öğretilmesi ve uygulanması konusunda olumlu düşüncelere sahip olduklarını göstermektedir.

3.1.4. Özgün baskiresim yöntem ve tekniklerinin öğretim kademelerinde uygulanabilirliğine ilişkin bulgular

Anket formunun bu bölümü, öğretmen adaylarının özgün baskiresim dersinde kullandıkları yöntem ve tekniklerin, ilköğretim ve ortaöğretim öğrencileri ile uygulanabilirliğine ilişkin görüşlerinin alınmasını amaçlayan önermeleri içermektedir.

Tablo 7 Özgün baskiresim yöntem ve tekniklerinin öğretim kademelerinde uygulanabilirliğine ilişkin görüşlerin dağılımı

Önermeler (n=235)									
5)	Özgün Baskiresim dersinde kullanmakta olduğunuz yöntem ve tekniklerin aşağıdaki öğretim kademelerinden hangisinde veya hangilerinde öğrencilerle birlikte uygulamak için uygun olduğunu düşünüyorsunuz?	EVET		HAYIR		KISMEN		FİKRİ M YOK	
		f	%	f	%	f	%	f	%
5.1	İlköğretim I. kademe için uygun olduğunu düşünüyorum.	21	9	99	42	51	22	64	27
5.2	İlköğretim II. kademe için uygun olduğunu düşünüyorum.	51	22	44	19	103	44	37	15
5.3	Ortaöğretim (Lise) için uygun olduğunu düşünüyorum.	196	84	0	0	24	10	15	6

Anket uygulamasına katılan 235 öğretmen adayının, anket formunun III. bölümünde beşinci sırada yer alan “Özgün Baskıresim dersinde kullanmakta olduğunuz **yöntem ve tekniklerin** aşağıdaki öğretim kademelerinden hangisinde veya hangilerinde öğrencilerle birlikte uygulamak için uygun olduğunu düşünüyorsunuz?” önermesine vermiş oldukları yanıtlardan elde edilen sonuçlar şu şekildedir; öğretmen adaylarının %9’u kullanmakta oldukları özgün baskıresim yöntem ve tekniklerini ilköğretim I. kademe öğrencileri için uygun bulduğunu belirtmektedir. Önermeye yanıt veren çalışma grubunun %42 gibi büyük bir çoğunluğu ise “Hayır” seçeneğini işaretleyerek, özgün baskıresim yöntemlerinin ilköğretim I. kademe öğrencileri ile birlikte uygulanabilir olduğunu düşünmediklerini ifade etmişlerdir. %22’lik bir diğer grup tekniklerin kısmen uygulanabilir olduğunu belirterek, özgün baskıresim yöntemlerinden bir bölümünü öğrencilerin yaş düzeylerine uygun buldukları kanısına varmamızı sağlamıştır. %27’sinin ise “Fikrim Yok” seçeneğini işaretlemiş olması özgün baskıresim tekniklerinin ilköğretim I. kademe öğrencilerine uygulatılabilirliği ile ilgili henüz kesin bir kanıya varmamış olduklarını göstermektedir.

%22 lik bir grup öğretmen adayı özgün baskıresim dersinde kullanmakta oldukları teknikleri ilköğretim II. kademe öğrencileri için uygun bulduğunu belirtirken, %19’unun “Hayır” seçeneğini işaretlemiş olması, birbirine yakın oranlara sahip bu iki grubun karşıt görüşlere sahip olduklarını göstermektedir. Öğretmen adaylarının %44’ü ise özgün baskıresim dersinde kullanmakta oldukları teknikleri ilköğretim II. kademe öğrencileri için “Kısmen” uygun bulduğunu belirtmektedir. %15’lik bir grup öğretmen adayı ise önerme ile ilgili fikrinin olmadığını belirtmiştir.

Anket uygulamasına katılan 235 öğretmen adayının %84’ünün 5 numaralı önermenin üçüncü seçeneğine vermiş oldukları yanıtlardan, öğrencilerin büyük bir çoğunluğunun özgün baskıresim dersinde kullanmakta oldukları yöntem ve teknikleri öğretim kademeleri arasında en çok ortaöğretim öğrencileri için uygun bulduklarını göstermektedir. Ayrıca önermeye “Hayır” yanıtını veren öğretmen adayının bulunmaması da bu görüşü destekler niteliktedir. Öğretmen adaylarının %10’u özgün baskıresim dersinde kullanmakta oldukları teknikleri ortaöğretim öğrencileri için kısmen uygun bulduğunu belirtirken, %6’sı ise “Fikrim Yok” seçeneğini işaretlemiştir.

Özgün Baskıresim dersine yönelik görüş ve öneriler bölümünde altıncı sırada yer alan “Özgün Baskıresim dersinde kullanmakta olduğum tekniklerden **bazılarının** öğrencilerin sağlığı açısından tehlike oluşturacağını düşünüyorum.” önermesinden elde edilen bulgularda, anket uygulamasına katılan öğrencilerden %37si “Evet” seçeneğini işaretleyerek özgün baskıresim tekniklerinin öğrencilerin sağlığı açısından tehlike oluşturabileceği düşüncesinde olduklarını belirtmektedir. %17’si tehlike içirmediğini belirtirken, %29’u kısmen tehlike içerebileceğini düşünmektedir. %17’si ise “Fikrim Yok” seçeneğini işaretlemeyi tercih etmiştir. Görsel sanatlar dersi öğretmen adaylarının önermeyi yanıtladırken “Evet” ve “Kısmen seçeneklerinde yoğunlaşmış olması büyük bir çoğunluğunun özgün baskıresim dersinde kullanmakta oldukları tekniklerin öğrencilerin sağlığı açısından tehlike içerebileceği kanısına vardıklarını düşünmemize neden olmuştur.

Anket formunun III. bölümünde yer alan 6 numaralı “Özgün Baskıresim dersinde kullanmakta olduğum tekniklerden **bazılarının** öğrencilerin sağlığı açısından tehlike oluşturacağını düşünüyorum.” önermesine “Evet” yanıtını veren 87, “Kısmen” yanıtını veren 67 öğretmen adayından, soruların altında bulunan çoktan seçmeli alanları birden başlayarak önem sırasına göre sıralandırmaları istenilmiştir. Özgün baskıresim yöntem ve tekniklerinin ilköğretim ve ortaöğretim öğrencilerinin sağlığı açısından tehlikeli olabileceğini düşünen görsel sanatlar dersi öğretmen adaylarının yaptıkları önem sıralaması Tablo 8’de gösterilmektedir.

3.1.5. Öğrencilerinin sağlığı açısından tehlike oluşturabilecek özgün baskıresim yöntem ve tekniklerine ilişkin bulgular

Anket formunun bu bölümü, özgün baskıresim dersinde kullanılan yöntem ve tekniklerin ilköğretim ve ortaöğretim öğrencilerinin sağlığı açısından tehdit oluşturması konusunda, öğretmen adaylarının görüşlerinin alınmasına yönelik önerme ve önem sıralamalarını içermektedir.

Anket formunun III. bölümünde yer alan 6 numaralı “Özgün Baskıresim dersinde kullanmakta olduğum tekniklerden **bazılarının** öğrencilerin sağlığı açısından tehlike oluşturacağını düşünüyorum” önermesine “Evet” yanıtını veren 87 (%37) ve

“Kısmen” yanıtını veren 67 (%29) öğretmen adayından, kullanmakta oldukları özgün baskıresim yöntem ve tekniklerin öğrencilerin sağlığı açısından zarar teşkil edebileceğini düşündükleri teknikleri önem sırasına göre sıralamaları istenilmiştir. Yapılan önem sıralaması Tablo 8’deki gibidir.

Tablo 8 Öğrencilerinin sağlığı açısından tehlike oluşturabilecek özgün baskıresim yöntem ve tekniklerin dağılımı

Seçenekler (n=154)	Birinci		İkinci		Üçüncü		Dördüncü		Besinci	
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%
Yüksek Baskıresim Yöntemi	65	42	34	22	34	22	21	14	-	-
Düz Baskıresim Yöntemi	24	16	42	27	57	37	28	18	3	2
Çukur Baskıresim Yöntemi	45	29	51	33	46	30	12	8	-	-
Elek Baskıresim Yöntemi	20	13	24	16	15	10	93	60	2	1
Diğer...	-	-	3	2	2	1	-	-	1	97

Tablo 8’de yapılan önem sıralaması Şekil 3’deki gibidir.

- 1 —————> Yüksek Baskıresim Yöntemi.
- 2 —————> Çukur Baskıresim Yöntemi.
- 3 —————> Düz Baskıresim Yöntemi.
- 4 —————> Elek Baskıresim Yöntemi.
- 5 —————> Diğer (...)

Şekil 3

Tablo 8 ve şekil 3’te gösterilmekte olan toplamda 154 öğretmen adayının yapmış olduğu önem sıralamasından elde edilen bulgularda “Yüksek Baskıresim Yöntemi” %42’lik orana sahip bir grup öğretmen adayı tarafından birinci sırada gösterilmektedir. %33’lük bir diğer öğretmen adayı grubu ise “Çukur Baskıresim Yöntemi” ni öğrencilerin sağlığı açısından ikinci derece tehlikeli bulduklarını

belirtmişlerdir. Üçüncü sırada tehlikeli bulunan teknik ise %37'lik oranla “Düz Baskıresim Yöntemi”dir. Öğretmen adaylarının %60'lık büyük bir oranı ise “Elek Baskıresim Yöntemi”nde yoğunlaşarak tekniğin dördüncü sırada yer almasını sağlamışlardır.

Öğretmen adayları, boş bırakılan “Diğer” seçeneğine “Mono Baskı”, “Dijital Baskı” tekniklerinin yanı sıra, teknik olarak sayılmayan ama; özgün baskıresim uygulamalarında kullanılan araç-gereç niteliğindeki “Asit” ve “Tiner” gibi malzemeleri yazmayı tercih etmişlerdir. Öğretmen adaylarının %97'sinin diğer seçeneğini işaretlemiş olsalar da herhangi bir teknik belirtmemiş olmaları dikkat çekmektedir.

Öğrencilerin anket formunun II. bölümünü oluşturan “Öğretmen adaylarının özgün baskıresim yöntem ve tekniklerine ilişkin bilgi durumları” dağılımının yer aldığı Tablo 4'deki bulgular ile bu bölümden elde edilen bulgular karşılaştırıldığında, öğretmen adaylarının düz baskıresim ve elek baskıresim yöntemine göre sağlık açısından daha az tehlike içeren yüksek baskıresim yöntemini, tehlike sıralamasında birinci sırada gösterdikleri bilinmektedir. Bunun yanı sıra, ikinci sırada gösterilen çukur baskıresim yöntemi de ilköğretim ve ortaöğretim öğrencilerinin sağlığı açısından düz baskıresim ve elek baskıresim yönteminden daha tehlikeli bulunmuştur.

Öğretmen adaylarının anket formunun III. bölümün 6 numaralı “Özgün Baskıresim dersinde kullanmakta olduğum tekniklerden bazılarının öğrencilerin sağlığı açısından tehlike oluşturacağını düşünüyorum.” önermesi için yaptıkları önem sıralamasından el edilen bulgular incelendiğinde; öğretmen adaylarının bu bölümde sadece uyguladıkları ve bildikleri teknikler üzerinde yoğunlaştıkları, daha az deneyimlerinin bulunduğu düz baskıresim ve elek baskıresim yöntemiyle ilgili tarafsız yanıtlar verememiş oldukları gözlemlenmektedir.

3.1.6. Öğretmen adaylarının uygulamayı tercih ettikleri özgün baskiresim yöntemlerine ilişkin bulgular

Öğretmen adaylarının, özgün baskiresim dersinde sıklıkla uygulamayı tercih ettikleri yöntemler ve meslek yaşantılarında kullanmayı düşündükleri yöntemlerin belirlenmesini içeren 7 ve 8 numaralı önermelerden elde edilen bulgular Tablo 9'daki gibidir.

Tablo 9 Öğretmen adaylarının uygulamayı tercih ettikleri özgün baskiresim yöntemlerinin dağılımı

Secenekler (n=212)											
7)	Özgün Baskiresim dersinde öğrenmiş olduğunuz yöntemlerden hangisini	Birinci		İkinci		Üçüncü		Dördü		Beşinci	
		f	%	f	%	f	%	f	%	f	%
	Yüksek Baskiresim Yöntemi	11	57	56	26	24	11	13	6	-	-
	Düz Baskiresim Yöntemi	62	29	85	40	44	21	19	9	2	1
	Çukur Baskiresim Yöntemi	21	10	61	29	10	51	21	10	-	-
	Elek Baskiresim Yöntemi	6	3	8	4	35	17	15	74	4	2
	Diğer...	4	2	2	1	-	-	-	-	20	97
Secenekler (n=211)											
8)	Özgün Baskiresim yöntemlerinden hangisini öğretmenlik mesleğinizde	Birinci		İkinci		Üçüncü		Dördü		Beşinci	
		f	%	f	%	f	%	f	%	f	%
	Yüksek Baskiresim Yöntemi	12	61	46	22	27	13	9	4	-	-
	Düz Baskiresim Yöntemi	56	27	10	48	33	16	21	9	-	-
	Çukur Baskiresim Yöntemi	17	8	53	25	12	57	18	9	2	1
	Elek Baskiresim Yöntemi	6	3	11	5	30	14	16	78	1	-
	Diğer...	3	1	-	-	-	-	-	-	20	99

Anket uygulamasına katılan 235 öğretmen adayının 212'sinin yanıtladığı 23'ünün ise boş bıraktığı "Özgün Baskiresim dersinde öğrenmiş olduğunuz

yöntemlerden hangisini sıklıkla uygulamayı tercih ediyorsunuz?” önermesinden elde edilen bulgular incelendiğinde; %57’lik bir grup öğretmen adayının “Yüksek Baskıresim Yöntemi” ni birinci sıraya yerleştirmesi, özgün baskıresim dersinde en çok bu yöntemden faydalandıklarını göstermektedir. İkinci sırada seçilen “Düz Baskıresim Yöntemi” ise %40’lık bir orana sahiptir. %51’lik orana sahip bir diğer grup ise “Çukur Baskıresim Yöntemi” ni üçüncü sırada seçmektedir. “Elek Baskıresim Yöntemi” ise %74’lik bir grup öğretmen adayı tarafından dördüncü sıraya yerleştirilmiştir. Öğretmen adayları, boş bırakılan “Diğer” seçeneğine ise “Mono Baskı” tekniğini yerleştirmişlerdir.

Tablo 9’deki 7 numaralı önermenin önem sıralaması Şekil 4’deki gibidir.

- 1 —————> Yüksek Baskıresim Yöntemi
- 2 —————> Düz Baskıresim Yöntemi
- 3 —————> Çukur Baskıresim Yöntemi
- 4 —————> Elek Baskıresim Yöntemi
- 5 —————> Diğer (Mono Baskı)

Şekil 4

Anket formunun bu bölümünden elde edilen bulgular ile öğretmen adaylarının anket formunun II. bölümünü oluşturan “Öğretmen adaylarının özgün baskıresim yöntem ve tekniklerine ilişkin bilgi durumlarının dağılımı” nın yer aldığı Tablo 4’deki önermelere vermiş oldukları yanıtlardan elde edilen bulgular karşılaştırıldığında “Düz Baskıresim” tekniğinin 235 öğretmen adayı arasından sadece %14’lük bir oranla biliniyor ve uygulanıyor olmasına rağmen 212 öğretmen adayı tarafından yapılan önem sıralamasında %40’lık bir oranla ikinci sırada gösterildiği gözlemlenmektedir. Dolayısıyla çalışma grubunu oluşturan öğretmen adaylarının 7 numaralı “Özgün

Baskiresim dersinde öğrendiğiniz yöntemlerden hangisini sıklıkla uygulamayı tercih ediyorsunuz?” önermesine yapmış oldukları önem sıralamasında yeterli özeni göstermedikleri kanısına varılmıştır.

Tablo 9’deki 8 numaralı önermenin önem sıralaması Şekil 5’deki gibidir.

- 1 —————> Yüksek Baskiresim Yöntemi
- 2 —————> Düz Baskiresim Yöntemi
- 3 —————> Çukur Baskiresim Yöntemi
- 4 —————> Elek Baskiresim Yöntemi
- 5 —————> Diğer (Mono Baskı)

Şekil 5

Şekil 5’te de görüldüğü gibi anket uygulamasına katılan 235 öğretmen adayından 211’inin (Tablo 9) 8 numaralı “Özgün Baskiresim yöntem ve tekniklerinden hangisini veya hangilerini öğretmenlik mesleğinizde kullanmak istersiniz?” önermesi için yaptıkları önem sıralamasında %61’lik oranla “Yüksek Baskiresim Yöntemi” birinci sıraya yerleştirilmiştir. Öğretmen adaylarının meslek yaşantılarında kullanmayı düşündükleri ikinci özgün baskiresim yöntemi ise “Düz Baskiresim Yöntemi” dir. “Çukur Baskiresim Yöntemi” üçüncü sırada yer alırken “Elek Baskiresim Yöntemi” öğretmen adayları tarafından beşinci sıraya yerleştirilmiştir. Öğretmen adaylarının bir bölümü, boş bırakılan “Diğer...” seçeneğine “Mono Baskiresim” tekniğini yerleştirmişlerdir.

Anket formunun III. bölümünü oluşturan toplamda 8 önermenin devamı olarak öğrencilere yöneltilen 9 numaralı açık uçlu soruda, Resim-İş Eğitimi öğretmen adaylarının özgün baskiresim dersinde öğrendikleri bilgilerin öğretmenlik mesleklerine aktarılabilmesi konusundaki görüş ve önerilerinin neler olduğu öğrenilmeye çalışılmıştır.

Anket uygulamasına katılan Resim-İş Eğitimi öğretmen adaylarının 9 numaralı açık uçlu soruya verdikleri yanıtlar incelendiğinde; özgün baskiresim dersinin ilköğretim I. kademe ve II. kademe öğrencilerine uygulatılması sırasında kullanılacak

tekniklerin, onların eğitim düzeylerine indirgenmesi gerektiği düşünülmektedir. Öğretmen adayları, özgün baskıresim yöntem ve tekniklerinin öğrencilerin, öğrenim düzeylerine göre uygulatılması gerektiğinin yanı sıra, kullanılacak malzemelerin de öğrencilerin eğitim düzeylerine uygun seçilmesi ve gözlem altında kullandırılması gerektiğini düşünmektedirler. Sınıf ortamının özgün baskıresim tekniklerinin uygulanması açısından yetersiz olabileceğini düşünen öğretmen adayları, okullarda bu tür çalışmaların yapılabileceği atölyelerin bulunması gerekliliğine değinmişlerdir. Görsel sanatlar dersi kapsamında uygulanacak özgün baskıresim tekniklerinin uygulama aşamasından önce gerekli teorik bilgilerin verilmesi ve örneklerle dersin desteklenmesi konusunda önerilere yer verilmiştir.

Anket uygulamasına katılan öğretmen adaylarından bir bölümünün özgün baskıresim dersinde öğrendikleri bilgilerin meslek yaşantılarına aktarılabilmesi konusundaki görüş ve önerileri şu şekildedir;

“İlköğretim II. kademe ve ortaöğretim öğrencilerine yüksek baskıresim yöntemlerinden olan linol baskıresim tekniği öğretilir. Çalışmaların yapılabilmesi için gerekli olan baskı makinesi okullarda temin edilmelidir.”

“Özgün baskıresim dersi uygulama ağırlıklı bir içeriğe sahip olması sebebiyle öğrencilerin el becerilerini ve yaratıcılıklarını geliştireceğinden öğretmenlik mesleğimde özgün baskıresim tekniklerini öğrencilerime uygulamayı düşünüyorum.”

“Fakültede verilmekte olan özgün baskıresim yöntem ve tekniklerine yönelik teorik ve uygulama dersleri sayesinde öğretmenlik mesleğim süresince özgün baskıresim tekniklerini görsel sanatlar dersinde rahatlıkla öğrencilere uygulatabileceğimi düşünüyorum. Ayrıca, üniversite eğitimimiz boyunca aldığımız özgün baskıresim atölye çalışmalarımızda sadece nasıl uygulayacağımız değil; aynı zamanda, öğrencilere nasıl öğreteceğimiz de göz önünde bulundurulduğundan özgün baskıresim tekniklerinin öğretilmesi sırasında zorluk yaşamayacağımı düşünüyorum.”

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

4. Sonuç ve Öneriler

Güzel Sanatlar Eğitimi Bölümü Resim-İş Eğitimi Anabilim Dalı öğretmen adaylarının, özgün baskiresim dersinde öğrenmiş oldukları yöntem ve tekniklerin meslek yaşantılarına aktarılması ile ilgili görüş ve önerilerinin değerlendirilmesinin amaçlandığı araştırma sonucunda elde edilen veriler değerlendirilerek aşağıdaki sonuç ve önerilere ulaşılmıştır.

4.1. Sonuç

Anket uygulamasına katılan 235 katılımcının büyük bir çoğunluğunu bayan öğretmen adayları oluşturmaktadır. Katılımcıların mezun oldukları ortaöğretim programları araştırmacı tarafından Güzel Sanatlar Lisesi ve diğer liseler olarak sınıflandırılmıştır. Ortaöğretim dağılımları neredeyse birbirine eşit durumda olan öğretmen adaylarının üniversite öncesi eğitim süreçlerinde özgün baskiresim dersi alma dönemleri arasında ağırlıklı olarak ortaöğretim programı bulunmaktadır. Dolayısıyla öğretmen adaylarının mezun oldukları ortaöğretim kurumlarının, üniversite eğitimleri süresince aldıkları Anasanat Atölye veya Seçmeli Sanat Atölye özgün baskiresim dersini seçmelerinde önemli bir etkisinin olmadığı anlaşılmaktadır.

Güzel sanatlar alanında eğitim veren toplamda 7 üniversitede yapılan anket çalışmasında, sadece 1 üniversitede özgün baskiresim dersinin Anasanat Atölye ve Seçmeli Sanat Atölye, diğer 6'sında ise sadece seçmeli sanat atölye olarak eğitiminin verildiği belirlenmiştir. Özgün baskiresim dersinin Anasanat Atölye ve Seçmeli Sanat

Atölye olarak bir arada eğitiminin verildiği üniversitedeki öğretmen adaylarının, her iki dersi de almayı tercih ettikleri görülmektedir.

Öğretmen adaylarının özgün baskıresim dersinde kullandıkları yöntem ve tekniklerin belirlenmeye çalışıldığı anket formunun II. bölümünden elde edilen bulgulardan; yüksek baskıresim yöntemlerinden linol baskıresim ve ağaç baskıresim, diğer baskıresim yöntemlerinden de mono baskıresim tekniğinde öğretmen adaylarının deneyim oranının yüksek olduğu sonucuna varılmaktadır.

Anket formundan elde edilen bulgulardan, öğretmen adaylarından birçoğunun bazı özgün baskıresim yöntem ve tekniklerini bilmedikleri ortaya çıkmıştır. Bununla birlikte öğretmen adayları bildikleri yöntem ve tekniklerin meslek yaşantıları için yeterli olduğu düşüncesindedirler. Ancak kendi özgün baskıresim yöntem ve tekniklerini oluşturma konusunda olumsuz düşüncelere sahip oldukları görülmektedir.

Elde edilen bulgulara göre, öğretmen adaylarının büyük bir çoğunluğunun özgün baskıresim dersinin meslek yaşantılarına katkısı olacağını düşündüğü anlaşılmaktadır. Ayrıca öğretmen adaylarının çoğu, özgün baskıresim yöntem ve tekniklerinin öğrencilere öğretilmesinin ve uygulatılmasının kolay olmadığını fakat bu tekniklerin görsel sanatlar dersinin işlenişi sırasında kendilerine kolaylık sağlayacağı düşüncesindedirler. Öğretmen adayları özgün baskıresim dersinin öğrencilerin yaratıcılıklarını geliştireceği ve ilgi çekici olabileceği konusunda olumlu düşüncelere sahiptirler.

Anket formunda yer alan bazı önermelerin bulgularından, öğretmen adaylarının üniversite eğitimleri boyunca öğrendikleri özgün baskıresim yöntem ve tekniklerini ilköğretim I. kademe öğrencileri için uygun bulmadıkları, ilköğretim II. kademe içinse kısmen uygun buldukları anlaşılmaktadır. Özgün baskıresim yöntem ve tekniklerini, ortaöğretim öğrencileri için uygun bulan öğretmen adayları sayısı ise oldukça yüksektir.

Grafiklerden elde edilen sonuçlara göre, öğretmen adaylarının öğrenciler için tehlike oluşturabilecek yöntem ve teknikler konusundaki görüş dağılımlarının birbirine

yakın olduğu anlaşılmaktadır. Öğretmen adayları, özgün baskıresim dersinde sıklıkla kullandıkları yüksek baskıresim yöntemlerini, öğrencilerin sağlığı açısından en zararlı yöntem olarak belirlemişlerdir. Kullanım sıklığı en az olan elek baskıresim yöntemini ise öğrencilerin sağlığı açısından en az tehlike içeren yöntem olarak gösterilmiştir. Anket formunun II. bölümünü oluşturan önermelerden anlaşıldığı üzere, elek baskıresim yöntemleri öğretmen adayları tarafından en az bilinen ve uygulanan yöntemlerdendir. Fakat elek baskıresim yöntemlerinin öğrencilerin sağlığı açısından tehlike oluşturmayacağını düşünen öğretmen adayları oranının yüksek olduğu anlaşılmaktadır. Dolayısıyla öğretmen adaylarının bu yöntemle ilgili yöneltilen önermelere çelişkili yanıtlar verdikleri gözlemlenmektedir.

Anket formunda yer alan önermelerden, öğretmen adaylarının çoğunun yüksek baskıresim yöntemlerini öğretmenlik mesleği süresince öğrencilerine uygulamak istedikleri anlaşılmaktadır. Elek baskıresim yöntemleri ise önem sırasının sonunda gösterilmektedir. Anket uygulaması kapsamında öğretmen adaylarına yöneltilen 9 numaralı açık uçlu soruda; özgün baskıresim dersinde öğrenmiş oldukları bilgilerin öğretmenlik mesleklerine aktarılabilmesi konusundaki önerilerinin alınması hedef edinilmiştir. Soruyu yanıtlandıran öğretmen adaylarının önerilerinden elde edilen bulgulara göre;

Öğretmen adaylarının geneli, üniversite eğitimleri süresince aldıkları özgün baskıresim derslerinin, meslek yaşantılarına aktarılacak uygulamalar içermesi gerektiğini düşünmektedir. Meslek yaşantılarında kullanmayı düşündükleri özgün baskıresim yöntem ve tekniklerinin ilköğretim I. kademe ve II. kademe öğrencileri ile uygulanabilecek düzeyde olması gerektiği görüşündedirler. Öğretmen adayları, özgün baskıresim uygulamaları sırasında öğrencilerin sağlığı açısından tehdit içermeyecek araç-gereç kullanımına dikkat edilmesi gerektiğini vurgulamaktadırlar. Ayrıca okullarda, özgün baskıresim çalışmalarının yaptırılacağı atölye ortamının oluşturulması gerekliliği yaygın öneriler arasındadır.

4.2. Öneriler

Güzel Sanatlar Eğitimi Bölümü Resim-İş Eğitimi Anabilim Dalı öğretmen adaylarının, Anasanat Atölye ve Seçmeli Sanat Atölye özgün baskıresim dersinde öğrenmiş oldukları yöntem ve tekniklerin meslek yaşantılarına aktarılmasıyla ilgili görüş ve önerilerinin değerlendirildiği araştırmanın sonucuna dayanarak, araştırmacı tarafından çeşitli öneriler getirilmiştir. Elde edilen sonuçlar doğrultusunda geliştirilen öneriler şunlardır:

- Öğretmen adayları üniversite eğitimleri boyunca almış oldukları özgün baskıresim bilgi ve deneyimlerini meslek yaşantılarına uyarlayabilecek düşünce gücüne sahip olmaları için yönlendirilmelidirler.
- Atölye, iç donanım, araç-gereç gibi eksiklikler sebebiyle üniversite ortamında öğretilmeyen özgün baskıresim yöntem ve tekniklerinin uygulanabilir hale getirilmesi, öğretmen adaylarının bilgi ve deneyimlerinin artması açısından önemlidir.
- Atölye derslerinin sadece uygulamalı yönüne ağırlık verilmeyip, 2 saatlik kuramsal ders saati de göz önünde bulundurularak, özgün baskıresim sanatı tarihi hakkında ve özgün baskıresim yöntem ve tekniklerine yönelik kuramsal seminerler yapılmalıdır.
- Öğretmen adayları, bilgi ve deneyim sahibi olmadıkları özgün baskıresim yöntem ve tekniklerini, meslek yaşantılarına yeni bakış açıları getirebileceği düşüncesiyle, öğrenmeye yönelik araştırma ve uygulamalar yapmalıdırlar.
- Okullarda, özgün baskıresim yöntem ve tekniklerinin uygulanması sırasında gerek duyulabilecek temel araç-gereçlerin temin edilmesi ve çalışmaların atölye ortamında öğrencilere uygulatabilmesi önemlidir.
- İlköğretim II. kademe görsel sanatlar dersi öğretim programında, özgün baskıresim yöntem ve tekniklerinden 6. ve 7. sınıf etkinlik örneklerinde faydalanılıyor olmasına rağmen özgün baskıresim sanatı tarihinden ve sanatçılarından bahsedilmiyor olması dikkat çekicidir. Öğrencilere uygulamalar sırasında, özgün baskıresim sanatı tarihinden ve sanatçılarından bahsedilmesi baskıresim kavramının çıkış noktasını anlamaları açısından temel oluşturulabilir.

- Öğretmen adayları, MEB tarafından hazırlanan Görsel Sanatlar Dersi (1-8. sınıflar) öğretmen kılavuz kitabında belirtilen sağlık, temizlik ve güvenlik önlemlerini dikkate almalıdırlar.
- MEB'nin 2009 yılında yayınladığı ortaöğretimin Görsel Sanatlar (Resim) Dersi Öğretim Programında; özgün baskiresim yöntem ve tekniklerinden yalnızca 11. Sınıf “Görsel Sanatlarda Biçimlendirme” başlıklı öğrenme alanında faydalandığı görülmektedir. Öğrencilerin 4 yıllık ortaöğretim eğitim-öğretim sürecinde, yalnızca 1 ders saati süresince özgün baskiresim yöntem ve teknikleri ile çalışma yapmaları beklenilmemelidir.
- Öğretmen adaylarının, MEB tarafından hazırlanan görsel sanatlar dersi (1-8. sınıflar) ve (9-12. Sınıflar) öğretmen kılavuz kitaplarından yararlanmalarının yanı sıra çeşitli kaynaklardan faydalanarak kendilerine yeni bakış açıları kazandırmaları, öğrencilerine farklı özgün baskiresim yöntem ve teknikleri uygulatabilmeleri açısından önemlidir.

Araştırmacı tarafından yukarıda belirtilmiş olan bu öneriler; öğretmen adaylarının özgün baskiresim yöntem ve teknikleri ile ilgili mevcut bilgi düzeylerinin ortaya konması, bu bilgilerin ilköğretim ve ortaöğretim öğrencileri düzeyine uyarlanabilmesi ve görsel sanatlar dersi programına göre düzenlenebilmesi için geliştirilmiştir.

KAYNAKLAR

- Akalan, Güler, *Gravür*, Kale Seramik Sanat Yayınları, İstanbul, 2000.
- Andrew, William- Chatto,John Jackson, *[A Treatise On Wood Engraving, Historical And Practical](#)* , Samuel Bentley, Bangor House, Shoe Lane, London, 1839.
- Aral, Neriman, *Sanat Eğitimi-Yaratıcılık Etkileşimi*, Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, sy. 15, Ankara, 1999.
- Artut, Kazım, *Sanat Eğitimi Kuramları ve Yöntemleri*, Ankara, 2007.
- Aslier, Mustafa, *Grafik Sanatlar*, Sandoz Bülteni, S. 1, 1989.
- Aslier, Mustafa, *Türk Özgün Baskıresim Sanatında Tahta Oyma-Basmanın Yeri, Türkiye’de ve Almanya’da Ağaç Baskı Sanatı*, H.Ü.G.S.F Yayınları, Ankara, 1987.
- Atan, Ahmet, *İlköğretimde Sanat Eğitimi Bağlamında Bir Resim Yarışmasının Analizi*,http://w3.gazi.edu.tr/web/ahmetatan/mak_ilkogretsanat.htm 12.11.2011.

- Atar, Atilla, **Başlangıcından Günümüze Taşbaskı**, Anadolu Üniversitesi Yayınları No:845, Güzel Sanatlar Fakültesi Yayınları No:9, Eskişehir, 1995.
- Atar, Atilla, *Sanat ve İş Teknolojisi*, Anadolu Üniversitesi Yayın No: 577, Açıköğretim Fakültesi Yayın No: 271, Eskişehir, 1993.
- Ayan, Müjde, *Sosyolojik Açıdan Özgün Baskıresim Sanatının Bugünkü Durumu İle İlgili Profesyonel Sanatçıların Görüşlerinin İncelenmesi*, Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, (Yayımlanmış Doktora Tezi), İstanbul, 2007.
- Ayvazoğlu, Beşir, *Yerli ve Evrensel Malik Aksel*, İstanbul, 2011.
- Baniste, Manly, *Practical Guide to Etching and Other Intaglio Printmaking Techniques*, Dover Publications, USA, 1986.
- Brunner, Felix, *Gravürün El Kitabı*, Karşı Sanat Yayınları, İstanbul, 2001.
- Buyurgan, Serap- Buyurgan, Ufuk, *Sanat Eğitimi ve Öğretimi*, Pegem Yayınları, Ankara, 2007.
- _____, Christmas: Pictures By Children, 1922, University of Reading Yayınları, 2007, <http://www.reading.ac.uk/web/FILES/special-collections/featurecizek.pdf>, 24.07.2011.
- Dikici, Ayhan, *Sanat Eğitiminde Yaratıcılık*, Milli Eğitim Dergisi, sy.149. 2001 <http://yayim.meb.gov.tr/dergiler/149/dikici.htm> 29.07.2011.
- Ercivan, Dizar, *Görsel Sanatlar Öğretmeni Adaylarında Özgün Baskının Yaratıcı Düşünme Becerileri ve Öz-yeterlilik Algısı Üzerindeki Yansıması*, Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, (Yayımlanmış Doktora Tezi), İzmir, 2008.

- Gökaydın, Nevide, *Temel Sanat Eğitimi, Eğitimde Tasarım Ve Görsel Algı*, <http://nevidegokaydin.com/makaleleri.htm> 07.05.2011.
- Gölönü, Gündüz, *Kazı Resim*, Devlet Güzel Sanatlar Akademisi Yayını No:68, İstanbul, 1979.
- Griffiths, Antony, *Prints and Printmaking*, Kalifornia Üniversitesi Yayınları, Amerika,1996.
- Gürel, Nur, Haşim, *Hoca Ali Rıza (1858-1930) Yüzelli Yaşında – Taşbaskılar*, Sanal Müze, <http://www.sanalmuze.org/sergiler/index06.htm> 11 Aralık 2010.
- İçmeli, Mürşide, *Çağdaş Açından Türk Grafik Sanatları, Türkiye’ de Sanatın Bugünü ve Yarını*, Hacettepe Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi Yayınları No:1, Ankara, 1985.
- İşler, A. Şinasi, *İlköğretim Okullarındaki Resim–İş Derslerinde Sağlık ve Güvenlik Problemleri*, Uludağ Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, Cilt: XVII, Sayı: 1, 2003.
- M.E.B., *İlköğretim Görsel Sanatlar Dersi 1-8. Sınıflar Öğretmen Kılavuz Kitabı*, İstanbul, 2008.
- M.E.B., *Ortaöğretim 9, 10, 11 ve 12. Sınıflar Görsel Sanatlar (Resim) Dersi Öğretim Programı*, Ankara, 2009.
- Moran, James, *Printing Presses*, 1. Baskı, Kaliforniya Üniversitesi Yayınları, Amerika, 1978.
- Özsezgin, Kaya, Ashier, Mustafa, *Başlangıcından Bugüne Çağdaş Türk Resim Sanatı Tarihi*, C.4, Tıglat Yayınları, İstanbul,1989.

- Özsezgin, Kaya, *Tekil ve Çoğul Bağlamda İnsan-Nesne İlişkisi (Fevzi Karakoç'un resimlerine süreçsel bir bakış)*
<http://www.sanalmuze.org/sergiler/content.php?liste=G> 11 Aralık 2010.
- Özsoy, Vedat,-Alakuş, Ali Osman, *Özel Öğretim Yöntemleri*, Pegem Akademi Yayınları, Ankara, 2009.
- Salter, Rebecca, *Japanese Woodblock Printing*, Hawai Üniversitesi Yayınları, Amerika, 2002.
- Viola, Wilhelm, *Child Art and Franz Cizek, Austrian Junior Red Cross*, Vienna, 1936, <http://meredithsabbatical.blogspot.com/2010/03/franz-cizek-liberating-child-artist.html> 25.08.2011.
- White, Lucy Muller, *Printmaking as Therapy*, Athenaeum Pres, İngiltere, 2002.
- YÖK, *Öğretmen Yetiştirme ve Eğitim Fakülteleri (1982-2007)*, Yüksek Öğretim Kurulu Yayını, Ankara, 2007.

EKLER

EK.1: İzin Belgeleri

EK.2: Anketlerin Uygulandığı Üniversitelerin Listesi

EK.3: Anket Formu

EK.1: İzin Belgeleri

T.C. KARADENİZ
TEKNİK ÜNİVERSİTESİ
Rektörlük

KARADENİZ
TECHNICAL UNIVERSITY
Rector's Office

GENEL SEKRETERLİK
Öğrenci İşleri Daire Başkanlığı

Sayı/Ref : B.30.2.KTÜ.0.70.72.00/
Konu/Subj. : Anket Çalışması

06 / 01 / 20 11

T.C.
ULUDAĞ ÜNİVERSİTESİ REKTÖRLÜĞÜ
Öğrenci İşleri Daire Başkanlığı
BURSA

İLGİ : 09.12.2010 gün ve B.30.2.ULU.0.72.02.01-350/28363 Sayılı yazınız;

Üniversiteniz Eğitim Bilimleri Enstitüsü Güzel Sanatlar Eğitimi Anabilim Dalı Resim-İş Eğitimi Bilim Dalı Yüksek Lisans programı öğrencilerinden Meltem KARAKAYA' nın; "Resim-İş Eğitimi Öğretmen Adaylarının Özgün Baskı Resim Dersinde Kullanılan Yöntem ve Tekniklere Dair Görüş ve Önerilerinin Mesleki Açından Değerlendirilmesi" konulu anket çalışmasını Üniversitemizde yapması anket formlarının yeterli sayıda çoğaltılarak gönderilmesi şartıyla uygun görülmüştür.

Bilgilerinizi rica ederim.

Prof. Dr. Selahattin KÖSE
Rektör a.
Rektör Yardımcısı

T.C.
ATATÜRK ÜNİVERSİTESİ
Kâzım Karabekir Eğitim Fakültesi Dekanlığı

Sayı :B.30.2.ATA.0.12.71.00
Konu :Anket Çalışması

--- 4 5 6 7 3 1 A. 2010

REKTÖRLÜK MAKAMINA

İlgi: 23.12.2010 tarihli ve B.30.2.ATA.0.70.72.00/00-2406/20496 sayılı yazınız

Uludağ Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Güzel Sanatlar Eğitimi Anabilim Dalı Resim-İş Eğitimi Bilim Dalı yüksek lisans programı öğrencisi Meltem KARAKAYA'nın "Resim-İş Eğitimi Öğretmen Adaylarının Özgün Baskı Resim Dersinde Kullanılan Yöntem ve Tekniklere Dair Görüş ve Önerilerinin Mesleki Açından Değerlendirilmesi" konulu anket çalışmasını Fakültemiz Güzel Sanatlar Eğitimi Bölümü Resim-İş Eğitimi Anabilim Dalı Yardımcı Sanat Atölye öğrencilerine uygulaması ilgili bölüm başkanlığı ve Dekanlığımızca uygun görülmektedir.

Bilgilerinizi arz ederim.

Prof.Dr.Ali YILDIRIM
Dekan

Atatürk Üniversitesi Kâzım Karabekir Eğitim Fakültesi 25170 / ERZURUM
Tlf: (0) (442) 2360954//Fax : (0) (442) 2360955 Elektronik ağı:www.atauni.edu.tr
Bilgi için:S. ÇAKALOT-2314041

T.C
DOKUZ EYLÜL ÜNİVERSİTESİ
BUCA EĞİTİM FAKÜLTESİ

Sayı : B.30.2.DEÜ.0.12.72.00/144
Konu:

6.1.2011

REKTÖRLÜK MAKAMINA
(Genel Sekreterlik)

İlgi: 23.12.2010 tarih ve 2466 sayılı yazınız

Uludağ Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Güzel Sanatlar Eğitimi Anabilim Dalı Yüksek Lisans Programı öğrencisi Meltem KARAKAYA'nın "Resim-İş Eğitimi Öğretmen Adaylarının Özgün Baskı Resim Dersinde Kullanılan Yöntem ve Tekniklere Dair Görüş ve Önerilerinin Mesleki Açından Değerlendirilmesi" konulu tez çalışmasına veri toplamak amacıyla anket çalışması uygulama isteğinin, kendisi uyguladığı takdirde uygun görüldüğüne ilişkin Bölüm Başkanlığı'nın yazısı ekte sunulmuştur.

Bilgilerine ve gereğini arz ederim.

Prof. Dr. Mustafa TOPRAK
DEKAN

EK:Güzel Sanatlar Eğitimi Bölüm Başkanlığı yazısı

T.C.
HARRAN ÜNİVERSİTESİ
Genel Sekreterlik

Sayı : B.30.2.HRÜ.0.70.00.00/ 044-78-562
Konu : Anket

31.01.2011

ULUDAĞ ÜNİVERSİTESİ REKTÖRLÜĞÜNE

İlgi : 09.12.2010 tarih ve 350-28363 sayılı yazınız.

İlgi yazı ile, Üniversiteniz Eğitim Bilimleri Enstitüsü Güzel Sanatlar Eğitimi Anabilim Dalı Resim-İş Eğitimi Bilim Dalı Yüksek Lisans Programı öğrencilerinden Meltem KARAKAYA'nın "Resim-İş Eğitimi Öğretmen Adaylarının Özgün Baskı Resim Dersinde Kullanılan Yöntem ve Tekniklere Dair Görüş ve Önerilerinin Mesleki Açından Değerlendirilmesi" konulu tez çalışmasına veri toplamak üzere anket çalışmasının Üniversitemiz Eğitim Fakültesi Resim-İş Anabilim Bilim Dalı Özgün Baskı Resim Ana Sanat Dalı Atölye ve Yardımcı Sanat Atölye öğrencilerine uygulanması talebiniz, Rektörlüğümüzce uygun görülmüştür.

Bilgilerinizi ve gereğini rica ederim.

Prof. Dr. İbrahim Halil MUTLU
Rektör

T. C.
ÇUKUROVA ÜNİVERSİTESİ REKTÖRLÜĞÜ
Öğrenci İşleri Daire Başkanlığı

Büro : Öğrenci İşleri Daire Başkanlığı
Sayı : B.30.2.ÇKO.0.70.72.00/ 322-1187

Adana 21.12.2011

ULUDAĞ ÜNİVERSİTESİ REKTÖRLÜĞÜNE
BURSA

İLGİ: 09.12.2010 tarih ve 350/28363 sayılı yazınız.

Üniversiteniz Eğitim Bilimleri Enstitüsü Güzel Sanatlar Eğitimi Anabilim Dalı Resim-İş Eğitimi Bilim Dalı Yüksek Lisans öğrencisi Meltem KARAKAYA'nın "Resim-İş Eğitimi Öğretmen Özgün Baskı Resim Dersinde Kullanılan Yöntem ve Tekniklere Dair Görüş ve Önerilerin Mesleki Açıdan Değerlendirilmesi" konulu tez çalışmasını Üniversitemiz Eğitim Fakültesi Güzel Sanatlar Eğitimi Bölümü Resim-İş Eğitimi Anabilim Dalında yapması uygun görülmüştür.

Bilgilerinizi arz ederim.

Banu İnanç

Prof.Dr.Banu İNANÇ
Rektör a.
Rektör Yardımcısı

T.C.
ANADOLU ÜNİVERSİTESİ REKTÖRLÜĞÜ
Genel Sekreterlik

Sayı : B.30.2.ANA.0.70.01.00-399- 1258/14833

Tarih : 7 Aralık 2010

Konu :

ULUDAĞ ÜNİVERSİTESİ REKTÖRLÜĞÜNE

İlgi : 09 Aralık 2010 tarihli ve B.30.2.ULU.0.72.02.01-350/28363 sayılı yazınız.

Üniversiteniz Eğitim Bilimleri Enstitüsü Güzel Sanatlar Eğitimi Anabilim Dalı Resim-İş Eğitimi Bilim Dalı Yüksek Lisans Programı öğrencisi Meltem KARAKAYA'nın, "Resim-İş Eğitimi Öğretmen Adaylarının Özgün Baskı Resim Dersinde Kullanılan Yöntem ve Tekniklere Dair Görüş ve Önerilerinin Mesleki Açıdan Değerlendirilmesi" konulu tez çalışmasına ilişkin anketi, Üniversitemiz Eğitim Fakültesi Resim-İş eğitimi Anabilim Dalı Özgün Baskı Resim Anasanat Dalı Atölye ve Yardımcı Sanat Atölye öğrencilerine uygulaması, Rektörlüğümüzce uygun görülmüştür.

Bilgilerinize arz ederim.

Prof. Dr. Merjem AROGLAN KOZAK
Rektör a.
Rektör Yardımcısı

DAĞITIM:

Gereği :
Uludağ Üniversitesi Rektörlüğüne

Bilgi :
Eğitim Fakültesi Dekanlığına

EK.2: Anketlerin Uygulandığı Üniöersitelerin Listesi

1. Uludağ Üniversitesi Eğitim Fakóltesi Resim-İş Eğitimi Anabilim Dalı – Bursa
2. Anadolu Üniversitesi Eğitim Fakóltesi Resim-İş Öğretmenliği Programı – Eskişehir
3. Dokuz Eylül Üniversitesi Buca Eğitim Resim-İş Eğitimi Anabilim Dalı – İzmir
4. Karadeniz Teknik Üniversitesi Fatih Eğitim Fakóltesi Resim-İş Eğitimi Anabilim- Trabzon
5. Çukurova Üniversitesi Eğitim Fakóltesi Resim-İş Öğretmenliği Anabilim Dalı- Adana
6. Atatürk Üniversitesi Kazım Karabekir Eğitim Fakóltesi Resim-İş Eğitimi Anabilim Dalı- Erzurum
7. Harran Üniversitesi Eğitim Fakóltesi Resim-İş Öğretmenliği Anabilim Dalı- şanlıurfa

EK.3: Anket Formu

ANKET FORMU

BÖLÜM I / ÖĞRENCİ BİLGİLERİ

Tarih

...../...../20....

Değerli Öğrenciler,

Bu anket formu, “Resim-İş Eğitimi Öğretmen Adaylarının Özgün Baskiresim Dersinde Kullanılan Yöntem ve Tekniklere Dair Görüş ve Önerilerinin Mesleki Açından Değerlendirilmesi” konulu tezimde kullanılmak üzere hazırlanmıştır. Vereceğiniz cevapların içten ve objektif olması anketin güvenilirliği açısından önemlidir. Anketin cevaplandırılmasında göstereceğiniz duyarlılık için şimdiden teşekkür ederim.

Uludağ Üniversitesi
Eğitim Bilimleri Enstitüsü
Güzel Sanatlar Eğitimi A.B.D
Yüksek Lisans Öğrencisi
Meltem KARAKUYU

Aşağıdaki bilgileri, size uygun seçeneği “x” işaretiyle lütfen eksiksiz doldurunuz.

ÖĞRENCİ BİLGİLERİ

Yaşı <input type="text"/>	Cinsiyeti : Bayan <input type="text"/> Erke <input type="text"/>
Mezun olduğu Ortaöğretim (Lise) kurumu	
Okumakta olduğu Üniversite/Fakülte/Bölüm	
Okumakta olduğu Üniversite/Fakülte/Bölüm’ün bulunduğu il	
Okumakta olduğu Anasanat Atölye	
Okumakta olduğu Yardımcı Sanat veya Seçmeli Sanat Atölye	
ÖĞRENCİNİN ÖZGÜN BASKİRESİM DERSİNE İLİŞKİN DENEYİMLERİ	
Üniversite eğitiminiz süresince Özgün Baskiresim dersi aldınız mı?	EVET <input type="text"/> HAYIR <input type="text"/>
Cevabınız EVET ise eğitiminizin hangi yılında veya yıllarında aldığınızı işaretleyiniz.	II. Yıl <input type="text"/> III. <input type="text"/> I. <input type="text"/>
Üniversite öncesi eğitim sürecinizde Resim-Görsel Sanatlar Dersi kapsamında hiç Özgün Baskiresim çalışması yaptınız mı?	EVET <input type="text"/> HAYIR <input type="text"/>
Cevabınız EVET ise eğitiminizin hangi yılında veya yıllarında çalışma yaptığınızı işaretleyiniz.	İlköğretim 1. Kademe <input type="text"/> İlköğretim 2. Kademe <input type="text"/> Orta Öğretim (Lise) <input type="text"/>
Eğitim kurumları dışındaki bir kurumda veya kendi imkânlarınızla Özgün Baskiresim çalışması yaptınız mı?	EVET <input type="text"/> HAYIR <input type="text"/>

ANKET FORMU

BÖLÜM II / YÖNTEM VE TEKNİĞE YÖNELİK BİLGİLER

ANKET FORMU

Lütfen, Aşağıdaki bilgileri, size uygun seçeneği "x" işaretiyle eksiksiz doldurunuz.

		Biliyorum ve Uyguladım	Biliyorum Ama Uygulamadım	Bilmiyorum
YÜKSEK BASKİRESİM YÖNTEMİ	Linol Baskı			
	Ağaç Baskı			
	Ağaç Gravür			
	Metal Kalıp Üzerine Yüksek Baskı			
DÜZ BASKİRESİM YÖNTEMİ	Taş Baskı (Litografi)			
	Taşbaskı Kalem ile Çalışma			
	Çelik Uçla (Tarama Ucu) Çalışma			
	Lavi Tekniği			
	Püskürtme Tekniği			
	Negatif Yöntem (Kazıma Tekniği)			
	Transfer-Aktarma Tekniği (Report)			
ÇUKUR BASKİRESİM YÖNTEMİ	Metal Gravür			
	Kuru Kazıma (Dry Point)			
	Kazıma, Oyma Gravür (Engraving)			
	Kalburlama Gravür (Criblé)			
	Siyah Tarz Gravür (Mezzotinta)			
	Asitle Aşındırma (Etching)			
	Reçine ile Doku Verme (Aquatinta)			
	Yumuşak Yedirme (Soft Ground)			
	Yüksek Yedirme (Lift Ground)			
	Derin Oyma, Kabartma (Rölyef)			
ELEK BASKİRESİM YÖNTEMİ	İpek Baskı (Serigrafi)			
	Kağıttan Kalıp Alma			
	Doğrudan Kalıp Alma			
	Doğrudan Ekran Üzerine Çalışma			
	Fotografik Yöntemle Kalıp Alma			
DİĞER BASKİRESİM YÖNTEMLERİ	Dijital Baskı			
	Kolograf Baskı			
	Mono Baskı			

Lütfen bir sonraki sayfaya geçiniz.

BÖLÜM III / ÖZGÜN BASKİRESİM DERSİNE İLİŞKİN GÖRÜŞ VE ÖNERİLER

Lütfen, aşağıdaki bilgileri, size uygun seçeneği "x" işaretiyle eksiksiz doldurunuz. Açıklama yapmanız istenen bölümler için soruların alt kısımlarındaki boşlukları kullanabilirsiniz

		EVET	HAYIR	KISMEN	FİKRİM YOK
1)	Özgün Baskiresim dersinde uygulanan yöntem ve teknikler ile ilgili yeterli bilgi birikimine sahibim.				
2)	Özgün Baskiresim dersinde uyguladığım yöntem ve tekniklerin yanı sıra kendi yöntem ve tekniklerimi oluşturabiliyorum.				
3)	Öğretmenlik mesleğim süresince öğrencilerime Özgün Baskiresim alanında yeterli teknik bilgiyi verebileceğimi düşünüyorum.				
4)	Özgün Baskiresim dersinin öğretmenlik mesleğime katkısı olacağını düşünüyorum.				
4.1	4. Soruya verdiğiniz cevap <u>EVET</u> ise, aşağıdaki alanları önem sırasına göre numaralandırınız.				
	☐ Özgün Baskiresim yöntem ve tekniklerinin Görsel Sanatlar / Resim dersinin işlenişinde bana kolaylık sağlayacağını düşünüyorum. ☐ Özgün Baskiresim yöntem ve tekniklerinin öğrencilere <u>öğretilmesinin</u> kolay olduğunu düşünüyorum. ☐ Özgün Baskiresim yöntem ve tekniklerinin öğrencilere <u>uygulanmasının</u> kolay olduğunu düşünüyorum. ☐ Özgün Baskiresim yöntem ve tekniklerinin öğrencilerin ilgisini çekeceğini düşünüyorum. ☐ Özgün Baskiresim yöntem ve tekniklerinin öğrencilerin yaratıcılıklarını geliştireceğini düşünüyorum. ☐ Diğer				
4.2	4. Soruya verdiğiniz cevap <u>HAYIR</u> ise, aşağıdaki alanları önem sırasına göre numaralandırınız.				
	☐ Özgün Baskiresim yöntem ve tekniklerinin Görsel Sanatlar / Resim dersinin işlenişinde bana kolaylık sağlayacağını düşünmüyorum. ☐ Özgün Baskiresim yöntem ve tekniklerinin öğrencilere <u>öğretilmesinin</u> zor olduğunu düşünüyorum. ☐ Özgün Baskiresim yöntem ve tekniklerinin öğrencilere <u>uygulanmasının</u> zor olduğunu düşünüyorum. ☐ Özgün Baskiresim yöntem ve tekniklerinin öğrencilerin ilgisini çekmeyeceğini düşünüyorum. ☐ Özgün Baskiresim yöntem ve tekniklerinin öğrencilerin yaratıcılıklarına herhangi bir etkisi olmayacağını düşünmüyorum. ☐ Diğer				
5)	Özgün Baskiresim dersinde kullanmakta olduğunuz yöntem ve tekniklerin aşağıdaki öğretim kademelerinden hangisinde veya hangilerinde öğrencilerle birlikte uygulamak için uygun olduğunu düşünüyorsunuz?				
(Uygun bulduğunuz kademeyle ilgili görüşlerinizi lütfen "x" işaretiyle işaretleyiniz.)		EVET	HAYIR	KISMEN	FİKRİM YOK
5.1	İlköğretim 1. Kademe için uygun olduğunu düşünüyorum				
5.2	İlköğretim 2. Kademe için uygun olduğunu düşünüyorum				
5.3	Ortaöğretim (Lise) için uygun olduğunu düşünüyorum				

		EVET	HAYIR	KISMEN	FİKRİM YOK
6)	Özgün Baskiresim dersinde kullanmakta olduğum Özgün Baskiresim tekniklerinden bazılarının öğrencilerin sağlığı açısından tehlike oluşturacağını düşünüyorum.				
6.1	6. Soruya verdiğiniz cevap <u>EVET</u> veya <u>KISMEN</u> ise, aşağıdaki alanları önem sırasına göre numaralandırınız.				
	☐ Yüksek Baskiresim Yöntemi ☐ Düz Baskiresim Yöntemi ☐ Çukur Baskiresim Yöntemi ☐ Elek Baskiresim Yöntemi ☐ Diğer.....				
7)	Özgün Baskiresim dersinde öğrenmiş olduğunuz yöntem ve tekniklerden hangisini veya hangilerini sıklıkla uygulamayı tercih ediyorsunuz? (Aşağıdaki alanları önem sırasına göre numaralandırınız.)				
	☐ Yüksek Baskiresim Yöntemi ☐ Düz Baskiresim Yöntemi ☐ Çukur Baskiresim Yöntemi ☐ Elek Baskiresim Yöntemi ☐ Diğer.....				
8)	Aşağıdaki Özgün Baskiresim yöntem ve tekniklerinden hangisini veya hangilerini öğretmenlik mesleğinizde kullanmak istersiniz? (Aşağıdaki alanları önem sırasına göre numaralandırınız.)				
	☐ Yüksek Baskiresim Yöntemi ☐ Düz Baskiresim Yöntemi ☐ Çukur Baskiresim Yöntemi ☐ Elek Baskiresim Yöntemi ☐ Diğer.....				
9)	Aşağıda yer alan boşluğa Özgün Baskiresim dersinde öğrenmiş olduğunuz bilgilerin öğretmenlik mesleğinize aktarılabilmesi konusundaki görüş ve önerilerinizi yazınız.				

ÖZGEÇMİŞ

- Doğum Yeri ve Yılı** : Manisa, 09/01/1986
- Öğr.Gördüğü Kurumlar** :
	Başlama Yılı	Bitirme Yılı	Kurum Adı
Lise	1999	2003	İzmir Işıl Saygın Anadolu
Güzel Sanatlar Lisesi
Lisans	2003	2007	Dokuz Eylül Üniversitesi
Eğitim Fakültesi Güzel Sanatlar
Eğitimi Bölümü Resim-İş
Eğitimi A.B.D.
Yüksek Lisans	2007	2012	Uludağ Üniversitesi Eğitim
Bilimleri Enstitüsü Güzel
Sanatlar Eğitimi A.B.D. Resim-
İş Eğitimi Bilim Dalı
- Medeni Durum** : Bekar
- Bildiği Yabancı Diller ve Düzeyi:** İngilizce/İyi
- Çalıştığı Kurum (lar)** :
	Başlama ve Ayrılma Tarihleri	Çalışılan Kurumun Adı
1.	2009-Halen	Uludağ Üniversitesi
2.	2006-2007	EÇEV
3.	2002-2003	SAN Reklam Ajansı
- Aldığı Ödüller** :
- 2011 - Resim ve Heykel Müzeleri Derneği IV. Uluslararası Özgün Baskıresim Sergisi, Sergileme, İSTANBUL
- 2011 - The CODE, Art Exhibition, Galeri Expo, AMERİKA
- 2010 - Krakowa Mini Print Yarışması, Sergileme, Rusya, KRAKOWA
- 2010 - Kiwa, Ağaç Baskıresim Yarışması, Sergileme, JAPONYA
- 2010 - Kıbrıs Exlibris Yarışması, Sergileme, KIBRIS
- 2009 - Mini-Print Yarışması, Sergileme, Florean Müzesi, ROMANYA
- Yayımlanan Çalışmalar** :
- 01/07/2011 “Combining Traditional Techniques and Cultural Values And Passing Them Through Nowadays” isimli sözlü sunum ve tam metni yayınlanmış bildiri, World Congress of InSEA, BUDAPEST. (1. Yazar)
 - 17/04/2012 “Görsel Sanatlar Eğitiminde Yapılmış Lisansüstü Tezlerin Araştırma Yaklaşımları Bağlamında İncelenmesi” isimli sözlü sunum ve tam metni yayınlanmış bildiri. Marmara Üniversitesi Atatürk Eğitim Fakültesi Güzel Sanatlar Eğitimi Bölümü, 3. ULUSAL GÜZEL SANATLAR EĞİTİMİ SEMPOZYUMU, “Çağdaş ve İdeal Resim-Müzik Öğretmenliği Eğitimi”, İSTANBUL. (3. Yazar)
 - 10/2011 Uludağ Üniversitesi ARGE Günleri Poster Sunumu

29.05.2012
Meltem KARAKUYU